

Tartu Ülikooli Raamatukogu
AASTARAAMAT
2002

Tartu 2003

AASTA 2002

läheb pikemas perspektiivis raamatukogu ajalukku kui **raamatukogu 200. juubeli aasta**. Selle aasta jooksul vaadati sagedamini kui harilikult tagasi raamatukogu pikale tegevusloole. Karl Morgensterni loodud klassikalise *universitase* klassikalise raamatukogu tähendust Eesti ajaloo osas on raske alahinnata. Kindlasti võib öelda, et raamatukogus on õppinud kõik Tartu Ülikoolis käinud Eesti haritlased, või et juba 1812. aastast säilitatakse siin Eesti- ja Liivimaa kubermangu trükiste tsensorieksemplari, hiljem sundeksemplari. Raamatukogu esimese eestlasest direktori Friedrich Puksoo tegevus 20. sajandi esimesel poolel pani suuresti aluse kogu raamatukogundusele Eestis. Siiski pole ülikooli raamatukogu mõju rahvuskultuurile ja ühiskonnale tervikuna olnud alati nii selgelt jälgitav või üheselt mõistetav. Tavamõistusele on ta jäänud ikka haaramatuks ja pisut müstiliseks kohaks (kus seitsmes Moosese raamat peidus, ketiga põranda küljes kinni) ning sama moodi ametnikele läbi aegade asutuseks, mille rahavajadust on raskem põhjendada kui enamiku teiste käegakatsutavamate omi.

Juubeliga seoses tuleb kindlasti ära märkida suurt tööd nõudnud ilusaid näitusi vanagraafikast ja raamatukogu haruldustest, samuti ülevaatlikku näitust raamatukogu ajaloo kohta. Eesti Post laskis välja raamatukogu juubelimargi. Aasta tippsündmus oli kahtlemata oktoobris peetud konverents *Trükiväljaandest digitaalseni. Tartu Ülikooli Raamatukogu 200*, mille osavõtjaid oli üheksast riigist, samuti esinduslik õhtune vastuvõtt raamatukogu ajaloolises kodus Toomel. Kuna lisasummade taotlused juubeliürituste korraldamiseks jäid rahuldamata, jättis erakorraline juubeliaasta raamatukogu korraldusse eelarvesse oma negatiivse jälje.

Eesti

Ka Eesti teadusraamatukogunduses ei arenenud kõik alati kiiresti ja mõistuspäraselt. Ometi toimus 2002. aastal oluline selginemine ka selles vallas. Toimis avalik-õiguslike ülikoolide rektorite ja haridusministri (Tõnis Lukas) kokkulepe ja riigieelarves oli eraldi rida teadusraamatukogude komplekteerimiseks. Tartu Ülikooli Raamatukogu komplekteerimissumma, tõsi küll, sellest ei suurenenud — aasta keskel tehtud eelarvemuudatustega muutus vaid raha paigutus eelarve ridadel.

Eesti ulatuses võeti nimetatud valdkonna korrastamiseks vastu haridusministri määrus *Teadusraamatukogudele ja arhiivraamatukogudele esitatavad nõuded, teadusraamatukogu ja arhiivraamatukogu nimetamise tingimused ja kord*. Iseenesest vajalik määrus ebaõnnestus vähemalt selles osas, mis teadusraamatukogude nimetamise protseduuri puudutab. Igal juhul nimetati esimesed teadusraamatukogud — peale Tartu Ülikooli Raamatukogu pälvisid nimetuse ka Eesti Akadeemiline Raamatukogu, Tallinna Tehnikaülikooli ja Pedagoogikaülikooli raamatukogud. Rahvusraamatukogu deklareeris, et tema töötab oma seaduse alusel. Peale keerulisi arutelusid ja läbirääkimisi jõuti

eelnimetatute vahel kokkuleppele ka andmebaaside ühishangete mahus ja nimetustes. Teatud tasakaaluolukord ja alus edasiminekuks oli saavutatud.

Raamatukogu

Raamatukogu siseselt tuleb olulisena nimetada aasta algusest kehtima hakanud palgatõusu ja raamatukogu palgakorralduse seadmist ülikooli omaga samadele alustele. Aasta alguses realiseerusid ka viimased struktuurimuudatused, vaadati üle käsuliinid ja ametiülesanded, stabiliseerus juhtimisskeem. Aasta lõpus alustati regulaarsete arenguevestlustega keskastmejuhtidele ja spetsialistidele. Kogu eelneva tähtsust on raamatukogu kui organisatsiooni arengus raske alahinnata.

Tõhusat tööd tegi raamatukogu nõukogu professor Jaak Järve juhtimisel. Koos nõukoguga kirjutati lahti raamatukogu arendusülesanded ja lähemate aastate tegevuskava. Arendusülesannetega seotud analüüsid ja arutelud viisid mitmete põhimõtteliste otsusteni ja nii alustati lõppenud aastal oluliste projektidega, mille realiseerumine jääb juba järgmisse aastasse. Siinkohal võib nimetada otsust valdkonnakesksete avakogude (valdkonnasaalide) moodustamiseks ja avakogude otsustavaks suurendamiseks, üleminekut koristuse korraldamiselt koristusteenuse tellimisele, ülikooli dissertatsioonide elektroonilise andmebaasi loomist ja palju muud.

Iga aasta lõpus annavad ülikooli nõukogu ja valitsuse liikmed hinnangu väljaspoole teaduskondi jäävate ülikooli asutuste ja osakondade tööle ja arengule. Ligi neljakümne ülikooli allüksuse hulgas hõivas raamatukogu kuuenda positsiooni. Seda võib pidada kõige olulisemaks tunnustuseks raamatukogu töötajate tööle. 2002. aastat võib nimetada raamatukogule murranguliseks — vanamoelise ja vähekasuliku asutuse imago on muutunud, ülikooli raamatukogu on muutunud edumeelseks ja arenevaks ka ülikooli liikmete silmis.

Toomas Liivamägi,
Tartu Ülikooli Raamatukogu direktor

AASTAARUANNE 2002

I. Eelarve

2002. aastal olid raamatukogu tulud kokku 37,791 milj. krooni (2001. a. 27,416 milj. kr) ning kulud 31,750 milj. kr (2001. a. 26,904 milj. kr) (vt. lisa 1, tabel 1). Positiivsena väärib märkimist Haridusministeeriumi poolt 4,5 miljoni kr eraldamine raamatuostudeks, mis on märk teadusinformatsiooni tähtsustamisest riiklikul tasandil.

Avariide ennetamiseks uuendati jooksevremondina käsikirjade ja haruldaste raamatute hoidlat läbiv veetorustik ning suleti osaliselt põhihoidlate veetorustik, serveriruumi muretseti kliimaseadmed. Kapitaalremondiks raamatukogule raha ei eraldatud, vajadus selle järele on suur. Aastaid tagasi valminud ventilatsioonisüsteemi renoveerimise projekt vananeb moraalselt, hoidlate rahvusvaheliselt aktsepteeritud nõuetele mittevastava mikrokliima tõttu on tõsisel ohus kogude säilivus. Teaduskirjanduse lugemissaalides, enamikus tööruumides ning koridorides pole kahekümne aasta jooksul tehtud elementaarsetki sanitaarremonti.

Mõnevõrra paranes varustatus töövahenditega. Endiselt on murelik seis põhivahendite soetamisel, nende hankimiseks saadi eelarvest kulutada kõigest 0,6 %. Tartu Linnavalikogu rahastas konverentsisaali veebikaamera ostmist oma istungitest interneti ülekannete tegemiseks. Tartu Linnavalitsus finantseeris raamatukoguesise platsi haljastusprojekti konkurssi. Parimaks tunnistati Helmi Sakkovi kavand.

Projektiga *Tartu Ülikooli Raamatukogu humanitaarteaduslike ja museoloogiliste kogude säilitamine, täiendamine ja kättesaadavaks tegemine* lisandus 130000 kr.

Eesti Kultuurkapital, Tartu Kultuurkapital ja Kultuuriministeerium toetasid raamatukoguteemalise lühiproosakogumiku *Puudutus* väljaandmist; Tartu Kultuurkapital ning Tartu Linnavalitsuse kultuuriosakond juubelinäitusi ning Kirjastus *VARRAK* oktoobrikuist rahvusvahelist konverentsi.

II. Töötajad

Alates 1. jaanuarist 2002. a. jõustus uus ametikohtade klassifikatsioon koos uute ametinimetustega. Raamatukoguhoidja ametinimetus säilis ainult spetsialisti tähenduses, kaotati vanemraamatukoguhoidja, uudsena võeti kasutusele assistendi ja klienditeenindaja ametinimetused. Töötasude vastavusse viimisel ülikooli palgaeeskirjaga lahutati töötaja

kvalifikatsioon ametikohale esitatavatest nõuetest, millega vähenes kõrgharidust eeldavate ametikohtade hulk.

Loodi kogude direktori ametikoht. 1. jaanuarist 2002. a. valiti sellele kohale kodumaise kirjanduse osakonna juhataja Kristina Pai. Lugemissaalides ja hoidlates hakati klienditeenindajatenä rakendama tähtjaliste töölepingutega üliõpilasi. See tingis vajaduse mitmesuguste tööjuhendite järele (töö laenusletis; elektrooniline laenusmoodul (laenusete registreerimine, laenusatud teavikute tagastamise registreerimine, järjekorda panek, laenusete blokeerimine ja teadete väljastamine), teavikute väljatoomine ja kohalepanek hoidlas, teavikute deponeerimine lugemissaali jt.), mille alusel on kavas välja töötada lugejateeninduse kvaliteedistandardid.

Aasta lõpul (seisuga 31.12.2002) oli raamatukogus 219,95 täidetud ametikohta, sh.

- raamatukogunduslik personal 167,45 ametikohta (190 töötajat),
- muu personal (tehniline ja abipersonal) 52,50 ametikohta (62 töötajat).

Raamatukogunduslikust personalist oli 130 töötajal akadeemiline kõrgharidus (sh. raamatukogunduslik 16), rakenduskõrgharidus 5 (raamatukogunduslik — 5) ning keskharidus 53 (raamatukogunduslik — 4). Teaduskraadiga töötajaid oli 7 (ajal. knd.: H. Tankler ja A. Tering; magister: L. Dubjeva, M. Fedin, K. Pai, V. Seiler, L. Sooväli).

Alustati töötajate hindamisega, vastav metoodika töötati välja raamatukogus (Tiina Kuusik). Esimesena kuulusid hindamisele referendid ja asedirektorid (kogude direktor, teenindusdirektor ning tehnoloogidirektor).

Eesti Vabariigi 84. aastapäeva puhul autasustas EV President Kulla Jentsonit Valgetähe medaliga.

Töötajate enesetäiendamine

Raamatukogu korraldusel toimusid järgmised koolitusüritused:

- Pärgamendi omadused ja säilitamine (18. apr.),
- Marmorpaberi valmistamine ja kasutamine köite ennistamisel (22.—23. apr.),
- Stressi juhtimine (28. ja 31. mai),
- Kliendisuhete loomine ja hoidmine,
- Sisekommunikatsioon,
- Tee rahuloleva kliendini (12. mai, 5. juuni ja 1. nov.),
- Märksõnastamine (19.—20. sept.),
- Kirje päev kõikidele e-kataloogis ESTER osalevatele Tartu raamatukogudele (29. okt.),
- Võrguväljaannete kataloogimine (11. nov.),
- Esitlusprogramm MS PowerPoint.

Helsingi ülikooli raamatukogu elektrooniliste teenuste juht Kristiina Hormia-Poutanen tutvustas 6. juunil Soome e-raamatukogu projekti *FinELib* ning juhendas 14. oktoobril õpikoda *Elektrooniliste ressursside kasutuslitsentside üleriigiline ostmine — tulemused ja mõju*.

Raamatukogu töötajad osalesid teiste raamatukogude, arhiivide ja muuseumide ning Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu ja TÜ Ametiühingu korraldatud seminaridel, konverentsidel ning koolitusüritustel. Erialase silmaringi avardamisele aitas kaasa stažeerimine välismaal ning osalemine rahvusvahelistel konverentsidel ja seminaridel.

Doktoriõppes (TÜ-s) jätkas kaks, magistriõppes kuus (3 TÜ-s, 2 TPÜ-s, 1 Eesti Kunstiakadeemias) ning Viljandi Kultuurikolledžis raamatukogunduse ja infoteaduste erialal kolm töötajat.

III. Arendustegevus

Aruandeaasta peamised arenduseesmärgid olid:

- infotehnoloogilise infrastruktuuri arendamine,
- elektrooniliste teavikute kogu suurendamine ning elektrooniliste teenuste laiendamine,
- koostöö ELNET Konsortsiumi liikmesraamatukogudega elektrooniliste teavikute komplekteerimisel, infosüsteemi INNOPAC rakendamisel ning ühiste andmebaaside (ESTER, ARTIKKEL) loomisel,
- lugemissaalide avakogude suurendamine, sisulise valiku parendamine ning lugejatele käepärasemaks muutmise, ettevalmistustööd teadus- ja õppekirjanduse lugemissaali ühendamiseks valdkonnakeskseteks lugemissaalideks (humanitaarteadused, loodusteadused/arstiteadus, sotsiaalteadused),
- organisatsioonikultuuri täiustamine,
- rahvusvahelise koostöö avardamine.

18. veebruaril 2002. a kiitis TÜ Raamatukogu nõukogu heaks *Tartu Ülikooli Raamatukogu arengukava projekti [2002—2005]*, mille kohaselt raamatukogu on:

- teadusinformatsiooni vahendamise keskus riiklikus ulatuses,
- keskne arhiivraamatukogu, koordineerides sundeksemplaride laekumist, nende kirjeldamist ja säilitamist regionaalses ulatuses ja osaledes rahvusbibliograafia koostamises,
- Tartu Ülikooli keskne asutus:
 - informatsiooni hankimise, korraldamise ja kättesaadavaks tegemise mõttes,
 - ülikooli raamatukoguvõrgu keskusena,
 - suhtlemis- ja ürituste korraldamise kohana.

Kooskõlas 2001. a. Riigikogus vastu võetud *Teadus- ja arendustegevuse seaduse* uue redaktsiooniga kinnitati Haridusministeeriumi käskkirjaga nr. 593 28. maist 2002. a. Tartu Ülikooli Raamatukogule viieks aastaks teadusraamatukogu ja arhiivraamatukogu staatus koos Eesti Akadeemilise Raamatukogu, Eesti Kirjandusmuuseumi Arhiivraamatukogu, Tallinna Pedagoogikaülikooli Raamatukogu ja Tallinna Tehnikaülikooli Raamatukoguga. Sügisel algas eelnimetatud raamatukogude ühise komplekteerimiskava koostamine. Teadus- ja arhiivraamatukogude rahastamist käsitleva korra kinnitamine lükkus 2003. aastasse.

Infotehnoloogiline areng

Jätkus raamatukogu infotehnoloogilise infrastruktuuri arendamine, osteti juurde uusi personaalarvuteid, lisamäluseadmeid serveritele ning uuendati tarkvara. Aasta lõpul asuti katsetama infosüsteemi INNOPAC *Millenniumi*-versiooni. Kahjuks ei realiseerunud kava anda lugejatele võimalus pikendada ise laenutähtaegu e-kataloogi laenutusmooduli kaudu.

Uue kujunduse sai raamatukogu www-kodulehekülj, mis võrreldes varasemaga on orienteeritud rohkem informatsiooni ja teenuste vahendamisele kui enesetuvustusele. Kasutajatele on raamatukogu veebilehelt kättesaadavad 9 uut andmebaasi, sh. kaks digitaalandmebaasi (*Portreed ja kohavaated; Autograafid*), jätkati 14 varem alustatud andmebaasi koostamist. Aruandeaasta lõpuks sisaldas olulisim andmebaas — elektronkataloog ESTER teavet 23,82 % kogude kohta. E-kataloogiga oli aasta lõpuks ühinenud 15 TÜ erialaraamatukogu. Valmisid vajalikud abimaterjalid ning tööjuhendid monograafiate ning elektrooniliste ajakirjade kataloogimiseks MARC21 formaadis. Kataloogijate töö hõlbustamiseks on 2002. aastast kõik tööjuhendid kättesaadavad raamatukogu siseveebis — intranetis.

Töötati välja väitekirjade elektroonilise publitseerimise ja arhiveerimise ning digitaalkogu loomise põhimõtted ja tehniline kirjeldus.

Aasta lõpuks oli raamatukogus 2 serverit, 254 arvutitöökohta (sh. 249 interneti ühendusega), neist 108 lugejate kasutuses.

Organisatsioonikultuur

1. jaanuarist 2002. a. rakendus raamatukogus valdkonnakeskne (kogud, teenindus ning tehnoloogia ja haldus) juhtimisskeem. Alustati struktuuriüksuste kirjeldamisega, täpsustamaks nende ülesandeid ning vastastikuseid seoseid. TÜR-i ja erialaraamatukogude suhete määratlemiseks valmis ülikooli raamatukoguvõrgu põhimääruse projekt, mis TÜ teadus- ja arendusosakonnas põhimõtteliselt heaks kiideti.

2001. a. rakendatud erialareferentide süsteem on andnud positiivseid tulemusi — paranenud on raamatukogu ja teaduskondade koostöö. Koostati referentide koostööd ja vastutusvaldkondi komplekteerijate ning liigitajatega täpsustavad dokumendid.

Raamatukogu sai kaasaegsema ilme tänu uudse kujundusega siltidele, viitadele ning mitmesugustele ametlikele pisitrükistele (lugejakaart, külastajakaart, visiitkaart jm.; kunstnik Martin Nurm). Loomisel on firmastiili raamat. Juubeliaastat tähistavast logost saab töötajate heakskiidul raamatukogu uus logo (ootab ülikoolipoolset ametlikku kinnitust).

Valmisid avalikkussuhteid ning sisekommunikatsiooni käsitlevate dokumentide projektid. Tööjõu ning materiaalsete ressursside säästlikumaks kasutamiseks muudeti näituste korraldamine projektipõhiseks tööks.

Arenduskogus 2002. a. vastu võetud dokumendid:

- Väliskirjanduse osakonna kirjeldus (3. jaan.),
- TÜ Raamatukogu personali liigitus ja palgagrupid (10. jaan.),
- Tartu Ülikooli Raamatukogu arengukava projekt [2002-2005] (18. veebr.),

- Näituste korraldamine raamatukogus (29. apr.),
- TÜ Raamatukogu avakogude ümberkujundamise põhimõtted (6. mai),
- Töösoorituse tulemuslikkuse hindamise põhimõtted TÜ Raamatukogus (6. mai),
- Muusika- ja keeleõppekeskuse kirjeldus (5. nov.),
- Säilitus- ja hooldusteenistuse kirjeldus (27. det.).

Kataloogitoimkonnas vastu võetud dokumendid:

- Jadaväljaanded MARC21-s,
- Kollektiivide pealdiste normikirjed INNOPAC-is,
- Monograafiate kataloogimine MARC21-s,
- Segateavikute kataloogimine.

Kogude arenduse toimkonnas täpsustati 2001. a. kinnitatud juhendit *Komplekteeritava ja säilitatava Eesti teaviku eksemplaarsus TÜ Raamatukogus*. Mitmel koosolekul arutati komplekteerimissummade jaotamise ja kasutamisega seotud küsimusi.

Teenindustoimkonnas vastu võetud dokumendid:

- Päringute registreerimine,
- Komplekteerijate ja referentide koostöö,
- Liigitajate ja referentide koostöö,
- Teatmeteenduse konsultandi tööjuhend,
- Teatmeteenduse administraatori tööjuhend,
- Väidetavalt tagastatud teavikud,
- Lugejate andmebaasi korrashoid.

Lisaks eelnimetatutele täpsustati raamatukogu kasutamist reguleerivaid ja abistavaid dokumente (teavikute kasutamine, elektronkataloogi ESTER kasutamine, laenutamine koju ja kohalkasutamiseks).

Projektid

Jätkus osalus *ELNET Konsortsiumi retrospektiivse rahvusbibliograafia ning kaartkataloogide retrokonversatsiooni* projektides (projektijuht Elsa Loorits):

- Eesti raamat 1918—1944,
- Eesti raamat 1945—1991,
- Eesti perioodika,
- Võõrkeelne raamat 1970—1994.

Projekti *Tartu Ülikooli Raamatukogu humanitaarteaduslike ja museoloogiliste kogude säilitamine, täiendamine ja kättesaadavaks tegemine* (kavandatud aastatele 2002—2006, projektijuht Kristina Pai) rahastati riiklikust sihtprogrammist *Eesti keel ja rahvuskultuur*. Selle raames sai teha vaid kõige hädapärasemaid hooldus- ja ennistustöid, muretseda säilitustarvikuid ning järelkomplekteerida hävinud või puuduvaid eestikeelseid ja *Estica*-trükiseid.

Lääne-Euroopa varane graafika Tartu Ülikooli Raamatukogus (projektijuht Mare Rand). Raamatumuuseumis eksponeeritud graafikanäituse edasiarendamist virtuaalnäituseks toetas Tartu Linnavalitsuse kultuuriosakond 5000 krooniga. Gravüüridest valmistati slaidid ning neist

omakorda digitaalfailid; alustati virtuaalnäituste tarbeks vajaliku infotehnoloogilise aluse loomisega.

Digitizing and networking of special scientific collections DiNess (projektijuhid Heiki Epner ja Hain Tankler) — EL 6. raamprogrammiga liitumiseks algatatud projekti eesmärk on leida koostööpartnereid ajalooliste erikogude digiteerimiseks ning nende kättesaadavaks tegemiseks internetis. Ainsa Ida-Euroopast laekunud projektina äratas see EL XIII direktoraadi alagrupis 1.1.2.i tähelepanu ning suunati edasi täiendavaks ekspertiisiks.

eIFL (Electronic Information for Libraries), Sorose Fondi ja Avatud Ühiskonna Instituudi (Budapest) projekt elektrooniliste ressursside kättesaadavaks tegemiseks Ida-Euroopa ja arengumaade raamatukogudele (Eesti koordinaator Marika Meltsas, töögrupi liige Toomas Liivamägi).

Erfassung und kulturgeschichtliche Erschliessung des Personalschrifttums im alten deutschen Sprachraum des Ostens, Osnabrücki Ülikooli interdistsiplinaarse varase uusaja kultuuriloo instituudi 1996. a. algatatud projekt Läänemere- ja arhiivides leiduvate juhutrukiste publitseerimiseks ning koondkataloogi väljaandmiseks (Malle Ermel, Ülle Mölder).

IV. Kogud

1. Kogude täiendamine

Aruandeaastal kulutati kogude täiendamiseks **eelarvelisi vahendeid 10,203 miljonit krooni**, sh. Haridusministeeriumi sihtotstarbeline eraldis oli 4,5 mln. kr. (vt. lisa I, tabel 2). Kahetsusväärset vähendas aga ülikool aasta keskel varem määratud komplekteerimiseelarvet ning praktikas kasvas see 0,5 mln. kr võrra. Haridusministeeriumilt otse saadud raha staatus jäi pikaks ajaks (aprill—november) ebamääraseks ja 2003. a. komplekteerimiseelarve suurus segaseks, sundis olukord raamatuostusummade kulutamisel ettevaatlikkusele, mistõttu jäi 1,2 mln. kr. kasutamata.

Võrreldes 2001. aastaga kasvasid kõige rohkem kulutused elektroonilistele teavikutele (516,9 tuhande kr võrra), kokku kulutati andmebaaside ja ajakirjade kasutuslitsentsidele 1,49 miljonit krooni. Kaugjuurdepääsuga elektroonilisi perioodikaväljaandeid oli 2002. a. 6590 nimetust, neist 4569 nim. 2002. aasta väljaanded, e-ajakirjade arhiiv sisaldas 2021 nimetust. 2002. aastal telliti välismaiseid trükiajakirju 600 nimetust, mis moodustas vähem kui 10 % jooksvalt saabuvatest välisajakirjadest (7200 nimetust, neist elektroonilised 6590).

Teaduskondade erialaraamatukogudesse ning kolledžite raamatukogudesse osteti nende eelarvest ning uurimistoetuste ja projektide rahast teavikuid 4,023 miljoni krooni eest.

Comité Dilbeek-Estonia (Belgia) annetas 30 tuhat kr majandusalase õppekirjanduse muretsemiseks.

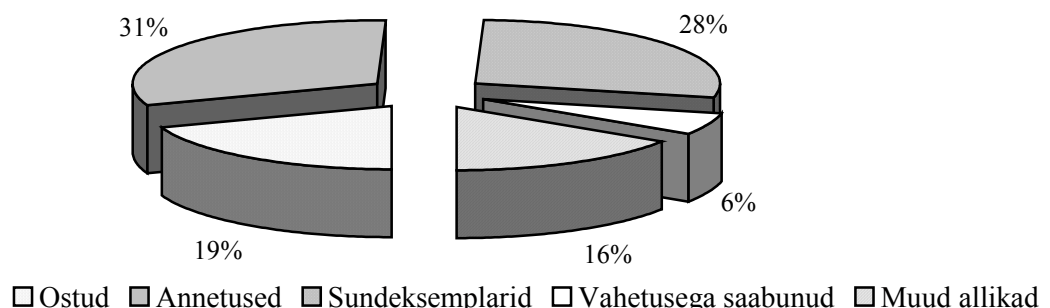
Hoolimata komplekteerimiseelarve kasvust sundis hinnatõus vähendama sundeksemplarile lisaks ostetavate **Eesti trükiste** arvu. Esmajoones puudutas see otsus jätkväljaandeid, aga ka Tartu Ülikooli doktoriväitekirju (viimaseid osteti varasema 4 asemel lisaks 3 eksemplari). Projekti *TÜ Raamatukogu humanitaarteaduslike ja museoloogiliste kogude säilitamine, täiendamine ja kättesaadavaks tegemine* summadest järelkomplekteeriti vanemaid eestikeelseid trükiseid, *Estica-* ja *Baltica-* trükiseid 25,58 tuhande kr eest. O. Lutsu nim. Tartu Linna Keskraamatukogult saime eestikeelseid kalender-teatmikke, kehakultuuri-, põllumajandus- ja tehnikakirjandust 1940.—1960. aastatest.

Publikatsioonide vahetus püsib juba aastaid stabiilsena. Aruandeaastal oli raamatukogul 320 vahetuspartnerit, olulisimatena neist tuleks nimetada Kongressi Raamatukogu, Yale ja Stanfordini ülikooli raamatukogu USA-s; Alamsaksimaa Riigi- ja Göttingeni Ülikooli Raamatukogu, *Deutsche Forschungsgemeinschaft*'i, firmat *Kubon&Sagner* Saksamaal; Austria Teaduste Akadeemiat; Joensuu, Kuopio, Oulu ja Turu ülikooli raamatukogu Soomes; Voroneži Ülikooli ja Rahvusraamatukogu Venemaal; Läti Akadeemilist Raamatukogu; Leedu Teaduste Akadeemia Raamatukogu; Bulgaaria Rahvusraamatukogu ning Slaavi Raamatukogu Prahast. 2002. aastal omandas TÜR vahetuse teel 2694 trükist koguväärtuses 1,052 milj. krooni.

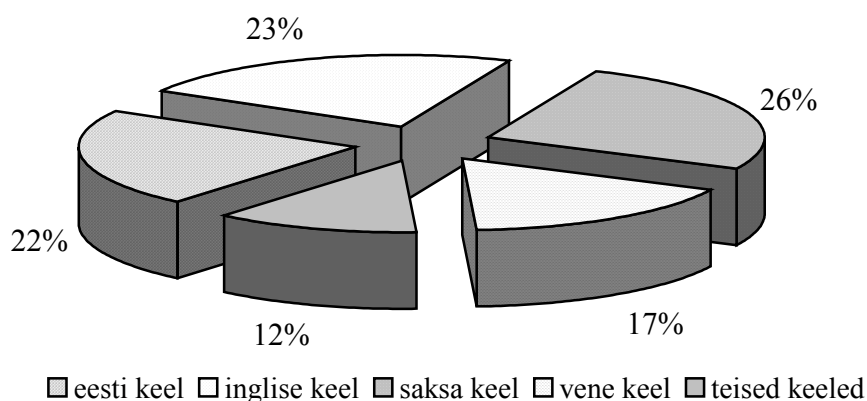
2002. aastal rikastusid raamatukogu kogud mitme **annetuse** läbi. Nimetagem siinkohal dots P. Palmeose ning kergejõustiklase Jaan Jürgensteini pärijaid, prof. Epp Lauku, prof. Valner Krinalit; dr. Endel Arujat Kanadast; prof. Gert von Pistohlkorsi (ajalookirjandus) ja perekond Schulze-Koopsi (J. W. Goethe teoste hinnaline väljaanne) Saksamaalt; Th. Kämmereri (assüroloogiakirjanduse kogu); prof. I. Levinit (folkloristikakirjandus) Peterburist; M. Männikut (meditsiinajakirjad) USA-st; Yale'i Ülikooli raamatukogult saabus hulgaliselt kunstikirjandust. Jätkus USA Kesk- ja Ida-Euroopa raamatukogudele suunatud teadusajakirjade annetuse projekt ning George Sorose Fondi Puškini projekt. *Th. Karger-Verlag* (Šveits) saatis annetusena oma teadusajakirju (29 nimetust).

Kasutuskogudesse aruandeaastal lisandunud 52144 uuest teavikust osteti 10083 eks., vahetusena saabus 2869 eks., annetusena 16262 eks., sundeksemplarina 14 684 eks., muudest allikatest 8246 eks.

Komplekteerimisallikad 2002. a.

Lisandunud teavikute jagunemine keelte järgi*

*Aluseks on võetud elektronkataloogi lisandunud uute teavikute kirjete arv.

Kogude suuruse kohta vt. ka lisa I, tabel 4.

2. Kogude korraldamine ja säilitamine

Põhihoidla A-korrusel paigutati ümber A- ja B-formaadis eestikeelsed trükised, mille tulemusena vabanes juurdekasvuruum järgnevas viieks aastaks. Eesti trükiste arhiivkogule kasvupinna saamiseks otsustati kaotada iseseisev teatmikirjanduse kogu ning teatmeteosed liita teiste kogudega.

1990.—1994. a. *Estica*-kogusse järelkomplekteeritud pärast 1945. aastat ilmunud trükised suunati võõrkeelse raamatu või perioodika kogusse ning seni elektronkataloogis kajastamata trükised kirjeldati, liigitati ning märksõnastati. *Estica*-kogu täiendatakse edaspidi ainult kuni 1945. a. ilmunud trükistega. Säilivuse tagamiseks saavad uuemad *Estica*-trükised vajadusel arhiiveksplari staatuse.

Võõrkeelse raamatu kogu (ilm. alates 1917. a.) III osakonna (usuteadus) kasv tingis ka selle ümberpaigutamise vajaduse.

Seoses eesmiseva õppekirjanduse ja teaduskirjanduse lugemissaali liitmisega eraldasid referendid koos õppekirjanduse osakonna töötajatega liigeses eksemplaarsuses olevad ning vananenud õpikud, mis läksid mahakandmisele. Ühtekokku kustutati 81181 eksemplari, millest 2684 eks. suunati teistesse kogudesse (peamiselt eestikeelne trükis).

Alustati varukogus olevate trükiste kirjeldamisega e-kataloogis (kirjed ei ole lugejatele nähtavad), mis kiirendab järelkomplekteerijate tööd ning võimaldab hoidlatöötajatel hõlpsasti asendada kadunud või lagunenenud trükis uuega.

Kogude säilivuse seisukohast on jätkuvalt probleemiks nõuetele mittevastav mikrokliima hoidlates. Suvekuudel tõusis temperatuur hoidlates +27° C, lugemissaalides isegi +30° C, õhuniiskus kõikus 45 % kuni 70 %. Ventilatsioonisüsteem ja konditsioneerid on amortiseerunud, paikse leevendusabinõuna tuli tarvitusele võtta veevannid nagu aastakümneid tagasi. Tõsises ohus on nahk- ja pärgamentköited. Viimased on liigsoojas ja kuivas õhus tugevasti deformeerunud. Piiratud ressursid ei võimalda teha restaureerimis-konserveerimistöid vajalikus mahus. Hoiutoimkonna otsusega suunati restaureerimisele põhiliselt 20. saj. I poole eestikeelseid trükiseid, mis on lugejate poolt väga nõutud, ning lihtsamate kahjustustega haruldasi raamatuid ja käsikirju.

2001. a. läbiviidud ümberkorraldused desinfektorite töös on end praktikas õigustanud — hoidlad on märgatavalt puhtamad ning ka raamatuvara puhastamine tolmust ja tahmast edeneb jõudsasti. Projektile *TÜ Raamatukogu humanitaarteaduslike ja museoloogiliste kogude säilitamine, täiendamine ja kättesaadavaks tegemine* 2002. a. eraldatud rahast muretseti 57657 kr eest mappe, kaardikappe, võrkstend jm. säilitustarvikuid.

Hooldus- ja ennistustööde kohta vt. lisa I, tabel 6.

V. Kataloogitöö, elektronkataloog ESTER

Elektronkataloogi ESTER lisandus (vt. lisa I, tabel 7)

- 20686 originaalkirjet,
 - 6072 koopiakirjet
- ning
- 5374 lühikirjet lugejate poolt tellitud, ainult kaartkataloogides kirjeldatud teavikutele,
 - 39465 retrokirjet (varasemate lühikirjete täiendamine, kaartkataloogi põhjal kirjade koostamine, kopeeritud kirjade täiendamine),
 - 1884 normikirjet.

Alustati normikirjete koostamist Tartu Ülikooli asutustele ja väljaannetele. Selle väga aeganõudva tööga kaasnes kirjade parandamise ja korrastamise vajadus Tartu andmebaasis. Redigeerimistööde mahtu ning kestvust on esialgu raske prognoosida. Normikirjete koostajate töö kergendamiseks skaneeris *OÜ Sirvi* Tartu Ülikooli bibliograafiakartoteegi materjalid ning korraldas need digitaalandmebaasiks *Tartu Ülikooli õppejõud 1919–1938. Tartu Ülikoolis töötanud isikud 1940—* ⇒ (www.utlib.ee/kataloogid/kartbibl/tyisik).

Märksõnastati 24218 teavikut, tesaurusesse INGRID lisandus 1103 uut märksõna. INGRIDI ja Eesti üldise märksõnastiku ühisosa vastavusse viimiseks jätkus koostöö Eesti Rahvusraamatukogu normandmete osakonnaga.

Kohaviidastajate töös loobuti kohaviida vihikutest — uus arvutiprogramm muutis kohaviidastamise kiiremaks ja mugavamaks.

E-kataloogi sisestati mikrofilmitud eestikeelsete ajalehtede eksemplarikirjed (u. 1500 kirjet).

Kataloogidest kustutati 2002. a. 4100 mahakantud eksemplari ja eemaldati 3880 kaarti.

Jätkus **kaartkataloogide konverteerimine**. TÜ Raamatukogu osales ka aruandeaastal ELNET Konsortsiumi sellealastes retroprojektides. *Eesti trükiste retrospektiivse rahvusbibliograafia* kahe allprojekti: *Eesti raamat 1918—1944* ja *Eesti raamat 1945—1991* raames konverteeriti aastatel 1945—1991 ilmunud 22000 raamatu kirjed, mis puudusid Tallinna andmebaasis, ning Tartu Ülikoolis 1918.—1991. a. kaitstud väitekirjade ja auhinnatööde kirjed. *Eesti perioodika* osas kohandati Rahvusraamatukogust ja Eesti Akadeemilisest Raamatukogust saadud ajakirjade ja väikelehtede kirjeid ning lisati neile eksemplarikirjed. Tööjõu puudusel ei olnud võimalik konverteerida vanemate (ilmunud kuni 1917. a.) eestikeelsete raamatute ja jätkväljaannete kirjeid. Põhiosas lõpetati töö projektiga *Võõrkeelne raamat 1970—1994*: redigeeriti kaartkataloogi kirjed ja tehti inventuur võõrkeelse raamatu kogus, mille tulemusena lihtsustus ka dubletsuse kontrollimine. Töö katkes pärast rahastamise lõppemist Konsortsiumi poolt, konverteerida on jäänud veel 25 % võõrkeelsete raamatute kirjetest (tähed Re—Z). Kaartkataloogide konverteerimise tähtsust kinnitab asjaolu, et pärast raamatute kirjeldamist elektronkataloogis nende kasutamine intensiivistus.

Olukorras, kus lugejad üha enam eelistavad kasutada elektronkataloogi, ei saa rahul olla kaartkataloogide konversiooni tempoga, 2002. a. lõpuks oli elektronkataloogis kirjeldatud 23,82 % kasutuskogudest (2001. a. lõpuks 18,8 %). Oluliselt on kasvanud elektronkataloogis kirjeldatud käsikirjade ja fotode hulk.

Elektronkataloogi kvaliteet kannatab selle all, et konverteeritud võõrkeelseid trükiseid rahapuudusel ei märksõnastata, märksõnaotsing on aga valdav. Referentide initsiatiivil märksõnastati elektronkataloogis lugemissaali avakogus olev reaalteaduslik kirjandus, samas ei ole osa lugemissaalis olevast humanitaar- ja sotsiaalteaduslikust kirjandusest e-kataloogist teema(märksõna)otsingu järgi leitav. Lugejateeninduse seisukohast on häiriv seegi, et kataloogid ei peegelda enam adekvaatselt kogude seisu ning lahknevad neis sisalduva informatsiooni poolest (tööjõu puudusel ei kanta kaartkataloogidesse kohaviitade muutusi). Vaja on koostada kaartkataloogidele passid.

Korda tehti vanema võõrkeelse kirjanduse (ilmunud kuni 1945. a.) sedelkataloog G1, tagasi liideti 1000 elektronkataloogis kirjeldatud raamatute sedelit ning mitteladina tähetikus sedelid.

VI. Lugejateenindus

Aruandeaastal kasvas nii registreeritud lugejate kui teavikuid laenutanud lugejate arv, vähenes füüsiliste külastuste ning raamatukogutöötaja vahendatud laenutuste üldarv (vt. lisa I, tabel 5). Füüsiliste külastuste arvu langus on seletatav sellega, et kataloogiotsinguks (eriti uuemate väljaannete puhul) ning teavikute tellimiseks ei pea enam tulema raamatukogusse, seda on võimalik teha elektronkataloogi vahendusel. E-kataloogis ESTER kajastub 23,82 % kasutuskogudest. E-posti vahendusel on võimalik panna järjekorda väljalaenutatud teavikutele ning pikendada ka laenutähtaegu. Kõik raamatukogusse tellitud elektroonilised ajakirjad ja andmebaasid on kasutatavad ülikooli arvutivõrgus ning TÜ õppejõududel ka koduarvutite kaudu. Raamatukogule tellitud 400 välismaist trükiajakirja deponeeritakse haru- ning erialaraamatukogudesse. Lisaks ajakirjadele on e-kataloogiga ühinenud TÜ erialaraamatukogudel võimalik deponeerida pearaamatukogust üheks semestriks ka monograafiaid.

Laenutuste üldarvu langus on seotud avakogu suurendamisega. Töö avakoguga oli aruandeaasta üks peamisi arendusülesandeid lugejateeninduses. Kojulaenutuste arvu suurenemine pearaamatukogus on seletatav sellega, et avariilulitel olevate teavikute puhul rakendatakse lühiajalisi laenutähtaegu (24 tundi ja 7 päeva), koju hakati laenutama ka pärast 1945. a. ilmunud välismaiseid dissertatsioone.

Avariilitele suunatava kirjanduse sisuline valik kuulub 2002. aastast erialareferentide tööülesannetesse. Hõlbustamaks kirjanduse leidmist, täiustati pearaamatukogu teaduskirjanduse lugemissaalide avariilite liigitusskeemi. Põhjalikumaid muudatusi tehti arstiteaduse, bioloogia, filosoofia, geograafia, kunsti, pedagoogika ja spordi rubriikides; eraldi liigina toodi välja semiootika. Erialased teatmeteosed paigutati vastava liigi algusesse, lihtsustati ka kohaviitasid. Alustati filoloogiaüliõpilastele kohustuslike ilukirjandusteoste väljatoomist teaduskirjanduse lugemissaali. Avariilitele suunatava kirjanduse valikul konsulteeritakse üha rohkem õppejõududega. Kriitiliselt vaadati üle ka haruraamatukogudes avariilulitel oleva kirjanduse valik. Aasta lõpuks kasvasid avakogud 5557 laudimeetrini (2001. a. 4823 lm). Iseteeninduslik laenutamine avariililt kohalkasutamiseks ei kajastu aga statistikas.

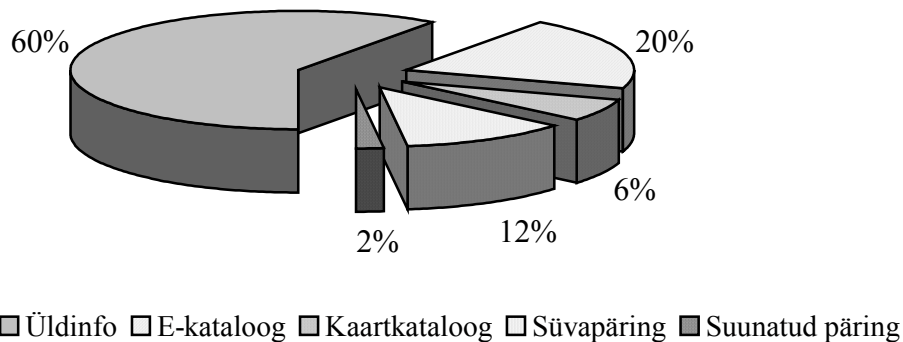
Alustati ettevalmistustega teadus- ja õppekirjanduse lugemissaalide liitmiseks (projektijuht Marika Liivamägi), mille tulemusena luuakse valdkonnakesksed saalid (loodusteadused/arstiteadused, humanitaarteadused ja sotsiaalteadused). Sellega seoses kaotatakse ajakirjade ja õppekirjanduse lugemissaal ning õpikute hoidlakogu. Viimase asemele luuakse endisesse kataloogimisosakonna tööruumi kojulaenutatavate õpikute avakogu (trükised, millel on suur eksemplaarsus ning sellest tulenevalt ka pikemad laenutähtajad (30—60 päeva)). Aruandeaastal toodi teaduskirjanduse saali üle usuteaduse ja õigusteaduse õpikud.

Teatmeteeningus

TÜ Raamatukogu pearaamatukogu teatmeteeningus (kataloogisaali konsultant), lugemissaalides ning haruraamatukogudes registreeriti novembris 8130 päringut, saamaks selgust, milliste probleemidega pöörduvad lugejad raamatukogutöötajate poole ning

viimaste töökoormusest. Suuliste päringutega pöörduvad lugejad kõige sagedamini konsultandi poole kataloogisaalis ning 1. ja 3. lugemissaali laenutusleti töötajate poole (67 % päringutest). Päringute sisust annab ülevaate alljärgnev graafik:

Päringute struktuur (november 2002)

Üldinfo — suuline päring raamatukogu teenuste ja laenutuskorra kohta, suunamine kataloogi või avariilulite juurde konkreetse raamatu või valdkonna kohta teabe leidmiseks, lihtsad leidumusteadised, elementaarsed juhised elektronkataloogi kasutamiseks, abi laenutussedeli täitmisel, teaviku asukoha selgitamine. Lugejate seisukohast muutub järjest häirivamaks asjaolu, et elektronkataloogi lisandub üha uusi teavikute asukohti, mistõttu on neil üha raskem eristada, kus soovitud teavik füüsiliselt asub (TÜR-i pearaamatukogus, haruraamatukogus või TÜ erialaraamatukogus). Taoliste päringute üldarvu vähendamiseks on vaja rohkem tähelepanu osutada lugejaid abistavale visuaalsele informatsioonile (viidad, sildid) ning ka lugejakoolitusele.

Süvapäring (suuline ja kirjalik) — bibliograafia-, leidumus-, metoodika- ja teemapäring; dokumendiotsing, infootsingu konsultatsioon andmebaasides või internetis.

Suunatud süvapäring — spetsiifilise sisuga, vastamiseks edasi suunatud päring (näit. käsikirjade ja haruldaste raamatute osakonda vm.).

Kirjalikke päringuid saabus 1048 — Argentiinast, Hispaaniast, Iisraelist, Itaaliast, Jaapanist, Lätist, Poolast, Suurbritanniast, Taanist, Ukrainast, USA-st, Venemaalt. Neis sooviti andmeid TÜ kasvandike ja õppejõudude ning Eestiga seotud isikute kohta; küllalt palju oli leidumuspäringuid. Üha enam populaarsust võidab elektrooniline teatmeteeningus, 2002. a. vastati 806 e-postiga saabunud päringule.

Lugejakoolitus

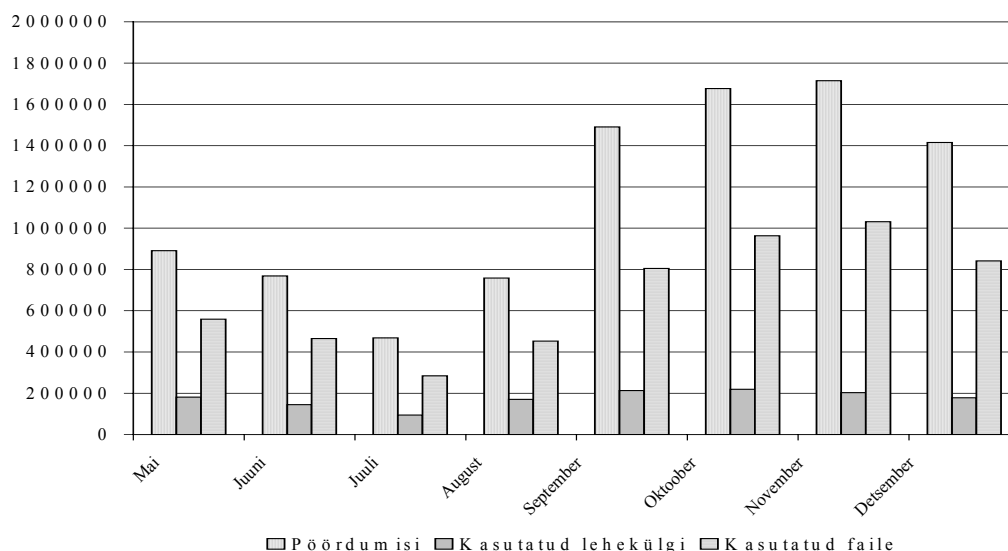
Tavapäraselt korraldati sügissemestri algul raamatukoguõppusi esmakursuslastele (eesti, inglise ja vene keeles) ning vabalt formeerunud gruppidele — kokku 990 osavõtjat, mis on rohkem kui varasematel aastatel. Õppustel osalenute arvu tõusu mõjutas positiivselt referentide ja tuutorite koostöö. Tuutorid motiveerisid üliõpilasi õppustel osalema ning püüdsid ka tunniplaanis leida sobivaid aegu raamatukoguõppuste jaoks. Septembriks koostati uued vähese tekstiga, kuid visuaalselt atraktiivsed raamatukogu kasutusvõimalusi ja teenuseid tutvustavad reklaammaterjalid. Senisest rohkem tuleks tähelepanu osutada Avatud Ülikooli üliõpilastele, kes kasutavad raamatukogu põhiliselt nädalavahetustel.

Erialainfootsingu kursused ning praktikumid raamatukogutöötaja (referendi) juhendamisel toimusid sotsiaalteaduskonna (psühholoogia, SOPH.00.003 *Teadusinformatsiooni allikad*), õigusteaduskonna (õppeaine *Rahvusvaheline õigus*) ning majandusteaduskonna üliõpilastele.

Elektroonilised teenused

Uue kujunduse sai raamatukogu veebilehekülg (www.utlib.ee). Uues versioonis on asutusekeskne lähenemine asendunud kogude ja teenuste vahendamisega. Selle tulemusena on veebilehe kasutatavus kasvanud ligi viiendiku võrra, allalaaditavate materjalide hulk isegi poole võrra. Avardunud on ka virtuaalkülastuste geograafia, Euroopa maadele on lisandunud Araabia Ühendemiraadid, Austraalia, Brasiilia, Jaapan. Veebilehe kasutusstatistikast (mai—detsember 2002. a.) annab ülevaate alljärgnev graafik.

Veebistatistika 2002. a

2002. a. oli raamatukogul ostetud kasutuslitsents 90 täistekstiandmebaasile: EBSCO, ScienceDirect, JSTOR (Arts&Science I Collection, Arts&Science II Collection, Business Collection), Cambridge Scientific Abstracts, PROLA (Physical Review on the Web), MathSciNet (Mathematical Reviews on the Web), Current Contents Connect, STN

International, EUROSTAT, CELEX. Lisaks eelnimetatutele oli ajutiselt (katsetusteks) avatud juurdepääs veel 26 andmebaasile: GeoRef, INSPEC, EconLit, SportDiscus, TOC Premiere, CINAHL, Cochrane, Agricola, PsycArticles, PsycInfo, Nature Publishing (42 e-ajakirja, 3 entsüklopeediat), ISI Web of Knowledge, Journal Citations Reports, Synergy, IOP, SpringerLink, Beilstein Abstracts, Chimica, ChemVillage, Art Index Retrospective, Art Index, Art Full Text, Integrum World Wide, Literature Resource Center, Oxford Reference Online, MLA International Bibliography. Kõikidele andmebaasidele (v.a. STN International, EUROSTAT ja CELEX) oli loodud juurdepääs ülikooli arvutivõrgus ning õppejõududele ka koduarvutite kaudu. Raamatukogu andmebaaside ruumis on kohapeal kasutamiseks 41 CD-ROM andmebaasi, kasutajate arv infootsinguks püsib stabiilselt 30000 ümber (peamiselt üliõpilased).

Raamatukogudevaheline laenutus

RVL tellimuste arv on aasta-aastalt kasvanud (vt. lisa I, tabel 5), üha rohkem kasutavad RVL-i teenuseid üliõpilased ja magistrandid. TÜ Raamatukogus puuduvate raamatute või ajakirjaartiklite saamiseks on võimalik täita tellimisleht kas raamatukogus kohapeal või veebileheküljelt. Peamiseks partneriks TÜ ja Eesti teadusraamatukogudes puuduvate dokumentide hankimisel on kujunenud Saksamaa teadusraamaturamatukogude konsortsium SUBITO, mis pakub artiklikoopiate ja raamatute elektroonilise otsetellimise võimalust. Teenuse hinnad on soodsad ning tähtajad lühikesed, elektrooniline artiklikoopia saabub 1—2 päevaga. Lugejate soovil edastame neile SUBITO vahendusel saadud artiklikoopiad elektrooniliselt. Venemaal ilmuva teaduskirjanduse tellimise võimalused on piiratud, seda laenatakse peamiselt Helsingi Ülikooli Slaavi raamatukogust, Venemaa Rahvusraamatukogust ja Petroskoi Ülikooli raamatukogust. Eesti raamatukogud tellivad meilt üha rohkem. Põhiline osa välistellimusi saabub Leedust ja Lätist. Sealsetes tellimustes on esikohal artiklikoopiaid meditsiiniajakirjadest, mida edastame põhiliselt elektroonilisel teel.

VII. Bibliograafiatöö

Bibliograafiatöös oli 2002. a. käsil neli teemat (2001. a. kuus teemat), mille kohta koostatakse andmebaase või täiendatakse olemasolevaid kartoteeke:

1. Tartu Ülikool. Ajalugu. Õppejõudude, teenistujate ja kasvandike biobibliograafia (1632—1710; 1802—2001 →),
2. ARTIKKEL,
3. Eesti ajaloobibliograafia 1918—1944,
4. Tartu Ülikooli Raamatukogu väljaanded 1961—2001.

Tartu Ülikooli käsitlevat materjali bibliografeeriti aasta jooksul 2909 nimetust. Bibliografeeritud materjal kajastub selleteemalises kartoteegis, elektronkataloogis ESTER (729 uut kirjet, täiendandmeid lisati 1200 kirjele; TÜ bibliograafiaandmebaasi tarbeks lisatakse väljale 911 ja 931 vastav märge) ning jooksva analüütilise rahvusbibliograafia andmebaasis ARTIKKEL (1828 uut kirjet; 2001. a. 2405 kirjet). Tööjõu puudusel on

tekinud mahajäämus TÜ kogumike bibliografeerimises andmebaasi ARTIKKEL. Olukorda ei leevendanud ka mitme ajakirja (*Akadeemia, Keel ja Kirjandus, Linguistica Uralica, Tervis Pluss, Tuna*) bibliografeerimisest loobumine ja töö üleandmine Rahvusraamatukogule. Katkes ülikooli temaatika bibliografeerimine välis-Eesti ajakirjandusest (6 ajalehte). TÜ isikkoosseisu kartoteeki täiendati 2001/2002. õ.-a. andmestiku osas. Ülikooli teadus- ja arendusosakonnaga arutati võimalusi teadusinfosüsteemi publikatsioonide andmebaasis olevate andmete ülekandmiseks, paraku pole veel sobivat tehnilist lahendust leitud. Direktsiooni ning info- ja bibliograafiaosakonna ühisnõupidamisel leiti, et ülikooli bibliograafia koostamist tuleb jätkata ning vaja oleks kirjeldada ka õppejõudude välismaal ilmuvaid töid.

Eesti ajaloo bibliograafia 1918–1944 andmebaasi lisandus 2732 kirjet. Vahepeal andmebaasi täiendamisel seiskunud töö jätkub 2002. a. septembrist Õpetatud Eesti Seltsi rahalisel toel (0,75 koormusega bibliograafi töötasu).

Tartu Ülikooli Raamatukogu väljaanded 1961–2001 oli kavandatud raamatukogu 200. aastapäeva publikatsioonina. Paraku osutus kirjeldamine ja andmebaasi koostamine keerulisemaks ja aeganõudvamaks kui arvati. Töö jätkub 2003. aastal.

Kartoteeki *Teadusajalugu Eestis* bibliografeeriti 26 nimetust.

Töötaja koondamisega katkes töö soome-ugri keeleteadusliku kirjanduse (1988–2001) andmebaasiga ning sellealane informatsiooniline koostöö Vene FV soome-urgi rahvastega. Töö jätkub projektina *Paul Ariste soome-ugri põlisrahvaste keskuse* juures. Lõpetati andmebaaside *Maaailma maad, National Geographic, Alternatiivmeditsiin* ja *Rahvakombed* täiendamine.

Kahjuks ei õnnestunud 2001. a. raamatuna ilmunud *Tartu ülikooli trükikoja (1632–1710) toodangu bibliograafia* (ilmus raamatuna 2001. a; koostaja Ene-Lille Jaanson) andmebaasi loomine. Ilmselt tuleb teha elektrooniline publikatsioon olemasolevatest tekstifailidest. Kirjetele loodaks sellega ikkagi juurdepääs raamatukogu koduleheküljelt ning andmestikku oleks edaspidi võimalik täiendada.

VIII. Töö käsikirjade ja haruldaste raamatutega

1. Kogude täiendamine ja kirjeldamine

Raamatukogu teistest kogudest toodi **haruldaste trükiste kogusse** üle autograafidega, pühendustega, nummerdatud ja väikesetiraažilisi eestikeelseid trükiseid (28 nim.) ning rariteetsed sõjaajaloosalased teosed näituselt *Rara bellica*. Selgitati välja raamatukogus leiduvad varajased *Kalevipoja* ja *Läti Henriku kroonika* väljaanded, olulisimad neist võeti üle harulduste kogusse. Võõrkeelsetest trükistest lisandus 7 nimetust venekeelseid (peamiselt 20. saj. alguse kirjandusklassika) ja 149 nim. (30 kd.) muid võõrkeelseid

raamatuid, millest suur osa on 18. sajandil Venemaa territooriumil ilmunud võõrkeelsete trükiste koondkataloogi andmetel ainsad praeguseks teadaolevad eksemplarid. Lõpetati pisitrükiste temaatiline sorteerimine, suur osa suunati pisitrükiste kogusse.

Annetusena täienesid mitmed **isikuarhiivid** (Igor Gräzin, Gustav v. Knorring, Rudolf Kulpa, Juri Lotman, Viktor Masing, Laine Peep). 2002. a. olulisimaks tulemeks võib pidada Uppsala Ülikooli raamatukogu poolt TÜ Raamatukogule 200. aastapäeva kingitusena üle antud, Lääne-Saksamaal 1946.—1949. a. tegutsenud Balti Ülikooli eesti sektori arhivaale, mida kaua aega peeti kadunuiks.

Lõplikult korrastati seitse isikuarhiivi (Harald Perlitz, Hillar Palamets, Helmut Kadari, Viktor Kalnin, Aleksander Kaelas, Gustav v. Knorring, Balti Ülikooli eesti sektor). Manuskriptide kogusse ja Tartu Ülikooli arhiivifondi (nim. 3 ja 5) lisandus neli uut säilikut. Korraldati ja arhiveeriti raamatukogu 1997. a. materjalid (45 säilikut). Jätkus prof. Viktor Masingu arhiivipärandi (F 117) korraldamine ning alustati Edgar Oissare (F 76) ja Ernst Raudami (F 109) materjalide lõplikku arhiveerimist.

Elektrooniliselt publitseeriti seitsme arhiivifondi nimistud:

- F 143 Järvelaid, Peeter: inventarinimistu (1978—2002). [Tartu, 2002]. — http://www.utlib.ee/ee/Kataloogid/nimistud/jarvelaid_ttl.html
- F 148 Kadari, Helmut : inventarinimistu (1898—2001). [Tartu, 2002]. — http://www.utlib.ee/ee/Kataloogid/nimistud/kadari_ttl.html
- F 151 Kaelas, Aleksander : inventarinimistu (u. 1914—2002). [Tartu, 2002]. — http://www.utlib.ee/ee/Kataloogid/nimistud/kaelas_ttl.html
- F 167 Knorring, Gustav von : inventarinimistu (1889—2000). [Tartu, 2002]. — http://www.utlib.ee/ee/Kataloogid/nimistud/knorring_ttl.html
- F 136 Lotman, Juri : inventarinimistu (1867-1890, 1921—2001). [Tartu, 2001]. — <http://www.utlib.ee/ee/Kataloogid/lotman/>
- F 163 Saareste, Ernst Julius : inventarinimistu (1925—1938). [Tartu, 2000]. — http://www.utlib.ee/ee/Kataloogid/nimistud/saareste_sj.html
- F 162 Schlossmann, Karl : inventarinimistu (1922—[1944]). [Tartu, 2000]. — http://www.utlib.ee/ee/Kataloogid/nimistud/schlossmann_sj.html

Jätkus I. J. von Esseni kirjakogu ladinakeelsete kirjade kaartkataloogimine (köidetest Mscr. 51 (lõpetatud) ja Mscr. 52) — kokku 298 kirja. Lõpetati F. L. Schardiuse autograafide kogu kirjade elektrooniline kataloogimine (kataloogiti 1184 autograafi). Autograafide kogu kohta on ESTER-is 3104 kirjet, mida osaliselt ka redigeeriti. Kokku leiab ESTER-ist andmeid 11279 käsikirja kohta.

Alustati **autograafide digitaalandmebaasi** loomisega. Hakatuseks katsetati digiteerimisparameetreid erinevate paberite (värv, vananemisest ja defektidest tingitud muutused), tindi- ning pliiatsikirja, pitsrite jm. puhul, mille alusel määrati kindlaks tehnilised tingimused. Digiteerimine toimub väljaspool osakonda, osakonna spetsialisti ülesandeks on valmistada ette autograafide partiid ja andmestik, kontrollida tiff- (CD-ROM, arhiiv) ja pdf-failide (esitlus www-s) ja kirje vastavust ning linkida ESTER-i kirjesse. Aasta lõpuks

sisaldas autograafide digitaalandmebaas 407 kirja ja käekirjanäidet (www.utlib.ee/ee/index.php?cat=ea&sisu=autogr&amenu=dg).

TÜ maailmakirjanduse õppetooli lektori Liina Lukase juhitud projekti raames alustati eesti vanema kirjanduse ja kultuuriloo oluliste tekstide ning haruldaseks muutunud väljaannete digiteerimisega.

Kunstikogu täienes viimastel aastatel saadud eksliibristega (210 V. Tootsi, M. Olveti, H. Lahi jt. kunstnike tööd). Jätkus J. W. Krause joonistuste kataloogimine (koostati 294 kataloogikaarti) ja nende passide täiendamine. Loodetavasti kulgeb J. W. Krause seni läbitöötamata joonistuste teaduslik kirjeldamine edaspidi paremas koostöös tema pärandi uurijatega Tallinnas. Põhjalik ettevalmistustöö tehti tiibeti kunstiesemete teaduslikuks kirjeldamiseks ning elektrooniliseks kataloogimiseks. Kahjuks ei õnnestunud projektile, mille esimese etapi põhitäitjaks soostus hakkama tibetoloog Maret Kark, leida rahastajat (taotlus esitati Tartu Kultuurkapitalile).

Fotokogusse võeti arvele peamiselt pilte raamatukogu sündmustest. Annetusena (Elve-Viiu Klement) saadi originaalülesvõtteid eesti ärkamisaja tegelastest ning hilisema perioodi heliloojatest, kirjanikest jt. kultuuritegelastest. Eriti hinnatavaks lisanduseks on Maare Kümnikult saadud portreefotod TÜ usuteaduskonna kasvandikest. Lõpetati museaalse väärtusega slaidikogu (F 166) elektrooniliste kirjete redigeerimine ning moodustati iseseisev kogu. Oktoobrist on kasutajatele kättesaadav portreede digitaalandmebaas (www.utlib.ee/ee/andmebaasid/portreed/; 458 fotot). E-kataloogis on kirjeldatud 1057 fotot.

Käsitöökirjade ja haruldaste raamatute osakonnas registreeritud tulmed:

- T. Tender** (T. Matsulevitši vahendus), 7 värvi-, 3 mustvalget fotot P. Nurmekunnast (orientalistid, Veljesto 75. sünnipäev jm.). 2002:1
- T. Matsulevitš**, 2 värvifotot Linda Markuse kunstinäitustelt 2001. 2002:2
- K. Noodla**, Foto Eesti Raamatu Aasta raamatunäituselt Rāpinas 1935. 2002:3
- A. Joala**, 3 värvifotot T. Pratchettist Tartus. 2001. 2002:4
- D. A. Loeber**, Gustav von Knorringi arhiivimaterjale. 2002:5
- L. Poots**, V. Masingu isikuarhiivi materjale (koolivihikud jm.). 1930—1940. aastad. 2002:6
- B. Jegorov**, J. Lotmani 7 kirja L. Fialkovale ja 11 kirja P. Rudnevile (kserokoopiad), J. Lotmani 35 kirja V. Ivanovile. 1963—1986. 2002:7
- H. Palamets**, H. Palamets. Lugusid toonasest Tartust. I—II. 2002. Arvutitrükk. 2002:8
- E. Krass** (I. Palmi vahendus), Herbert ja Erna Normanni perekonnaseisu tunnistused. 1933, 1944. 2002:9
- L. Alver**, 3 fotot TÜR-i naistepäevaetendusest *Irmgard*. 2002:10
- I. Palm**, Akadeemilise Muinsuskaitse Seltsi Vilistlasklubi 13. aastapäeva foto. 2002. 2002:11
- E.-L. Jaanson**, Foto Tartu Toomkiriku portselanmaalist, O. Freymuthi portree negatiiv. 2002:12
- S. Madisson**, 26 fotot seoses G. Ränkiga. 2002:13

- T. Ilomets**, Tartu Ülikool 1632, 1802, 2002 / koost. T. Ilomets, I. Ilomets, V. Trei. — Tallinn, 2002. — Koostajate kinkepühendusega. 2002:14
- Uppsala Ülikooli Raamatukogu** (Jüri Lepsi vahendus), Balti Ülikooli eesti sektori kirjavahetus jm. arhiivipaberid. 1945—1949. 2002:15
- L. Poots**, J. Dorogostaiski tõlge M. Miedi tööst (masinakiri), kingitud V. Masingule. 2002:16
- M. Balev**, M. Balevi käsikiri. 1988—1993 (masinakiri). 2002:17
- M. Kõiv**, M. Kõiv. Keemiline pulm. — Tartu, 2002. — Nummerdatud, eksemplar nr. 3. 2002:18
- B. Jegorov**, J. Lotmani 162 kirja B. Jegorovile, 1958—1977; J. Lotmani 8 kirja B. Uspenskile, 89 kirja F. Sonkinale (kserokoopiad). 1968—1993. 2002:19
- H. Tankler**, D. Aziatsevi üliõpilastöö TÜ raamatukogust. 1985. 2002:20
- M. Kümnik**, 43 fotot (TÜ usuteaduskonna kasvandikud, EELK Viru praostkonna kirikud, TÜR-i esindajad IFLA aastakoosolekul Moskvast). Repr 2002:21
- Voroneži Ülikooli Raamatukogu**, VÜ 85. aastapäeva medal. 2002. 2002:22
- H. Kulpa**, M. Romanov-Galitzina kiri, postkaart, foto H. Kulpale. 1939. 2002:23
- Tartu Linnavolikogu ja Linnavalitsus** (T. Liivamägi vahendus), Tartu Linnavolikogu ja Linnavalitsuse koosseisu 1999—2002 värvifoto. 19.09.2002. 2002:24
- A. Roos** (E. Kampuse vahendus), 6 fotot TÜ-st (Bettac, Mutschmann, Wiget, Peters, Lindberg, didaktilis-metoodiline seminar 1931/32)
- V. Klement**, 47 fotot (Faehlmann, Jakobson, Jansen, Kunder, Haava, Tõnisson, Kappel, Ahrens jt kirjanikud, kultuuritegelased; EÜS Veljesto ja ÜS Ühendus jm.). 19. saj II pool — 2000. 2002:26
- I. Gräzin**, Isikuarhiivi materjale (peamiselt tööst Molotov-Ribbentropi pakti komisjonis). 2002:27
- L. Poots**, V. Masingu isikuarhiivi materjale (60. juubeli õnnesoovid, kirjad jm.). 2002:28
- Ajakirja Akadeemia toimetuse**, 48 värvi- ja must-valget fotot *Akadeemia* toimetuse liikmetest. 1990—2002. 2002:29
- TÜ vene kirjanduse õppetool**, 24 fotot J. Lotmanist ja Z Mintsist. Repr. 2002:30
- M. Kümnik**, eesti usuteadlaste J. Tauli, A. Toominga, J. Aunveri fotod. Repr. 2002:31
- R. Saukas** (vahendus), 5 TÜR-i töötajate portreefotot. 2002:32
- H. Kulpa**, R. Kulpa ja H. Kulpa arhiivimaterjale. 2002:33
- O. von Kori**, 123 L. Peebu kirja aastatest 1968—1993. 2002:34.

2. Uurijate teenindamine

Aruandeaastal kasutas käsikirjade ja haruldaste raamatute osakonna materjale 352 uurijat, kellest enamus (62 %) olid Tartu Ülikooli üliõpilased, õppejõud ja teadurid. Välisuurijaid saabus Itaaliast, Jaapanist, Lätist, Poolast, Rootsist, Saksamaalt, Soomest, Ungarist, USA-st ja Venemaalt. Laenutusi registreeriti 5687. Teemade ring, milleks vajati materjali, oli väga lai, näit.: Heiti Talvik ja tema luule, kriitika Noor-Eestist Siuruni, ladinakeelne juhuluule, sõjanduse ajalugu, kreekakeelse luule traditsioon *Academia Dorpatensis*'es, TÜ joonistuskooli ajalugu, vallakohtud Liivimaal, Hollandi 16.—17. saj. trükis TÜ Raamatukogus, Eesti rahvusväeosad jne.

Materjalide leidmiseks ja kasutamiseks vastati 340 päringule (90 leidumus-, 90 fakti-, 60 meetodilist ning 50 bibliograafiateadist). Inglismaa, Itaalia, Jaapani, Läti, Rootsi, Saksamaa, Soome, Taani ja USA teadlastelt saabus 120 kirjalikku päringut.

Osakonna materjalidest lasti uurijate soovil valmistada 889 mikrofilmikaadrit, 371 fotokoopiat ja slaidi, 189 digitaalkoopiat ning 1000 kserokoopiat, kokku kopeeriti 2600 originaallehekülge. Fotokoopiad valmistatakse enamasti TÜ multimeediakeskuses, mikrofilmid Eesti Ajalooarhiivis. Seal saadud koopiade kvaliteet on hea, kuid teenus on aeganõudev, samuti ei saa rahul olla sellega, et rariteetsed materjalid tuleb raamatukogust välja viia.

IX. Teadustöö

Raamatukogu teadustöö jätkus väljakujunenud suunades:

1. Raamatukogu ajalugu, kogude koostis ja kujunemislugu, raamatu ajalugu

Monograafiline ülevaateos *Tartu Ülikooli raamatukogu ajalugu 1802—2002* (koostajad H. Tankler, M. Ermel) oli kavandatud juubeliaasta trükisena, kahjuks ei saanud üks autoritest käsikirja valmis ning selle ilmumine jääb järgmisse aastasse. Ilmusid biograafilised ülevaated raamatukogu endiste töötajate kohta (Hugo Kapp, Aleksandr Rastorgujev, Otto Freymuth) ning raamatukogu infootsisüsteemide arengut käsitlev uurimus.

Kogude koostist ja kujunemislugu käsitlevatest uurimustest publitseeriti orientaalkäsikirjade, Peterburi TA-ga seotud autograafide ning Gdanski vanatrükiste kogu kujunemislugu ning koostist tutvustavad uurimused.

2. Tartu Ülikooli ajalugu, kontaktid Euroopa ülikoolide ning teadusasutustega

Vanemteadurid Hain Tankler ja Arvo Tering töötasid sihtfinantseeritava teema *Mõtlemise ajaloolisus ning ratsionaalsus filosoofias ja teadusloos* (TFLF10526) täitjatena.

H. Tankler uuris TÜ ja Saksamaa ülikoolide teadussidemeid arstiteaduse vallas 19.—20. sajandil, mille väljundiks oli TÜ ja Berliini Ülikooli arstiteadlaste ajaloolisi sidemeid käsitlev brošüür ning artikkel Saksamaa ülikoolides õppejõududena rakendust leidnud TÜ kasvandikest. Ilmus mitu farmaatsiateaduse arengut TÜ-s käsitlevat artiklit. Teisteks uurimisvaldkondadeks olid Tartu Ülikooli osa Läti haritlaskonna kujunemisel 19. saj.—20. saj. algul ja TÜ teaduslikud sidemed Lätiga 1920.—1930. aastatel. Lõppfaasi on jõudnud TÜ ja Ukraina teadussidemeid käsitleva kogumiku koostamine (valmib koostöös Ukraina teadusloolastega). Valmis ka käsikiri TÜ Raamatukogu ajaloost aastatel 1802—1917.

A. Teringul on käsil mahuka teatmeteose *Eesti-, Liivi- ja Kuramaalt pärit üliõpilaste matrikkel 1561—1800* koostamine. Aruandeaastal täiendas ta matrikli tähestikulist osa varasematel uurimisreisidel Saksamaa arhiividest ja raamatukogudest kogutud uue

andmestikuga ning jätkas tööd matrikli kronoloogilise osaga. Ilmus Eesti- ja Liivimaa haritlaskonna kujunemislugu käsitlev artikkel.

3. Raamatukogundus

Koostamisel on kolm magistritööd: ülikooliraamatukogu teenuste kontseptuaalne mudel (M.-N. Ilus, juh. prof. A. Lepik TPÜ), meeskonnatöö sisemise suhtekorralduse eeldusena raamatukogus (M. Poljakov, juh. prof. A. Lepik TPÜ) ning töösoorituse hindamine TÜ Raamatukogu näitel (T. Kuusik, juh. prof. K. Türk TÜ).

Võrreldes 2001. aastaga kasvas publikatsioonide ning teaduskonverentsidel ja seminaridel peetud ettekannete arv. Igati kordaläinuks tuleb lugeda 13.—14. oktoobril toimunud 140 osavõtjaga rahvusvahelist konverentsi *Trükiväljaandest digitaalseni. Tartu Ülikooli Raamatukogu 200*. Konverentsil peetud 21 ettekandest oli TÜR-i töötajatelt 6; 3 esinejat oli Saksamaalt, 1 Leedust, Poolast, Soomest ja Taanist.

Vt. ka lisa II *Konverentsid, seminarid, ettekande- ja teabepäevad*; lisa III *Ettekanded konverentsidel seminaridel jm.*, lisa IV *Publikatsioonid*.

X. Koostöö Eesti raamatukogudega

Koostöö Eesti raamatukogudega realiseerus esmajoones ELNET Konsortsiumi ja Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu toimkondade ning töögruppide kaudu.

TÜ Raamatukogu töötajad osalesid järgmistes raamatukogudevahelistes komisjonides, nõukogudes, toimkondades ja töörühmades:

- Haridusministeeriumi teadusraamatukogude direktorite nõukogu — T. Liivamägi (esimees),
- Kultuuriministeeriumi arhiivide, muuseumide ja raamatukogude kultuuriväärtuste säilitamise nõukogu — K. Jalas, E. Sarap, R. Sonn;
- Kultuuriministeeriumi raamatukogutöötajate koolituse nõukogu — M. Ermel (esimees),
- ERÜ bibliograafiatoimkond — M. Kümnik, A. Laumets;
- ERÜ kogude toimkond — K. Pai, K. Uri, K. Viirsalu;
- ERÜ vanaraamatu toimkond — V. Hiir, Ü. Mölder, M. Rand, K. Tammur;
- ERÜ koolituse toimkond — M. Ermel,
- ERÜ ja ELNET Konsortsiumi liigitamise ja märksõnastamise toimkond — H. Laanes,
- ELNET Konsortsiumi digitaalraamatukogu projekti töörühm — H. Epner,
- ELNET Konsortsiumi INNOPAC-i laenusmooduli töörühm — Ü. Treikelder (töörühma juht),
- ELNET Konsortsiumi kirjeldamise/MARC-kataloogimise töörühm — E. Loorits, K. Moont;

- ELNET Konsortsiumi perioodikaväljaannete kataloogimise töörühm — K. Moont (töörühma juht), U. Otsus, A. Rämmer;
- ELNET Konsortsiumi ESTER-i normikirjete töörühm — E. Loorits, K. Moont;
- Eesti Rahvusraamatukogu standardimise töörühm — E. Loorits, K. Moont;
- Raamatukogustatistika standardi töörühm — M. Ermel.

Lisaks ühise infosüsteemi rakendamisele ning e-kataloogi jt. andmebaaside loomisele on ELNET Konsortsiumi tegevus laienenud elektrooniliste teavikute koordineeritud komplekteerimisele. Vastavat töörühma juhib Marika Meltsas, kes pidas läbirääkimisi firmadega ning korraldas nende tooteid (andmebaasid) tutvustavaid üritusi Tartus ja Tallinnas.

1998. aastast annab raamatukogu koos Eesti Raamatukoguhoidjate Ühinguga välja Friedrich Puksoo preemiat parima raamatuloo-, raamatuteaduse-, raamatukogunduse- või bibliograafia-alase töö autorile. 2002. aasta preemia sai Ilse Hamburg monograafia *Eesti bibliograafia ajalugu 1901–1917* (Tallinn, 2001) eest.

Raamatukogu töötajad on konsulteerinud Tartu ja Tallinna muuseume ja raamatukogusid ning deponeerinud oma kogudest eksponaate nende koostatud näitustele. Õnnestunud ühisprojektiks oli Eesti Akadeemilise Raamatukogu näituse *Tallinna Oleviste raamatukogu 450* eksponeerimine meie raamatumuuseumis, tänu millele oli Tartu publikul võimalus saada ülevaade ainsast, peaaegu terviklikuna säilinud reformatsiooniaegsest raamatukogust Eestis.

Referentidel on kujunenud töised kontaktid kolleegidega Tallinna Tehnikaülikooli Raamatukogust. Novembris käidi Tallinnas tutvumas nende tööga kogemuste vahetamise eesmärgil (eriti infootsingu õpetamisel veebikeskkonnas).

Juba aastaid on raamatukogu praktikabaasiks Viljandi Kultuurikolledži raamatukogunduse, infoteaduse ja dokumendihalduse osakonna üliõpilastele.

XI. Rahvusvaheline koostöö

Traditsioonilisteks koostöövaldkondadeks on publikatsioonide vahetus ning raamatukogudevaheline laenusus.

Pikaajalised koostöösidemed rariteetide teaduslikul kirjeldamisel, uurimisel ning koopiate vahetamisel on kujunenud Läti, Rootsi, Saksamaa, Šveitsi, Venemaa ning USA arhiivide, muuseumide ning raamatukogudega. Eriti soodsalt on sellealased suhted arenenud üksikuurijatega Saksamaalt (Armin Hetzer, Dirk Sangmeister, Werner Stark, Hermann Weiss jt.), tänu kellele oleme saanud nii andmeid raamatukogu teatmestu täiendamiseks kui ka hinnalisi publikatsioone (umb. 20 nimetust teatmeteoseid ja monograafiad).

2002. a. osales raamatukogu kahes ulatuslikumas rahvusvahelises projektis: *Electronic Information for Libraries* (Sorose Fondi ja Avatud Ühiskonna Instituudi (Budapest) projekt elektrooniliste ressursside kättesaadavaks tegemiseks Ida-Euroopa ja arengumaade raamatukogudele; Eesti koordinaator M. Meltsas) ning *Erfassung und kulturgeschichtliche Erschliessung des Personalschrifttums im alten deutschen Sprachraum des Ostens* (Osnabrücki Ülikooli interdistsiplinaarse varase uusaja kultuuriloo instituudi 1996. aastal algatatud projekt Läänemeremaade raamatukogudes ja arhiivides leiduvate juhutrukiste publitseerimiseks ning koondkataloogi väljaandemiseks; Ü. Mölder, M. Ermel). Euroopa Liidu 6. raamprogrammiga liitumuseks algatati projekt *Digitizing and networking of special scientific collections DiNess* (H. Tankler, H. Epner), et leida koostööpartnereid ajalooliste erikogude digiteerimiseks ning nende kättesaadavaks tegemiseks võrgukeskkonnas.

Raamatukogu (esindaja Kärt Miil) osales õiguslaste andmebaaside ostmiseks *Consortium of Legal Recourse Centers and Legal Information Specialists of Central and Eastern Europe and Asia* (CLCLIS CEEA) asutamisel. Konsortsiumi, mille esialgseks finantseerijaks oleks COLPI (*Constitutional and Legal Policy Institut*), asutamisdokumentid on vormistamisel.

Venemaa Rahvusraamatukogus koostatavale bibliograafia *Памятные книжки и статистические обзоры Российской империи* valmis 70- leheküljeline nimistu TÜR-is leiduvatest väljaannetest (I. Opletajeva).

Saksamaal ilmuvale väljaandele *Berichte und Forschungen : Jahrbuch des Bundesinstituts für Kultur und Geschichte der Deutschen im östlichen Europa* läkitati 23 annotatsiooni Eesti humanitaarteadlaste publikatsioonide kohta (annoteerijad Kersti Taal, Lea Teedema; tõlkijad Kiira Schmidt, Vilve Seiler).

Raamatukogu ennistuskeskusel jätkus koostööleping Soome Kirjanduse Seltsi raamatukoguga sealsete trükiste restaureerimiseks. Turu Ülikooli Raamatukogu soovil andsid Ene Sarap ja Reet Sonn eksperhinnangu nende vanaraamatu kogude säilivusele.

Tänu välisriikide saatkondadele, kultuuriinstituutidele, raamatukogudele ning muuseumidele oli nii raamatukogu tavakülastajatel kui ka kõigil teistel huvilistel võimalik tutvuda mitme huvitava näitusega.

Juubeliaastal külastas raamatukogu hulgaliselt välismaa kolleege. 8. mail tutvus raamatukoguga IFLA president Christine Deschamps, kes pidas ka raamatukoguhoidjate maailmaorganisatsiooni tutvustava ettekande. Eesti-Saksa akadeemilise nädala *Academica* (28. sept.—3. okt.) raames oli meil au võõrustada Jena Ülikooli ning Tüüringi Liidumaa Raamatukogu direktorit Sabine Wefersit, kes esines kahe loenguga:

- *Aimanuks Goethe seda: uued uurimisvaldkonnad kui ülesanne raamatukogule,*
- *Multimeediumraamatukogu Jena Ülikooli ja Tüüringi Liidumaa Raamatukogu näitel.*

Oktoobrikuus toimunud konverentsil *Trükiväljaandest digitaalseni. Tartu Ülikooli Raamatukogu 200/From Printed Book to Digital. Tartu University Library 200* osales

kolleegide Islandilt, Leedust, Poolast, Saksamaalt, Slovakiast, Soomest ja Taanist. EL Leonardo da Vinci programmi raames täiendas oktoobrist—detsembrini oma vilumusi meie restauraatorite juhendamisel Berliini köitja Franziska Beow Berliinist.

Juba mitmendat aastat on Pennsylvania Ülikooli Raamatukogu (USA) pakkunud meie töötajatele stažeerimisvõimalust. Tänavu viibisid Pennis Tiina Kuusik ja Ehtel Taevere.

Raamatukogu oli järgmiste rahvusvaheliste organisatsioonide liige:

- Euroopa Informatsiooni Assotsiatsioon (EIA), Balti- ja Põhjamaade haru,
- Euroopa Tervishoiuteabe ja Meditsiiniraamatukogude Assotsiatsioon (EAHIL),
- Läänemeremaade Raamatukogude Koostööühendus *Bibliotheca Baltica*,
- Rahvusvaheline Muusikaraamatukogude Liit (IAML),
- Rahvusvaheline Õigusraamatukogude Assotsiatsioon (IALL).

XII. Raamatukogu 200. aastapäeva tähistamine

Kahesajanda aastapäeva tähistamiseks moodustati 2001. a. kevadel korraldustoimkonnad ning kinnitati ürituste, publikatsioonide, näituste ja meenete kavad (vt. *Tartu Ülikooli Raamatukogu aastaraamat 2001*, lk. 41).

23. jaanuar — ettekandepäev *Lehekülgi Eesti raamatukogude ajaloost*, millega tähistati raamatukogu kauaaegse direktori Friedrich Puksoo 112. sünniaastapäeva.

16.—17. veebruar — teadmiste messil INTELLEKTIKA tutvustas raamatukogu oma teenuseid ja kasutamisevõimalusi. Messi ajal korraldatava infootsingu võistluse INFORMIIN käigus tuli huvilistel leida vastused ka raamatukogu ajalugu puudutavatele küsimustele.

1. märts—27. juuni — näitus *Lääne-Euroopa 16.—18. saj. graafika Tartu Ülikooli Raamatukogus*.

3. mai — Eesti Post esitles TÜ Ajaloomuuseumis ülikooli 370/200. aastapäevale ning raamatukogu 200. aastapäevale pühendatud postmarke.

4. mai —15. oktoober — näitus *Tartu Ülikooli Raamatukogu 200*.

4. mai — raamatumess *utlib.market02* kuueteistkümneme suurema kirjastuse osavõtul. Toimus mitu raamatuesitlust ning tudengite konspektilaat, huvilistele korraldati ekskursioone hoidlatesse, tutvustati raamatukogu kasutamise võimalusi ja teenuseid.

19. juuni — 200. aastapäeva tähistamine.

Päev algas küünalde süütamisega endiste kolleegide kalmudel Tartu kalmistutel. Juubeliaktusel konverentsisaalis said hõbedase teenetemärgi esimesed kakskümmend viis

teenekat töötajat ning raamatukogu tegevusele kaasa aidanud isikut (vt. lisa IX). Raamatukogu peasissekäigu ette istutati kaks püramiidtamme: vasakule poole raamatukogu juubeli tähistamiseks, paremale kauaaegse direktori Laine Peebu 70. sünniaastapäevaks (tema mälestustamme pani mulda tütrepoeg Endel Hango). Pärast tammede istutamist mindi ühiselt Toomele (akadeemiline jalutuskäik), kus raamatukogu hoonetest kõnelesid esimese kodu juures Hain Tankler ja Ülo Treikelder. Juubelipäev lõppes piknikuga Ihastes, kus kümnele parimaks tunnistatud kolleegile andis direktor üle juubelilogoga kruusi.

Me püüame iseenda leidmiseks, iseenda määratlemiseks otsida tähtpäevi, otsida sündmusi, mida tähistada, mille ümber koonduda. Täna "Postimees" pühendas kuus lehekülge Eesti krooni 10. juubelile, aga ma arvan, et Eestis on palju inimesi, kes jagavad seisukohta, et Tartu Ülikooli Raamatukogu 200. juubel on selle kõrval sama kaalukas ja sama väärikas. Mina kuulun päris kindlasti nende hulka. Ilmselt tuleb meil palju tööd teha, et see arusaamine leviks nii ühiskonnas kui ka Tartu Ülikoolis. Ma ütlen seda, mida ma praegu ütlen, tahtmata teha liiga ühelegi Tartu Ülikooli 11-st teaduskonnast: Tartu Ülikool saab hakkama ja on hakkama saanud ka 10 ja 9 teaduskonnaga, aga Tartu Ülikooli pole olemas, kui lakkab olemast raamatukogu. (Rektor prof. Jaak Aaviksoo raamatukogu juubeliaktusel 19. juunil.)

30. juuni — Soomes, Vammala vanaraamatupäevadel esilinastus videofilm *Minevikku hoides* (stsenarium Endel Valk-Falk ja Ene Sarap, teostus Paul Vesik).

21. september — *Minevikku hoides* esilinastus Tartus.

11. oktoober [— **28. veebruar 2003**] — näitus *Rara bibliothecae*.

13.—14. oktoober — rahvusvaheline teaduskonverents *Trükiväljaandest digitaalseni. Tartu Ülikooli Raamatukogu 2002/From Printed Book to Digital. Tartu University Library 200.*

15. oktoober — ekskursioon konverentsi väliskülalistele (Laiuse ordulinnuse varemed, Palamuse ning Peipsi äärsed vanausuliste külad).

13. detsember — raamatu *Puudutus*¹ esitlus.

Esimest korda Eesti kirjanduse ajaloos kirjutasiid seitseteist kirjanikku ühel teemal — Tartu Ülikooli Raamatukogust. Üliõpilasteater etendas Mart Kivastiku ohudraamat *Raamatukogufantoom* (samast raamatust). Prof. Ülo Matjus teavitas kohaletulnuid Tartu Ülikooli Raamatukogu Sõprade Seltsi loomisest ning tutvustas selle põhikirjakavandit.

Kauniks juubelitrukiseks oli raamatukogu rikkalikku graafikakogu tutvustav 2002. aasta kalender.² Raamatukogu aastapäevale oli suures osas pühendatud ajakirja *Raamatukogu* 4.

¹ Puudutus / idee autor M. Orav ; koost. K. Pai ; kujund. M. Nurm ; saateks T. Raudam. — Tartu : Tartu Ülikooli Raamatukogu, 2002. — 182 lk.

² Tartu Ülikooli Raamatukogu graafikakogu = Collection of graphic art of Tartu University Library : kalender 2002 / koost. T. Nurk ; toim. M. Rand, R. Saukas ; kujundanud M. Tang ; tlk. M. Liivamägi. — [Tartu, 2001]. — [15] l. : ill.

number. Selles avaldati Madis Orava intervjuu meie lugeja, endise haridusministri Tõnis Lukasega. Ekspeaminister Mart Laar, eksdirektor Peeter Olesk ja TÜ raamatukogunduse vilistlane Linda Kask arutlesid Tartu Ülikooli Raamatukogu tähenduse üle ülikoolile ja Eestile.

XIII. Euroopa Liidu dokumentatsioonikeskus 2002. a.

1998. aastast on TÜR-i Euroopa Liidu dokumentatsioonikeskus (eurodokumentatsiooni keskus, EDK) lülitatud Eesti EL-alase info asutuste võrgustikku. Neljandat aastat jätkus EV Riigikantselei ja Tartu Ülikooli vahel sõlmitud leping *Tartu Ülikooli Raamatukogu eurodokumentatsiooni keskuselt Eesti avalikkusele*.

EDK lugemissaal oli avatud E—R kella 9—20, L 12—17.

2002. a. jooksul laekus keskusele 980 EL -i dokumentatsiooni puudutavat päringut nii suuliselt kohapeal kui telefoni ning e-posti teel. Näiteks:

- EL-i nõuded salatsiguri kasvatamisele,
- digitaalalkirja käsitlev seadusandlus, selle ettevalmistamise käik,
- organisatsioonikultuur ja väärtused väikeettevõtluses (*craft sector*).

Elektroonilisele euroinfo teenistusele (EET) läkitatud küsimuste hulk on kasvanud aasta-aastalt: 2000. a. — 108, 2001. a. — 178, 2002. a. — 261 uut küsimust. 2002. aastal EET-le saabunud küsimused olid peamiselt majanduse, põllumajanduse ja EL-i õiguse vallast. Kolmandikus küsimustes tunti huvi, mis hakkab Eestis erinevatel elualadel (sotsiaalvaldkond, põllumajandus, haridus) toimuma pärast ühinemist EL-ga, kas muutub midagi piirkondade arengus jne. Kaks kolmandikku küsimustest puudutas Euroopa Liidu eri aspekte, sh. liikmesriike. Enamasti sooviti teada, kust saab infot konkreetse valdkonna kohta ning millised on "euronõuded" ühel või teisel elualal. Kolmveerand küsimustest eeldas info- jt. erialaspetsialistide vastust.

2002. aastal külastas EDK kodulehekülge 12936 huvilist, kes kokku kasutasid 32094 lehekülge ning 126916 faili. Keskmiselt tutvus iga külastaja 2,5 lehekülje ja 9,9 faili sisuga. EET-le esitatud küsimuste kasvav arv ning EDK kodulehe suurenev külastatavus on tunnistajaks sellest, et TÜ Raamatukogu eurodokumentatsiooni keskuse pakutav infoteenus on kvaliteetne.

15.—16.veebruaril osales EDK haridus- ja teadusmessil INTELLEKTIKA Tartus.

XIV. NATO teabekeskus 2002. a.

2002. a. jätkus NATO teabekeskuse töö vastavalt tegevuskavale. Aasta algul muudeti põhjalikult veebilehekülje struktuuri — uuendati avalehte ning materjalide sisulist liigitust, täiendati viidakogu ja muudeti see lugejale atraktiivsemaks. Veebilehe tekstide kaasajastamine ning tõlkimine inglise, saksa ning vene keelde on pidev töö. Seoses koostöö tihenemisega Eesti NATO Ühinguga telliti ühiselt uued veebilehed firmalt *Krabi ja Mask*, et edaspidi oleks võimalik neid ise operatiivselt lehte hallata. Kuna veebileht on NATO teabekeskuse üks olulisemaid suhtlusvahendeid, siis peab töö sellega olema pidev. 2002. aasta aprillis sai teabekeskus oma logo (autor Martin Nurm), mida kasutatakse veebilehe uues lahenduses, teabekeskuse kutsetel, suveniiridel ja plakatitel.

Koostöös Eesti NATO Ühinguga jätkus seminarisari *Räägime NATO-st*:

- 26. veebruaril TÜ Raamatukogus,
- 28. märtsil Sillamäe Vanalinna koolis,
- 12. aprillil TÜ Pärnu Kolledžis,
- 15. novembril Järvamaa Keskraamatukogus.

Detsembris 2001 välja kuulutatud esseevõistlusele *Milleks NATO-le Eesti?* laekus veebruarikuu jooksul 60 tööd, neist üle poole olid vene gümnaasiumide õpilastelt. 18. mail 2002. a. toimus Balti Kaitsekolledžis võitjate autasustamine 30 parema töö autori ning nende õpetaja osavõtul. Kaks paremat esseisti said auhinnaks reisi Brüsselisse. Kahel korral aastas saadeti infomaterjale maakondade keskraamatukogude NATO infopunktile.

LISAD

I. Raamatukogu arvudes

Tabel 1. Tulud ja kulud 2000.—2002. a. (tuhat krooni)

	2000	2001	2002
Tulud kokku (tuh. krooni)	34 146,0	26884,1	31791,4
ülikooli eraldised	27066,0	26804,1	24554,2
otse riigilt	7080,0	80,0	4500,0
tulud tasulistest teenustest			1186,7
muud tulud (projektid, lepingud, ettevõtete ja eraisikute sponsorlus)			1550,5
Kulud kokku (tuh. krooni)	34146,0	26904,6	31750,7
jooksevkulud,	27146,0	26698,8	31543,7
tööjõukulud	14562,6	13692,8	14665,0
komplekteerimiskulud	8445,7	8500,0	10203,2
infotehnoloogiakulud	42,9	58,2	95,0
kommunaalteenused	2033,5	2265,6	2577,3
muud kulud (lähetused, transport, kantseleikulud, majanduskulud, koolitus jm.)	2061,3	2182,2	4003,2
investeeringud	7000,0	185,3	207,0
ehitiste soetamine ja kapitaalremont	7000,0	-	-
investeeringud infotehnoloogiasse	-	185,3	207,0

Tabel 2. Komplekteerimiskulud 2000.—2002. a. (tuhat krooni)

	2000	2001	2002
Eelarvevahendid kokku	8445,7	8500	10203,2
Jadaväljaannete tellimine	5191	5277,4	5427,8
Eestis ilmuvad	316	361,6	316,2
välismaal ilmuvad	4875	4915,8	5111,6
Monograafiad, õpikud jm. trükised	1401	1810,1	2092,2
Eestis ilmunud	971	1066,5	1108
sh TÜ Kirjastuse väljaanded	361	473,6	416
välismaal ilmunud	430	473,6	984,2
Järelkomplekteerimine	0,3	-	-
Elektroonilised teavikud, andmebaasid	950	973,1	1490
Helisalvestised	120	42	102
Muud (RVL, turvaribad, ribakoodid, toll jm.)	372,4	158,4	431,7
INNOPAC-i arendustasu, liikmemaks	411	239	659,5

Eelarveväline komplekteerimine			3307,73
annetustena saadud teavikud			1243,80
vahetusena saadud teavikud			1052,20

Tabel 3. Komplekteerimissummade jaotus teaduskonniti 2001.—2002. a. (tuhat krooni)

	2001	2002
Välismaine teadus- ja õppekirjandus	5000	4630,81
Usuteaduskond	46,5	41,9
Õigusteaduskond	211	231,86
Arstiteaduskond	1 03	1 29,87
Filosoofiateaduskond	727	659,23
Bioloogia-geograafiateaduskond	813,5	749,65
Füüsika-keemiateaduskond, Füüsikainstituut	842	583,93
Kehakultuuriteaduskond	166	72,30
Matemaatika-informaatikateaduskond	318,5	331,89
Majandusteaduskond	308	334,81
Sotsiaalteaduskond	364,5	336,66
Haridusteaduskond*	-	58,71

*Haridusteaduskond moodustati 2002. a.

Tabel 4. Kogud 2002. a. (ISO 2789-1991 järgi)

	Seis 01.01.2002	Lisandunud	Kustutatud	Seis 31.12.2002
Kogudes kokku eks.	3813941	59316	99790	3772927
laudimeetreid	64768			63615
a) Kasutuskogud	3471763	52144	83019	3440888
laudimeetreid	59301			58386
Raamatud (eks.)	2638638	32012	82732	2587918
sh. dissertatsioonid	507426	1221	-	508647
Jadaväljaanded	626056	13107	277	638886
sh. ajakirjad (aastakäik)	173469	3234	-	176703
ajalehed (aastakäik)	9436	985	-	10421
jätkväljaanded (eks.)	443151	8888	277	541762
Tehnikakirjanduse erilaadid	350	146	-	496
Kaardiväljaanded	8312	293	-	8605
Noodiväljaanded	3781	152	-	3923
Graafikateavikud	5600	210	-	52810
sh. kunstikogu	14436	-	-	14436

AASTAARUANNE 2002

fotod,	38164	-	-	38164
neist fotokogus	22871	-	-	22871
käsikirjakogus	15293	-	-	15293
Käsikirjad	32273	1053	-	33326
Pisitrükised jm.	73958	4274	-	78232
Auvised	17717	803	-	18520
sh. audiaalteavikud	17528	722	-	18250
visuaalteavikud	29	-	-	29
kombineeritud	160	81	-	241
Elektroonilised teavikud	6123	94	-	6217
sh. kompaktplaadid	1636	94	-	1730
disketid	4487	-	-	4487
Mikrovormid	11955	-	-	11955
sh. mikrokaardid	7340	-	-	7340
mikrofilmid	4615	-	-	4615
b) Varukogu	314196	2306	5280	310682
c) Vahetuskogu	27982	4866	11491	21357

Tabel 5. Lugejateeninduse näitajad 2000.—2002. a.

	2000	2001	2002
Registreeritud lugejate arv			29207
TÜ üliõpilased			10619
TÜ magistrandid, doktorandid			2303
TÜ Avatud ülikooli üliõpilased			1776
TÜ õppejõud, teadurid			720
EPMÜ üliõpilased			2780
EPMÜ õppejõud, teadurid			166
teiste kõrgkoolide üliõpilased			2421
teiste kõrgkoolide õppejõud			68
muud			8354
Teavikuid laenanud lugejate arv	18200	21441	23874
Külastuste arv	720000	510000	366079
pearaamatukogu			299927
Biomedikumi raamatukogu			20000
Füüsikaraamatukogu			8060
Humanitaarraamatukogu			
Keemiaraamatukogu			9600
Majandusraamatukogu			28492
Laenutuste arv raamatukoguhoidja vahendusel (eks.)	719000	674780	475803
lugemissaali	476650	415380	119262
a) pearaamatukogu			
teaduskirjanduse osakond	333000	290000	22619

AASTAARUANNE 2002

õppekirjanduse osakond	30440	41960	30591
muusika- ja keeleõppekeskus	21500	21000	20500
bibliograafiaosakond	3240	3310	
käsikirjade ja haruldaste raamatute lugemissaal	5400	5820	5687
Eurodokumentatsiooni keskus	1750		
b) Biomeedikumi raamatukogu	10000	1750	3000
c) Humanitaarraamatukogu	28000	10000	8400
d) Füüsikaraamatukogu	10770	8460	10000
e) Keemiaraamatukogu	11500	11400	12220
f) Majandusraamatukogu	21050	21680	6265
koju	242350	259400	356541
a) pearaamatukogu			
teaduskirjanduse osakond	149630	180600	238268
õppekirjanduse osakond	48190	38360	75686
muusika- ja keeleõppekeskus	750	500	700
b) Biomeedikumi raamatukogu	950	2500	3000
c) Humanitaarraamatukogu	12000	7500	22720
d) Füüsikaraamatukogu	3490	4480	4809
e) Keemiaraamatukogu	5600	5700	5650
f) Majandusraamatukogu	21740	19760	5708
Kirjalikud teadised,	801	1069	1048
sh. elektroonilised	690	710	806
RVL abonentraamatukogude arv	49	53	52
Eestis	29	34	34
välismaal	20	19	18
RVL-ga saadetud kirjandus			
tellimused Eestist	722	913	345
Eesti raamatukogudele tagasisaadetud tellimused	292	392	333
teistele Eesti raamatukogudele edastatud tellimused	48	16	29
Eesti raamatukogudele saadetud originaalid	209	204	434
Eesti raamatukogudele saadetud koopiad	173	301	549
tellimused välismaalt	118	115	164
välismaa raamatukogudele tagasisaadetud tellimused	28	46	37
teistele välismaa raamatukogudele edastatud tellimused	34	6	9
välismaale saadetud originaalid	12	7	460
välismaale saadetud koopiad	44	56	641
RVL-ga saadud kirjandus			
tellitud Eesti raamatukogudelt	286	560	504
Eestist saadud originaalid	93	207	247
Eestist saadud koopiad	130	353	196
tellitud välismaa raamatukogudelt	3319	3233	4750
välismaalt saadud originaalid	956	1027	1210

välismaalt saadud koopiad	1961	2206	2910
Bibliograafianimestike koostamine (arv)	9	9	3
bibliokirjete arv	250	362	82
Otsingud andmebaasides			
kasutajate arv	31008	31020	31020
arvuti kasutamise aeg, tund	29975	29390	32000
tasuline otsing <i>STN International</i> andmebaasides	65	20	18
otsingud võrguandmebaasides	70130	131021	165310
e-ajakirjade artikleid salvestatud, väljatrükitud (nim.)	-	202525	182254

Tabel 6. Kogude hooldus- ja ennistustööd 2000.—2002. a.

	2000	2001	2002
Trükiste hügieeniline töötlemine			
tolmu eemaldamine koos kuivdesinfitseerimisega, eks.	41155	800000	845500
hallitusnakkusega trükiste desinfitseerimine, eks.	4230	3781	3312
trükiste, käsikirjade jm. leht-leheline desinfitseerimine, leht	3876	5462	5675
Pärgamentkõidete puhastamine ja pehendamise, eks.	1	2	3
Trükiste köitmine, eks.	3309	2856	1800
Mappide, karpide, ümbriste valmistamine	859	913	1031
Konserveerimine ja restaureerimine			
käsikirjad, leht	44	438	22
trükised, leht	7880	6726	9576
raamatugraafika, leht			126
originaalgraafika, leht	22	26	46
koloreeritud kaardid ja joonistused, leht	66	59	1
akvarellid, gvaššid, leht			2
geograafilised kaardid, atlased jne., leht	72	54	12
plakatid, leht		27	2
fotod, eks.	-	13	1
poolnahkkõited	13	18	31
täisnahkkõited	4	3	2
pärgamentkõited	-	7	1
kõited (konserveerimine, kd.)			64

Tabel 7. Kogude kirjeldamine e-kataloogis ESTER 2001.—2002. a.

	2001	2002
1. Originaalkirjed lisandunud teavikutele	19569	20686
raamatud, nim.	9612	10884
ajakirjad, nim.	192	197
ajalehed, nim.	16	11

AASTAARUANNE 2002

väikelehed, nim.	32	34
jätkväljaanded, nim.	3665	3145
pisitrükised, a.-ü.	17	52
kaardid, nim.	75	111
noodid, nim.	4	5
audiaalteavikud, nim.	316	309
visuaalteavikud, nim.	13	4
käsitrukud, s.	2203	1657
fotod, nim.	181	8
mikrovormid, nim.	-	-
elektroonilised teavikud füüsilisel kandjal, nim.	28	17
võrguväljaanded, nim.	10	1
eestikeelsed kirjed	3901	4430
inglisekeelsed kirjed	5293	4615
saksakeelsed kirjed	4534	5177
venekeelsed kirjed	2139	3398
kirjed teistes keeltes	3703	3066
1a. artiklikirjed, nim.	3205	4251
2. Koopiakirjed uutele teavikutele	2529	6072
raamatud, nim.	2099	3505
ajakirjad, nim.	28	111
ajalehed, nim.	2	147
väikelehed, nim.	13	30
jätkväljaanded, nim.	224	448
tehnikakirjanduse erilaadid	66	72
kaardid, nim.	71	54
noodid, nim.	3	33
audiaalteavikud, nim.	-	97
visuaalteavikud	-	15
elektroonilised teavikud füüsilisel kandjal, nim.	12	23
võrguväljaanded, nim.	1	3
eestikeelsed kirjed	2010	4590
inglisekeelsed kirjed	329	741
saksakeelsed kirjed	23	134
venekeelsed kirjed	126	463
kirjed teistes keeltes	352	144
2a. artiklikirjed, nim.	-	1531
3. Lühikirjed kaartkataloogides kirjeldatud teavikutele	18392	5374
4. Retrokataloogimine (lühikirjete täiendamine täiskirjeteks)	54999	19516
raamatud, nim.	52 426	14 618
ajakirjad, nim.	245	17
ajalehed, nim.	147	-
väikelehed, nim.	179	1
jätkväljaanded, nim.	1 877	132

AASTAARUANNE 2002

pisitrükised, a.-ü.	49	2
artiklikirjed, nim.	1	-
kaardid, nim.	12	257
noodid, nim.	1	-
audiaalteavikud, nim.	-	-
visuaalteavikud, nim.	-	-
käsitrad, s.	-	4218
kunstiteosed, nim.	-	9
fotod, nim.	60	262
mikrovormid, nim.	2	-
elektroonilised teavikud füüsilisel kandjal, nim.	-	-
eestikeelsed kirjed	7283	4804
inglisekeelsed kirjed	17568	6796
saksakeelsed kirjed	18235	4486
venekeelsed kirjed	1510	517
kirjed teistes keeltes	10403	2913
5. Retrokataloogimine, koopiakirjed	9620	17114
6. Liigitamine, märksõnastamine, nim.	17392	19949
7. Kirjete arv elektronkataloogis (aastalõpu seisuga)	319629	542716
raamatud, nim.	270598	306411
ajakirjad, nim.	4572	6187
ajalehed, nim.	743	799
väikelehed, nim.	1272	1361
jätkväljaanded, nim.	28341	35602
pisitrükised, a.-ü.	408	467
tehnikakirjanduse erilaadid	133	215
kaardid, nim.	4006	4467
noodid, nim.	577	818
audiaalteavikud, nim.	2616	3227
visuaalteavikud, nim.	132	158
käsitrad, s.	5172	11279
kunstiteosed, nim.	6	15
fotod, nim.	779	1 057
mikrovormid, nim.	7	7
elektroonilised teavikud füüsilisel kandjal, nim.	204	250
võrguväljaanded, nim.	23	16
7a. artiklikirjed, nim.		45410
8. Eksemplarikirjete arv		819465
9. ESTER-iga ühinenud TÜ erialaraamatukogud		
Euroteaduskonna raamatukogu, kirjete arv		4917
Sotsiaalteaduskonna raamatukogu		5722
Skandinavistika õppetooli raamatukogu		5076
Kunstiajaloo õppetooli raamatukogu		1417
Klassikalise filoloogia õppetooli raamatukogu		1318

Saksa filoloogia raamatukogu	471
Usuteaduskonna raamatukogu	579
Geoloogiaramatukogu	1364
TÜ Füüsikainstituudi raamatukogu	3058
Ajakirjanduse osakonna raamatukogu	3004
Õigusteaduskonna raamatukogu	937
TÜ Kliinikumi Medinfokeskus	782
TÜ Pärnu Kolledži raamatukogu	2222
TÜ Türi Kolledži raamatukogu	10
TÜ Narva Kolledži raamatukogu	1412
10. Kirjete koguarv ESTER-i Tartu serveris	1509362

Tabel 8. Raamatukogu ja raamatukogu varade tutvustamine 2000.—2002. a.

	2000	2001	2002
Uudiskirjanduse näitused	122	114	109
eksponaatide arv	11552	7260	10349
a) pearaamatukogus			22
eksponaatide arv			6300
b) haruraamatukogudes			87
eksponaatide arv			4049
Teema- ja tähtpäevanäitused	36	32	25
eksponaatide arv	8671	5652	4026
a) pearaamatukogus			18
eksponaatide arv			3278
b) haruraamatukogudes			7
eksponaatide arv			748
Kunstinäitused (külalisenäitused)	38	44	30
a) pearaamatukogus			29
b) humanitaarraamatukogus			1
Ekskursioonid raamatukogus (grupp)	49	46	22
osavõtjaid	944	1034	531
a) pearaamatukogus			19
osavõtjad			441
b) humanitaarraamatukogus			3
osavõtjad			90
Lugejäiritused	68	13	15
osavõtjad	4300	530	1200
Reklaamväljaanded (nim.)	17	15	7

II. Konverentsid, seminarid, ettekande- ja teabepäevad

1. 12. Friedrich Puksoo päev , 23. jaanuar
Ettekanded:
K.-O. Veskimägi. *Friedrich Puksoo ja Tartu Ülikooli raamatukogu tagasitoomine Venemaalt*
M. Ermel. *Raamatut kaitstes. Friedrich Puksoo tegevusest Saksa okupatsiooni ajal*
M. Rand. *Orientaalkäsikirjadest Tartu Ülikooli Raamatukogus ja nende uurimisest*
L. Dubjeva. *Tartu Ülikooli Raamatukogu ajaloo historiograafiast*
T. Reimo. *450 aastat Tallinna esimest teadusraamatukogu (Bibliotheca Revaliensis ad D. Olai)*
P. Lotman. *Eesti teadusraamatukogu ja rahvuslik identiteet*
2. Infopäev Euroopa Liidust Kallastel, 24. jaanuar
3. Infootsinguvõistlus *INFORMIIN* messil INTELLEKTIKA 2002, 1.—17. veebruar
4. Teadusraamatukogude talveseminar Käärikul, 25. veebruar
5. Seminar *EL projektid ja struktuurifondid*, 4.—5. aprill
6. Infopäev Euroopa Liidust Tartu maakonnas, 18.—19. aprill
7. Soome-Eesti seminar *Ettevõtjasõbralik kohalik omavalitsus. Soome kogemused Euroopa Liidus*, 19. aprill
8. Raamatumess *utlib.market'02*, 4. mai
9. Seminar *FinELib — Soome kogemus üleriigilise elektroonilise raamatukogu loomisel*, 6. juuni
10. EBSCO teabepäev Põhja-Eesti raamatukogutöötajatele Tallinnas, 17. juuli
11. EBSCO teabepäev Lõuna-Eesti raamatukogutöötajatele Tartus, 19. juuli
12. Rahvusvaheline teaduskonverents *Trükiväljaandest digitaalseni. Tartu Ülikooli Raamatukogu 200/From Printed Book to Digital. Tartu University Library 200*, 13.—14. oktoober
Ettekanded:
T. Liivamägi. *Tartu Ülikooli Raamatukogu täna ja tulevik*
E. Mittler. *Raamatukogude tulevik: ülemaailmse elektroonilise informatsiooni infrastruktuuri osa*
J. Thorhaug. *Ülikooliraamatukogu osa võrgupõhises õpikeskkonnas*
A. Lepik. *Ülikooliraamatukogu ülikoolis: väärtus ja mõju*
A. Nuut. *Teadusraamatukogu osatähtsusest informatsioonilise infrastruktuuri kujundamise protsessis teadus- ja arendustegevuse kindlustamiseks: ülikooliraamatukogud Eesti teadus- ja haridussüsteemis*
S. Metsar. *Raamatukogu digitaalses keskkonnas: majanduslikud ja õiguslikud aspektid*
K. Strehlow. *ProPrint — print on demand*
S. Bollin, H.-A. Knöppel. *Baltiaimeline virtuaalraamatukogu*
A. Liber. *Nähtamatud vesimärgid ja informatsioonikihid elektroonilistes publikatsioonides ja infosüsteemides*
J. Andresoo. *Digitaalse keskkonna mõju teadusraamatukogule*
K. Kask. *Erinevate infosüsteemide kasutamise võimalusi Tartu Ülikooli Raamatukogus*
K. Konsa. *Säilitusprioriteedid digitaalses keskkonnas*

- M. Tohver. *Rahvusraamatukogu kaardikogu digiteerimisest*
S. Lembinen, M. Rand. *Ajalooliste ja erikogude digitaalandmebaaside loomisest Tartu Ülikooli Raamatukogus*
H. Ilomäki. *Infopoliitika*
Z. Petrauskiene. *Elektrooniline informatsioon Vilniuse Ülikooli Raamatukogus: 10-aastane kogemus*
G. Koidla. *Infokirjaoskus ja kõrgkooli raamatukogu*
K. Saarniit. *Tartu Ülikooli Kliinikumi medinfokeskus — värav teadmiste juurde*
M.-N. Ilus, O. Einasto. *Tartu Ülikooli Raamatukogu lugejateenindus: muutused ja perspektiivid*
R. Tammeorg. *Elektrooniline euroinfo Tartu Ülikooli Raamatukogu eurodokumentatsiooni keskuse vahendusel*
Dubjeva, L. *Traditsiooniliste infosüsteemide muutuvast rollist integreeritud raamatukogusüsteemis*
13. Rahvusvaheline õpikoda *Elektroonilise informatsiooni kasutuslitsentsi üleriigiline ostmine — tulemused ja mõju* (juhendaja Kristina Hormia-Poutanen, Helsingi Ülikooli Raamatukogu elektrooniliste infoteenuste juht), 14. oktoober
 14. Euroopa Liidu teabepäev Rõngu ja Puhja keskkooli vanemate klasside õpilastele, 18. oktoober
 15. *Kirje päev* e-kataloogis ESTER osalevatele Tartu raamatukogudele, 29. oktoober
 16. Seminar *Keskonnasõbralik metsamajandus* Soome-Eesti partnerlusseminaride sarjas *Soome kogemusi Euroopa Liidus*, 30. oktoober
 17. Seminar *Räägime NATO-st*, 31. oktoober
 18. Euroopa Liidu teabepäev Rannu Keskkooli vanemate klasside õpilastele, 8. november
 19. Euroopa Liidu teabepäev Tartu Mart Reiniku Gümnaasiumi õpilastele, 16. november
 20. EL-i alane koolitus Tartu maakonna lasteaiatöötajatele, 22.—23. november
 21. Teabepäev EL-i struktuurifondid (koostöös Rahandusministeeriumiga), 26. november
 22. EL-i teabepäev Tartu maakonna eakatele, 6. detsember

III. Ettekanded konverentsidel, seminaridel jm.

1. **Dubjeva, L.** Tartu Ülikooli Raamatukogu ajaloo historiograafiast — *12. Friderich Puksoo päeval* Tartus, 23. jaanuaril
2. **Dubjeva, L.** Das Zeitlater der Aufklärung im Spiegel einer bibliographischen Klassifikation — rahvusvahelisel konverentsil *Raamat ja raamatukogud Balti mere kultuuriruumis 16.—18. sajandil* Tallinnas, 3. aprillil
3. **Dubjeva, L.** Traditsiooniliste infosüsteemide rolli muutumine üleminekul integreeritud raamatukogusüsteemile — rahvusvahelisel konverentsil *Trükiväljaandest digitaalseni. Tartu Ülikooli Raamatukogu 200* Tartus, 13.—14. oktoobril
4. **Dubjeva, L.** Akadeemik J. V. Tarle — konverentsil *Tartu Ülikool 370/200* Tartus, 6. detsembril

5. **Einasto, O.** Ülikoolilinn Tartu — seminaril *Eesti konverentsiturismi uued võimalused* St. Peterburgis, 1. oktoobril
6. **Einasto, O., Ilus, M.-N.** Tartu Ülikooli Raamatukogu lugejateenindus: muutused ja perspektiivid — rahvusvahelisel konverentsil *Trükiväljaandest digitaalseni. Tartu Ülikooli Raamatukogu 200* Tartus, 13.—14. oktoobril
7. **Einasto, O., Zettur, P.** TÜ Raamatukogu infosüsteemi elektronkataloog ja laenusmoodul — messil *INTELLEKTIKA* Tartus, 1. veebruaril
8. **Ermel, M.** Raamatut kaitstes. Friedrich Puksoo tegevusest saksa okupatsiooni ajal — *12. Friedrich Puksoo päeval* Tartus, 23. jaanuaril
9. **Ermel, M.** Kultuuriministeeriumi raamatukogutöötajate koolituse nõukogu tegevusest — seminaril Viljandi Kultuurikolledžis 18. detsembril
10. **Kartul, A.** 20 aastat helisalvestisi Tartu Ülikooli Raamatukogus — rahvusvahelisel konverentsil *Echolot 2002* Moskvas, 1.—4. novembril
11. **Kask, K. K.** Erinevate infosüsteemide kasutamise võimalustest Tartu Ülikooli Raamatukogus — rahvusvahelisel konverentsil *Trükiväljaandest digitaalseni. Tartu Ülikooli Raamatukogu 200* Tartus, 13.—14. oktoobril
12. **Lembinen, S., Rand, M.** Ajalooliste ja erikogude digitaalandmebaaside loomisest Tartu Ülikooli Raamatukogus — rahvusvahelisel konverentsil *Trükiväljaandest digitaalseni. Tartu Ülikooli Raamatukogu 200* Tartus, 13.—14. oktoobril
13. **Liivamägi, T.** Tartu Ülikooli Raamatukogu täna ja tulevikus — rahvusvahelisel konverentsil *Trükiväljaandest digitaalseni. Tartu Ülikooli Raamatukogu 200* Tartus, 13.—14. oktoobril
14. **Luštšik, M., Sikk, M.** How to adjust good old standards to new opportunities in communication — Põhjamaade 5. rahvusvahelise raamatukogudevahelise laenutuse konverentsil Reykjavíkis, 3.—5. oktoobril
15. **Meltsas, M.** EBSCO, eIFL jt. e-raamatukogu projektid — Eesti teadusraamatukogude talveseminaril Käärikul, 25. veebruaril
16. **Meltsas, M.** Elektroonsete allikate kasutamine veebipõhisel kursusel — Tartu Ülikooli e-ülikooli seminaril 18. aprillil
17. **Meltsas, M.** EBSCO andmebaasid — EBSCO teabepäeval Põhja-Eesti raamatukogutöötajatele Tallinnas, 12. juulil
18. **Meltsas, M.** EBSCO andmebaasid — EBSCO teabepäeval Lõuna-Eesti raamatukogutöötajatele Tartus, 19. juulil
19. **Miil, K.** Erialareferendid TÜ Raamatukogus — Eesti teadusraamatukogude talveseminaril Käärikul, 25. veebruaril
20. **Miil, K.** Eesti õigusraamatukogud — seminaril *Training for Law Librarians* Budapestis, 17. oktoobril
21. **Miil, K.** Erialareferendid TÜ Raamatukogus — TÜR ja Tallinna Tehnikaülikooli Raamatukogu ühisseminaril Tallinnas, 29. novembril
22. **Murdvee, M.** Kreeka ja ladina autorite tekstide lavaletoomisest — kollokviumil *200 aastat klassikalist filoloogiat Tartu Ülikoolis* Tartus, 12. detsembril
23. **Rand, M.** Orientaalkäsikirjadest Tartu Ülikooli Raamatukogus ja nende uurimisest — *12. Friedrich Puksoo päeval* Tartus, 23. jaanuaril
24. **Rand, M.** *Rara rarissima* in einem Bibliotheksbestand: die Tartuer/Dorpater *Kantiana*. — rahvusvahelisel konverentsil *Raamat ja raamatukogud Balti mere kultuuriruumis* 16.—18. sajandil Tallinnas, 3. aprillil

25. **Rand, M.** Leo Leesment ja tema käsikirjapäränd Tartu Ülikooli Raamatukogus — Õpetatud Eesti Seltsi ja Pärnu Muuseumi ettekandepäeval Pärnus, 18. aprillil
26. **Šahhovskaja, T.** Kuulsad austerlased L. Schardiuse autograafide kogus — Austria Suursaatkonna Euroopa Liidu infopäeva seminaril Tartus, 28. mail
27. **Taal, K.** Leo Leesment ja Õpetatud Eesti Selts — Õpetatud Eesti Seltsi ja Pärnu Muuseumi ettekandepäeval Pärnus, 18. aprillil
28. **Taal, K.** Fr. G. v. Bunge ja Õpetatud Eesti Selts — Fr. G. v. Bunge 200. sünniaastapäeva konverentsil Tartus, 27. aprillil
29. **Taal, K.** Evald Blumfeldt ja Eesti ajaloo bibliograafia — Õpetatud Eesti Seltsi ettekandekoosolekul Tartus, 16. oktoobril
30. **Taal, K.** Õpetatud Eesti Seltsi raamatukogu — ERÜ Tartumaa kogu koosolekul Tartus, 23. oktoobril
31. **Taal, K.** Õpetatud Eesti Seltsist ja raamatukogust — Vanemuise Seltsis Tartus, 24. oktoobril
32. **Tammeorg, R.** Elektrooniline euroinfo Tartu Ülikooli Raamatukogu eurodokumentatsiooni keskuse vahendusel — rahvusvahelisel konverentsil *Trükiväljaandest digitaalseni. Tartu Ülikooli Raamatukogu 200* Tartus, 13.—14. oktoobril
33. **Tammeorg, R.** EL-i seadusandlus ja dokumentatsioon — seminaril Võrumaa Keskraamatukogus Võrus, 13. novembril
34. **Tammeorg, R.** EL-i seadusandlus ja dokumentatsioon. Euronõuded Eesti moodi — seminaril Tartu maakonna lasteaiatöötajatele Tartus, 23. novembril
35. **Tammur, K.** Superekliibrise muutumine ajas. (TÜ Raamatukogu kogude põhjal) — rahvusvahelisel konverentsil *Omanikumärgid vanaraamatus. Ajalugu, kirjeldamine, attributeerimine* Tallinnas, 12. septembril
36. **Tankler, H.** Erikogud teadusasutustes ja -seltsides — seminaril *Humanitaarsed teaduskogud* Tallinnas, 10. mail
37. **Tankler, H.** Medizin an den Universitäten Tartu/Dorpat und Berlin. Eine historische Verbindung. — raamatuesitus Eesti-Saksa geenifoorumil Berliinis, 18.—19. mail
38. **Tankler, H.** Arstiteadus Tartu ülikoolis 19. saj.—20. saj. algul. Vene ja saksa aspekt — teadusajaloo konverentsil Sumõ Ülikoolis Ukrainas, 16. mail
39. **Tankler, H.** Tartu ülikooli sidemed Lätiga 19. saj.—20. saj. I poolel — Tartu Ülikooli juubelile pühendatud teaduskonverentsil Läti Teaduste Akadeemias Riias, 7. oktoobril
40. **Tankler, H.,** Hindrikus, T., Raal, A. Farmaatsiateaduse kujunemine Eestis 19. sajandil — TÜ Farmaatsiainstituudi 160. aastapäeva konverentsil Tartus, 10. oktoobril
41. **Tankler, H.,** Paabo, J., Raal, A. Tartu Ülikooli kasvandikud Eesti apteekides aastani 1940 — TÜ Farmaatsiainstituudi 160. aastapäeva konverentsil Tartus, 10. oktoobril
42. **Tankler, H.,** Hindrikus, T., Raal, A., Veski, P. Farmaatsiainstituut Tartu Ülikooli struktuuriüksusena läbi aegade — TÜ Farmaatsiainstituudi 160. aastapäeva konverentsil Tartus 10. oktoobril

43. **Tankler, H.**, Hindrikus, T., Raal, A. Teaduslike kraadide kaitsmine farmaatsia alal Tartu Ülikoolis 19. sajandil — TÜ Farmaatsiainstituudi 160. aastapäeva konverentsil Tartus, 10. oktoobril
44. **Tankler, H.**, Hindrikus, T., Raal, A. TÜ Farmaatsiainstituut 160 — konverentsil *Tartu Ülikool 370/200* Tartus, 6. detsembril
45. **Tankler, H.**, Lõvi-Kalnin, M., Viksna, A. Viktor Kalnin (1929—1992) — konverentsil *Tartu Ülikool 370/200* Tartus, 6. detsembril
46. **Teemusk, M.** TÜ Raamatukogu kunstikogu — rahvusvahelisel seminaril *Kaasaegsed kunstiraamatukogud Läänemere regioonis* Tartus, 27. septembril.

IV. Publikatsioonid

Monograafiad, kogumikud jm. väljaanded

1. Puudutus / idee autor M. Orav ; koost. K. Pai ; kujund. M. Nurm ; saateks T. Raudam. — Tartu : Tartu Ülikooli Raamatukogu, 2002. — 182 lk. — ISBN 9985-874-17-X. — Sisaldab: Ü. Helvese, J. Kausi, K. Kenderi, M. Kivastiku, M. Kõivu, K. Kõusaare, A. Pilve, K. Rakke, T. Raudami, O. Remsu, P. Sauteri, T. Tederi, J. Unduski, M. Undi, B. Vaheri, A. Valtoni, E. Öunapuu lühiproosat.
2. *Rara bibliothecae* : kalender 2003 / koost. M. Rand ; toim. A. Allikvee, S. Lembinen ; kujund. M. Nurm ; tlk. M. Liivamägi. — [Tartu : Tartu Ülikooli Raamatukogu, 2002]. — [15] l. : ill.
3. *Rara bibliothecae* : näituse kataloog 11.10.2002—28.02.2003 / koost. A. Bernotas, E. Hansson, S. Lembinen, M. Murdvee, M. Rand, K. Schmidt, T. Šahhovskaja, K. Tammur, M. Teemusk ; kujund. M. Nurm. — Tartu, 2002. — 36 l. : ill. — Paljundatud TÜR-is, tiraaž 10 eks.
4. Tankler, H. Meditsiin Tartu ja Berliini ülikoolis : Ajaloolised sidemed = Medizin an den Universitäten Tartu/Dorpat und Berlin : Eine historische Verbindung. — Tartu : Tartu Ülikooli Raamatukogu, 2002. — 24 lk. : ill. — ISBN 9985-874-15-3.
5. Tartu Ülikooli Raamatukogu aastaraamat 2001 / koost. R. Saukas ; kaanekujundus M. Tang ; res. tlk. M. Liivamägi. — Tartu : Tartu Ülikooli Raamatukogu, 2002. — 192 lk. : ill. — ISSN 1406-0892.
6. Trükiväljaandest digitaalseni. Tartu Ülikooli Raamatukogu 200 : [konverentsi] ettekanded 13.—14.10.2002 = From printed book to digital. Tartu Univeristy Library 200 : proceedings [of the conference] 13.—14.10.2002. / kogumiku on trükiks ettevalmistanud M. Ermel, M. Liivamägi, R. Saukas ; kaanekujundus M. Nurm. — Tartu : Tartu Ülikooli Raamatukogu, 2002. — 194 lk. — ISBN 9985-874-16-1.
7. Trükiväljaandest digitaalseni. Tartu Ülikooli Raamatukogu 200 : [konverentsi] ettekanded 13.—14.10.2002 = From printed book to digital. Tartu Univeristy Library 200 : proceedings [of the conference] 13.—14.10.2002 [Online] / publitseerimiseks ettevalmistanud M. Ermel, T. Kuusik, M. Liivamägi, R. Saukas ; kaanekujundus M. Nurm. - Tartu : Tartu Ülikooli Raamatukogu, 2002. — ISBN 9985-874-18-8. — Kättesaadav:
URL http://www.utlib.ee/ekollekt/raamat/trykivaljaandest_digitaalseni/.

Reklaamväljaanded

1. Elektronkataloog ESTER : [flaier / kujund. M. Nurm]. — [Tartu, 2002]. — 1 l.
2. Friedrich Puksoo auhind 1990—2002 : [reklaamleht / koost. R. Saukas]. — [Tartu, 2002]. — 2 er. l. — Paljundatud TÜR-is.
3. Friedrich Puksoo auhinna statuut. — [Tartu, 2002]. — 1 l. — Paljundatud TÜR-is.
4. Friedrich Puksoo päev, 23. jaanuar. Ettekanded 1991—2002 : [reklaamleht / koost. R. Saukas]. — [Tartu, 2000]. — 2 er. l. — Paljundatud TÜR-is.
5. Graafikakogu Tartu Ülikooli Raamatukogus = The graphic arts collection in the Tartu University Library : [reklaamprospekt] / koost. T. Nurk, M. Rand ; tlk. M. Liivamägi, S. Lembinen ; kujund. M. Nurm. — Tartu, 2002. — 16 lk. : ill.
6. Laenutamine koju ja kohalkasutamiseks : [flaier / kujund. M. Nurm.] — [Tartu, 2002]. — 1 l.
7. Raamatukogudevaheline laenus : [flaier / kujund. M. Nurm]. — [Tartu, 2002]. — 1 l.
8. Tartu Ülikooli Raamatukogu : [flaier / koost. M. Orav ; kujund. M. Nurm]. — Tartu, 2002]. — 1 l.
9. Teatme- ja infoteenused : [flaier / kujund. M. Nurm]. — [Tartu, 2002]. — 1 l.
10. utlib market : [flaier / kujundatud M. Nurm]. — [Tartu, 2002]. — 1 l.

Artiklid, sõnumid, raamatud

1. **Bernotas, A.** Kadri Tammur 50 // Tartu Ülikooli Raamatukogu aastaraamat 2001. — Tartu, 2002. — Lk. 97 : fot. (Personaalia).
2. **Bernotas, A.** Fond 55, nim. 7. Tartu Ülikooli füüsikaosakond // Tartu Ülikooli Raamatukogu aastaraamat 2001. — Tartu, 2002. — Lk. 60-61.
3. **Bernotas, A.** Fond 143, Järvelaid, Peeter (s. 1957, õigusteadlane, Tartu Ülikooli ja Akadeemia Nord professor) // Tartu Ülikooli Raamatukogu aastaraamat 2001. — Tartu, 2002. — Lk. 63—64.
4. **Dubjeva, L. A. T.** Rastorgujev — Tartu Ülikooli raamatukoguhoidja 1908—1918 // Ajalooline Ajakiri, 2002, nr. 1/2, lk. 193—206. — *Summary*: A. T. Rastorgujev — the librarian of Tartu University Library in 1908—1918, p. 324—325.
5. **Dubjeva, L.** Skaitytoiu informacijos paieškos užtikrinimas Tartu universiteto bibliotekoje (XIX—XX a.) // Bibliotekininkyste 2001 : bibliotekos, fondai, skaitymas, sąveika. — Vilnius: Lietuvos nacioneline M. Mazvydo bibliotekos, 2002. — P. 26—36. — *Symmary* p. 36.
6. **Dubjeva, L.** Traditsiooniliste infosüsteemide rolli muutumine üleminekul integreeritud raamatukogusüsteemile // Trükiväljaandest digitaalseni. Tartu Ülikooli Raamatukogu 200 : [konverentsi] ettekanded 13.—14.10.2002 = From printed book to digital. Tartu University Library 200 : proceedings [of the conference] 13.—14.10.2002. — Tartu, 2002. — Lk. 184—192. — *Summary*: Changing role of traditional information retrieval systems in transition to integrated library system, p. 193—194.
7. **Dubjeva, L.** Traditsiooniliste infosüsteemide rolli muutumine üleminekul integreeritud raamatukogusüsteemile [Online] // Trükiväljaandest digitaalseni. Tartu Ülikooli Raamatukogu 200 : [konverentsi] ettekanded 13.—14.10.2002 = From printed book to digital. Tartu University Library 200 : proceedings [of the conference] 13.—14.10.2002. Tartu, 2002. — *Summary*: Changing role of traditional information retrieval systems in transition to integrated library system. — Kättesaadav: URL

- http://www.utlib.ee/ekollekt/raamat/trykivaljaandest_digitaalseni/index.php?art=dubjeva&charset=utf8
8. **Эйнасто, О.** *Bibliotheca Universitatis Tartuensis* 200 // Вести плюс Неделя, 2002, 18. окт., № 42, с. 10.
 9. **Эйнасто, О.** 200-летие библиотеки Тартуского университета // Научные и технические библиотеки, 2002, № 11, с. 115—119.
 10. **Einasto, O., M.-N. Ius.** Tartu Ülikooli Raamatukogu lugejateenindus: muutused ja perspektiivid // Trükiväljaandest digitaalseni. Tartu Ülikooli Raamatukogu 200 : [konverentsi] ettekanded 13.—14.10.2002 = From printed book to digital. Tartu University Library 200 : proceedings [of the conference] 13.—14.10.2002. — Tartu, 2002. — Lk. 166—172. — *Summary*: User services at Tartu University Library: changes and perspectives, p. 173—174.
 11. **Einasto, O., M.-N. Ius.** Tartu Ülikooli Raamatukogu lugejateenindus: muutused ja perspektiivid [Online] // Trükiväljaandest digitaalseni. Tartu Ülikooli Raamatukogu 200 : [konverentsi] ettekanded 13.—14.10.2002 = From printed book to digital. Tartu University Library 200 : proceedings [of the conference] 13.—14.10.2002. — Tartu, 2002. — *Summary*: User services at Tartu University Library: changes and perspectives. — Kättesaadav: URL http://www.utlib.ee/ekollekt/raamat/trykivaljaandest_digitaalseni/index.php?art=einasto
 12. **Ermel, M.** 20 aastat tagasi avati Tartu Ülikooli Raamatukogu uus hoone // *Universitas Tartuensis*, 2002, 22. veebr., nr. 7, lk. 3.
 13. **Ermel, M.** Teadusraamatukogud // Raamatukogud ja raamatukogundus taasiseseisvunud Eestis. — Tallinn, 2002. — Lk. 22—39. Bibliogr. — *Summary*: Research libraries, p. 223—224.
 14. **Ermel, M., Kümnik, M., Rand, M.** Laine Peep 30.06.1932—23.10.2001. *In memoriam* // Tartu Ülikooli Raamatukogu aastaraamat 2001. — Tartu, 2002. — Lk. 107—108 : fot. (Personaalia).
 15. **Hansson, E., Jentson, K., Taal, K.** Eesti Raamatu Aasta suurnäitusest “Eesti raamat 1525—1944” : Tartu ekspositsioonist “Eesti raamat 1525—1944” // Raamat on... II : eesti bibliofiilia ja raamatuloo almanahh : pühendatud Eesti Raamatu Aastale / koost. E. Teder. Tallinn, 2002. Lk. 47—57 : ill. — *Zsfs.*: Von der großen Buchausstellung “Das estnische Buch 1525—1944”, lk. 56—57. — Autoritest, lk. 243, 244, 249, fot.
 16. **Hiir, V.** Elju Kallas 75 // Tartu Ülikooli Raamatukogu aastaraamat 2001. — Tartu, 2002. — Lk. 99 : fot. (Personaalia).
 17. **Ius, M.-N.** Kärt Miil 50 // Tartu Ülikooli Raamatukogu aastaraamat 2001. — Tartu, 2002. — Lk. 101—102 : fot. (Personaalia).
 18. **Jaanson, E.-L.** Otto Freymuth: *estica/baltica* kataloogi looja ja Tartu varasema ajaloo uurija // Tartu Ülikooli Raamatukogu aastaraamat 2001. — Tartu, 2002. — Lk. 136—150 : ill. bibl. (Uurimusi endistest töötajatest). — Otto Freymuthi tööde nimestik lk. 147—150.
 19. **Jalas, K., Pai, K.** Kultuuriväärtuste seisundist ja säilitamisest // *Universitas Tartuensis*, 2002, 31. mai, nr. 22, lk. 3.
 20. **Kartul, A.** (BUB) tuleb Flandriast // Postimees, 2002, 17. juuli, nr. 164, lk. 12.
 21. **Kartul, A.** Flaami linnafolk ja setu laul sekka puhkpillimuusikat // Postimees, 2002, 29. juuli, nr. 174, lk. [12—13].
 22. **Kartul, A.** Flandria mängulust ja Taani näpuosavus // Postimees, 2002, 7. juuli, nr. 168, lk. [9].

23. **Kartul, A.** India bambusflöödi võlukunstimeistrid // Postimees, 2002, 3. okt., nr. 230, lk. 14.
24. **Kartul, A.** Metal polska ja aitumakas : [Viljandi pärimusmuusika festivalist] // Postimees, 2002, 27. juuli, nr. 173, lk. 19 : ill.
25. **Kartul, A.** Shoti laulik MacKenzie toob folgile staari hõngu // Postimees, 2002, 25. juuli, nr. 171, lk. 15.
26. **Kartul, A.** Traditsioon on elus, kui ta on arenev : [Viljandi pärimusmuusika festivalist] // Postimees, 2002, 30. juuli, nr. 175, lk. 14 : ill.
27. **Kartul, A.** Värskendav vihm läheneb folgile : [Leedu ansambel "Atalyja" Viljandi pärimusmuusika festivalil] // Postimees, 2002, 12. juuli, nr. 160, lk. 15.
28. **Kask, K. K.** Erinevate infosüsteemide kasutamise võimalustest Tartu Ülikooli Raamatukogus // Trükiväljaandest digitaalseni. Tartu Ülikooli Raamatukogu 200 : [konverentsi] ettekanded 13.—14.10.2002 = From printed book to digital. Tartu University Library 200 : proceedings [of the conference] 13.—14.10.2002. — Tartu, 2002. — Lk. 81—86. — *Summary*: The possibilities of using different information systems at Tartu University Library, p. 86—87.
29. **Kask, K. K.** Erinevate infosüsteemide kasutamise võimalustest Tartu Ülikooli Raamatukogus [Online] // Trükiväljaandest digitaalseni. Tartu Ülikooli Raamatukogu 200 : [konverentsi] ettekanded 13.—14.10.2002 = From printed book to digital. Tartu University Library 200 : proceedings [of the conference] 13.—14.10.2002. — Tartu, 2002. — *Summary*: The possibilities of using different information systems at Tartu University Library. — Kättesaadav: URL http://www.utlib.ee/ekollekt/raamat/trykivaljaandest_digitaalseni/index.php?art=kask
30. **Kask, R.** Üchs Luggo Rozi=Kunningast [...] // Tartu Ülikooli Raamatukogu aastaraamat 2001. — Tartu, 2002. — Lk. 118—120. (Ajaviiteks). — Raimo Kase lühibiograafia.
31. **Kaugver, K. Saukas, R.** Ilmar Vene 50 // Tartu Ülikooli Raamatukogu aastaraamat 2001. — Tartu, 2002. — Lk. 100—101 : fot. (Personaalia).
32. **Kivistik, L.** Vaike Leek 75 // Tartu Ülikooli Raamatukogu aastaraamat 2001. — Tartu, 2002. — Lk. 105 : fot. (Personaalia).
33. **Külv, L.** Tartu Ülikooli erialaraamatukogud // Raamatukogu, 2002, nr. 4, lk. 12—13.
34. Kümme aastat eesti keele kui teise keele õppematerjale 1991—2001 : retsensioonid ja ülevaateartiklid, [bibliograafia] / toim. P. Kärtner, Ü. Türk, E. Uuspõld, **M. Kümnik**. — Tallinn : Talmar & Põhi, 2002. — 289 lk.
35. **Kümnik, M.** Raamat arstiteaduse ajaloost : [Viktor Kalnini bibliograafia tutvustus] // *Universitas Tartuensis*, 2002, 6. dets., nr. 39, lk. 4.
36. **Kümnik, M.** Sirje Tammoja 60 // Tartu Ülikooli Raamatukogu aastaraamat 2001. — Tartu, 2002. — Lk. 103—104 : fot. (Personaalia).
37. **Kümnik, M.** Ülikooli bibliograafiline mälu // *Universitas Tartuensis*, 2002, 18. jaan., nr. 2, lk. 3 : ill.
38. **Kümnik, M., Pikk, M.** ERÜ Tartumaa kogu // Raamatukogu, 2002, nr. 4, lk. 43.
39. **Kümnik, M., Pikk, M.** ERÜ Tartumaa kogu [Online] // Kättesaadav: URL <http://www.luts.ee/ERY>
40. **Lepik, K.** Linda Visberg 75 // Tartu Ülikooli Raamatukogu aastaraamat 2001. — Tartu, 2002. — Lk. 95 : fot. (Personaalia).
41. Lia Urba 70 // Tartu Ülikooli Raamatukogu aastaraamat 2001. — Tartu, 2002. — Lk. 98 : fot. (Personaalia). — Allk.: Kolleegid.

42. Liivia Albert 50 // Tartu Ülikooli Raamatukogu aastaraamat 2001. — Tartu, 2002. — Lk. 100 : fot. (Personaalia). — Allk.: Kolleegid.
43. **Liivamägi, T.** *Bibliotheca Universitatis Tartuensis* täna ja homme // Raamatukogu, 2002, nr. 4, lk. 4.
44. **Liivamägi, T.** Tartu Ülikooli Raamatukogu 200aastane // *Universitas Tartuensis*, 2002, 14. juuni, nr. 23, lk. 2: ill.
45. Lilia Külv 50 // Tartu Ülikooli Raamatukogu aastaraamat 2001. — Tartu, 2002. — Lk. 106 : fot. (Personaalia). — Allk.: Kolleegid.
46. Ludmilla Eeber 60 // Tartu Ülikooli Raamatukogu aastaraamat 2001. — Tartu, 2002. — Lk. 95 : fot. (Personaalia). — Allk.: Kolleegid.
47. **Madisson, S.** Prof Gustav Ränka meenutades [näitusest humanitaarraamatukogus] // *Universitas Tartuensis*, 2002, 15. veebr., nr. 6, lk. 2 : ill.
48. **Meltsas, M.** EBSCO, eIFL jt. e-raamatukogu projektid : kokkuvõte ELNET Konsortiumi Kääriku talveseminari ettekandest [25. veebr. 2002] [Online] // Kättesaadav: URL http://www.elnet.ee/k2002_meltsas.htm
49. **Meltsas, M.** Elektroonilise raamatukogu võimalikkusest Eestis // Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu aastaraamat 2001. 13. — Tallinn, 2002. — Lk. 31—39.
50. **Meltsas, M.**, Olonen, R. EBSCO andmebaasid // Raamatukogu, 2002, nr. 2, lk. 45. — *Summary*, p.46.
51. **Michelson, R.** *Estica-estonica-baltica* määratlemisest // Tartu Ülikooli Raamatukogu aastaraamat 2001. — Tartu, 2002. — Lk. 162—171. Jooneal. bibl. (Uurimusi).
52. **Miil, K., Uri, K.** Taasrakendati referentide süsteem // Raamatukogu, 2002, nr. 4, lk. 17—18.
53. Rahvusvaheline õigus : loengukonspekt / M. Kiviorg, K. Land, **K. Miil**, H. Vallikivi. — Tallinn : Juura, 2002. — 187 lk. : ill.
54. Ladina-eesti sõnaraamat = *Glossarium latino-estonicum* / R. Kleis, Ü. Torpats, L. Gross, H. Freymann ; toimetanud ja täiendanud ... **M. Murdvee** ... — 2., täiend. ja parand. tr. — Tallinn : Valgus, 2002. — 1152 lk.
55. **Orav, M.** Ennistuskeskuse kiiduväärt töö // *Universitas Tartuensis*, 2002, 25. jaan., nr. 3, lk. 3.
56. **Orav, M.** Fraktaalne kompositsioon : Tartu Ülikooli kunstide osakonna tudengi Helmi Räimi esimene personaalnäitus TÜ Raamatukogus // *Universitas Tartuensis*, 2002, 1. veebr., nr. 4, lk. 2.
57. **Orav, M.** Hollandi tipprestaatorid TÜ Raamatukogus // *Universitas Tartuensis*, 2002, 28. märts, nr. 12, lk. 2.
58. **Orav, M.** Informiin oli popp // *Universitas Tartuensis*, 2002, 22. veebr., nr. 7, lk. 2 : ill.
59. **Orav, M.** Koostöö Soome Kirjanduse Seltsiga : [raamatukogu ennistuskeskusel] // *Universitas Tartuensis*, 2002, 25. jaan., nr. 3, lk. 3.
60. **Orav, M.** Näitus *Sitsiilia protsessioon* // *Universitas Tartuensis*, 2002, 28. märts., nr. 12, lk. 3.
61. **Orav, M.** Pastellid aastatest 2000—2002 : Anneli Säre pastellmaalide näitus TÜ Raamatukogus // *Universitas Tartuensis*, 2002, 1. veebr., nr. 4, lk. 2.
62. **Orav, M.** Raamatukogu esine saab korda // *Universitas Tartuensis*, 2002, 1. veebr., nr. 4, lk. 2 : ill.

63. **Orav, M.** Vanagraafika näitus [raamatumuuseumis 1. märts kuni 27. juuni] // *Universitas Tartuensis*, 2002, 1. märts, nr. 8, lk. 3.
64. **Otsus, U.** Aino Luning 28.09.1917—28.11.2001 // Tartu Ülikooli Raamatukogu aastaraamat 2001. — Tartu, 2002. — Lk. 109 : fot. (Personaalia).
65. **Pintsaar, A.** Hugo Kapp (1826—1887) // Tartu Ülikooli Raamatukogu aastaraamat 2001. — Tartu, 2002. — Lk. 130—135 : fot. (Urimusi endistest töötajatest).
66. **Rand, M.** Die St. Petersburger Akademie der Wissenschaften betreffende Autographen in den Sammlungen der Universitätsbibliothek Dorpat/Tartu // *Mittel-, Nord- und Osteuropa : Festschrift für Günther Mühlport / hrsg. von Erich Donnert.* — Köln ; Weimar ; Wien, 2002. — S. 411—417. — (Europa in den Frühen Neuzeit ; 6).
67. **Rand, M.** Kuidas teha end nähtavaks // Raamatukogu, 2002, nr. 4, lk. 14—15.
68. **Rand, M.** Orientaalkäsikirjad Keiserliku Tartu Ülikooli raamatukogus // M. Hallik, O.-M. Klaassen. Keiserlik Tartu Ülikool (1802—1918) ja Orient Eesti-Oriendi kultuurisuhete üldisel taustal. — Tartu, 2002. — Lk. 338—360.
69. **Rand, M., Lembinen, S.** Ajalooliste ja erikogude digitaalandmebaaside loomisest Tartu Ülikooli Raamatukogus // Trükiväljaandest digitaalseni. Tartu Ülikooli Raamatukogu 200 : [konverentsi] ettekanded 13.—14.10.2002 = From printed book to digital. Tartu University Library 200 : proceedings [of the conference] 13.—14.10.2002. — Tartu, 2002. — Lk. 120—128. — *Summary*: About the creation of digital databases of historical and special collections at Tartu University Library, p. 129—130.
70. **Rand, M., Lembinen, S.** Ajalooliste ja erikogude digitaalandmebaaside loomisest Tartu Ülikooli Raamatukogus [Online] // Trükiväljaandest digitaalseni. Tartu Ülikooli Raamatukogu 200 : [konverentsi] ettekanded 13.-14.10.2002 = From printed book to digital. Tartu University Library 200 : proceedings [of the conference] 13.-14.10.2002. — Tartu, 2002. — *Summary*: About the creation of digital databases of historical and special collections at Tartu University Library. — Kättesaadav: URL http://www.utlib.ee/ekollekt/raamat/trykivaljaandest_digitaalseni/index.php?art=rand
71. **Rohtla, G.** Retsepte rahvuslikust (muusika)kohvikust // *Sirp*, 2002, 26. apr., nr. 17, lk. 10.
72. **Rohtla, G.** Tartu kontserdielu korraldus XIX sajandi esimesel veerandil // *Teater. Muusika. Kino*, 2002, nr. 10, lk. 48—55 : ill. — *Summary*, p. 95.
73. **Sarap, E.** Minevikku hoides // Raamatukogu, 2002, nr. 4, lk. 16.
74. **Saukas, R.** Friedrich Puksoo auhind 2002 // Raamatukogu, 2002, nr. 2, lk. 38—39.
75. **Sepp, A.** Jututuba muusikatoas // Raamatukogu, 2002, nr. 1, lk. 27—29.
76. **Šahhovskaja, T.** Fond 55, nim. 5, Käsitlused Tartu ülikooli kohta // Tartu Ülikooli Raamatukogu aastaraamat 2001. — Tartu, 2002. — Lk. 60—61.
77. **Šahhovskaja, T.** Fond 136, Lotman, Juri (1922—1993), kirjandusteadlane, semiootik, kulturooloog, TÜ professor // Tartu Ülikooli Raamatukogu aastaraamat 2001. — Tartu 2002.— Lk. 61—62.
78. **Šahhovskaja, T.** Fond 137, Mints, Zara (1927—1990), kirjandusteadlane, TÜ professor // Tartu Ülikooli Raamatukogu aastaraamat 2001. — Tartu, 2002. — Lk. 63.
79. **Šahhovskaja, T.** Fond 158, Bezzubov, Valeri (1929—1991), vene filoloog, TÜ dotsent // Tartu Ülikooli Raamatukogu aastaraamat 2001. — Tartu, 2002. — Lk. 64—65.
80. **Šahhovskaja, T.** Fond 165, Thoma, Dieter (1881—1941), dr-insener, Müncheneri Tehnikaülikooli professor // Tartu Ülikooli Raamatukogu aastaraamat 2001. — Tartu, 2002. — Lk. 65.

81. Annotationen : Neuerscheinungen aus Ostmitteleuropa. 2 : Baltikum / Verfassers : **K. Taal** u.a ; die Übersetzung der Annotationen von K. Taal und L. Teedema aus dem estnischen besorgten **V. Seiler** und **K. Schmidt** // Berichte und Forschungen : Jahrbuch des Bundesinstituts für Kultur und Geschichte der Deutschen im Östlichen Europa. Bd. 10. — München, 2002. — S. 173—209.
82. **Taal, K.** Sakslus ja eestlus Õpetatud Eesti Seltsis XX sajandi algul // Õpetatud Eesti Seltsi aastaraamat 1994—1999. — Tartu, 2002. — Lk. 7—28.
83. **Taal, K.** Õpetatud Eesti Seltsi Leo Meyeri ajal (1869—1899) // Õpetatud Eesti Seltsi aastaraamat 1994—1999. — Tartu, 2002. — Lk. 188—211.
84. **Tammeorg, R.** Elektrooniline euroinfo Tartu Ülikooli Raamatukogu eurodokumentatsioonikeskuse vahendusel // Trükiväljaandest digitaalseni. Tartu Ülikooli Raamatukogu 200 : [konverentsi] 13.—14.10.2002 ettekanded = From printed book to digital. Tartu University Library 200 : proceedings [of the conference] 13.—14.10.2002. — Tartu, 2002. — Lk. 175-182. — *Summary*: Electronic EU information mediated by the European Documentation Centre at Tartu University Library, p. 182—183.
85. **Tammeorg, R.** Elektrooniline euroinfo Tartu Ülikooli Raamatukogu eurodokumentatsioonikeskuse vahendusel [Online] // Trükiväljaandest digitaalseni. Tartu Ülikooli Raamatukogu 200 : [konverentsi] 13.—14.10.2002 ettekanded = From printed book to digital. Tartu University Library 200 : proceedings [of the conference] 13.—14.10.2002. — Tartu, 2002. — *Summary*: Electronic EU information mediated by the European Documentation Centre at Tartu University Library. — Kättesaadav: URL http://www.utlib.ee/ekollekt/raamat/trykivaljaandest_digitaalseni/index.php?art=tammeorg
86. **Tankler, H.** Erikogud teadusasutustes ja seltsides // Seminar *Humanitaarsed teaduskogud* : (Eesti Teaduste Akadeemia seminari materjalid, 10.05.2002). — Tallinn, 2002. — Lk. 39—42.
87. **Танклер Х.** Медицина XIX — начала XX столетия в Тартуском университете: русские и немецкие аспекты // Материалы международной научно-практической конференции. — Сумы, 2002. — С. 43-45.
88. **Tankler, H.** Tartu Ülikooli kasvandikud Saksamaa kõrgkoolide õppejõududena // Ajalooline Ajakiri, 2002, nr. 1/2, lk. 207—218 : bibl. — *Summary*: Graduates of Tartu University as lecturers in universities of Germany, p. 325—326.
89. **Tankler, H., Ermel, M.** Tagasivaade kahele aastasajale // Raamatukogu, 2002, nr. 4, lk. 7—11.
90. Hindrikus, T., Raal, A., **Tankler, H.** Farmaatsiateaduse kujunemine Eestis XIX sajandil // Eesti Arst, 2002, nr. 9, lk. 561.
91. Hindrikus, T., Raal, A., **Tankler, H.**, Georg Dragendorff und seine Schüler — Magisterarbeiten von Pharmazeuten zwischen 1864 und 1894 an der Universität Tartu/Dorpat // Die Pharmazie, 2002, Bd. 56, S. 763—771.
92. Kruuv, K., Koik, A., **Tankler, H.** Eesti Geenivaramu projekt — uus võimalus Eesti-Saksa teaduskoostöös // Eesti Rada : Eesti Ühiskond Saksa Liitvabariigis häälekandja = Estnischer Weg : Estnische Volksgemeinschaft, 2002, nr. 1 (jaan.—veebr.), lk. 6.
93. Paabo, J., Raal, A., **Tankler, H.** Tartu ülikooli kasvandikud Eesti apteekides aastani 1940 // Eesti Arst, 2002, nr. 9, lk. 577.
94. Raal, A., Hindrikus, T., **Tankler, H.** Prof. G. Dragendorffi poolt Tartu Ülikoolis juhendatud magistritööd (1864—1894) // Eesti Rohuteadlane, 2002, nr. 2, lk. 19—25.

95. **Tankler, H.**, Hindrikus, T., Raal, A. Teaduslike kraadide kaitsmine farmaatsia alal Tartu ülikoolis XIX sajandil // Eesti Arst, 2002, nr. 9, lk. 590.
96. Raal, A., Hindrikus, T., Veski, P., **Tankler, H.** Farmaatsia instituut Tartu ülikooli struktuuriüksusena läbi aegade // Eesti Arst, 2002, nr. 9, lk. 582.
97. Lõvi-Kalnin, M., **Tankler, H.** Viktor Kalnin (1929—1992) // Viktor Kalnin : bibliograafia 1957—2000. — Tartu, 2002. — Lk. 11—27. — (Tekst eesti (lk. 11—15), inglise (lk. 16—21) ja vene k. (lk. 22—27)).
98. **Täpsi, T., Laumets, A.** Näitus raamatukogu 200. aastapäevaks // *Universitas Tartuensis*, 2002, 17. mai, nr. 19, lk. 4.
99. **Teriing, A.** Vaatenurki Eesti- ja Liivimaa haritlaskonna kujunemisest 17. sajandil // Läänemere provintside arenguperspektiivid Rootsi suurriigis 16/17. sajandil. — Tartu : Eesti Ajalooarhiiv, 2002. — Lk. 27—79 : bibl., ill., tab.— *Zsfass.*: Aspekte der Zusammensetzung der est- und livländischen Bildungsschicht im 17. Jahrhundert, 75—79. (Eesti Ajalooarhiivi toimetised = *Acta et commentationes Archivi Historici Estoniae* ; 8(15))
100. **Vene, I.** Pahustumine, ehk, Uusaja olemus. — Tartu : Ilmamaa, 2002. — 365 lk.
101. Uku Masing. Luule. III / [koost. E. Masing ja H. Runnel ; märkmeid kogunud ja kirjutanud **I. Vene** jt. ; kujund. ja illustr. E. Tihemets]. — Tartu : Ilmamaa, 2002. — 292 lk. : ill.
102. **Veromann, M.** Jaapanlase hingega puidutohter ja pillimees // Kodukolle, 2002, nr. 4, lk. 10—13 : ill.
103. **Veromann, M.** Lizetta kaks pesakonda : [pere lemmikloom valmistab üllatusi] // Pere ja Kodu, 2002, nov., lk. 62—64.
104. **Veromann, M.** Minu, sinu, meie sõbrad // Pere ja Kodu, 2002, jaan., lk. 31—32.
105. **Veromann, M.,** Sinisalu, K. Vahel olen ainus, kes lapsest rõõmu tunneb // Kodukolle, 2002, nr. 5, lk. 30—33 : ill.
106. **Veromann, M.** Sinise ruudu lummuses // Kodukolle, 2002, nr. 2, lk. 20—21 : ill.
107. Viive Kasumets 70 // Tartu Ülikooli Raamatukogu aastaraamat 2001. — Tartu, 2002. — Lk. 103 : fot. (Personaalia). — Allk.: Kolleegid-restauraatorid.
108. **Vorobjova, N.** Gdański vanaraamat Tartu Ülikooli Raamatukogus // Tartu Ülikooli Raamatukogu aastaraamat 2001. — Tartu, 2002. — Lk. 151—161 : bibl., ill. (Uurimusi).

V. 2002. a. korraldatud arhiivifondid

Fond 138 : Perlitz, Harald Gottfried (1889 – 1972*), füüsik, TÜ professor

Eesti Vabariigi esimestel kümnenditel Tartu Ülikoolis teoreetilise füüsika professorina töötanud Harald Perlitzi nimega on seotud röntgenstruktuuri uuringute algus Tartus.

Kõrghariduse füüsika alal omandas H. Perlitz Peterburi Ülikoolis, mille ta lõpetas 1912. aastal. Saanud võimaluse teadustööks ettevalmistumiseks, jäi ta veel mõneks ajaks seotuks

* Eesti teatmeteosed toovad H. Perlitzi surma-aastana ekslikult 1973.

sealse ülikooliga. Noore mehe plaanid katkestas aga I maailmasõda. Esialgu teenis ta meteoroloogi ja gaasisõjatehnikuna Vene armees, seejärel läänerindel Briti armees. Sõja lõppedes jõudis H. Perlitz Briti koloneli auastmes keerukaid teid pidi tagasi kodumaale.

1921. a. valiti H. Perlitz Tartu Ülikooli teoreetilise füüsika dotsendi ja 1935. a. professori kohale. 1934. aastast juhatas H. Perlitz vastloodud teoreetilise ja tehnilise füüsika laboratooriumi. Koondanud enda ümber grupi noori füüsikuid (Endel Aruja, Villem Koern, Georg Mets, Albrecht Altma jt.), algas Tartus intensiivne metallide ja nende sulamite uurimine. Kõigist selle uurimisgrupi liikmetest said hiljem nimekad teadlased.

Õppe- ja teadustöö kõrval aitas Harald Perlitz innukalt kaasa EV Tartu Ülikooli väljaarendamisele. Ta oli matemaatika-loodusteaduskonna sekretär ja dekaan ning 1940. aastani ülikooli majandusprorektor.

H. Perlitz viibis mitmes Euroopa riigis teaduskomandeeringutel. Oma viimaselt välisreisilt 1940. aastal ta NSV Liidu poolt okupeeritud ja annekteeritud Eestisse enam ei naasnud. H. Perlitz jäi koos abikaasaga Rootsi, olles seal esimesi Eesti pagulasi. Sõjaoludes oli esialgu raskusi erialase töö leidmisega, mida näitab ka tema arvukas kirjavahetus paljude maade ülikoolide ja teadusinstituutidega. 1943. aastal sai Perlitz teadusliku uurija koha Chalmersi Tehnikaülikoolis Göteborgis, kus ta töötas kuni 1945. aastani. Järgnevad aastad kuni pensioniea kättejõudmiseni (1957) oli H. Perlitz ametis Stockholmi firmas *Lumalampa*. 1957. aastal jätkas H. Perlitz oma tegevust Ankara Ülikooli füüsikaproffessorina. Türgimaalt saabus ta tagasi Rootsi oma vanaduspuhkust pidama alles 1970. aasta alguses 80-aastasena.

Oma otsese kutsetöö kõrval võttis prof. Perlitz suure hoole ja innuga osa eestlaskonna tegevusest võõrsil. Kuni Ankarasse siirdumiseni oli ta Rootsi pagulaskonnas üks kesksemaid tegelasi, kuuludes paljudesse eestlasi ühendavatesse organisatsioonidesse. Koos Läti ja Leedu esindajate F. Balodise ja J. Scheyniusega pöördus ta juba 1943. a. maailma avalikkuse poole seoses Balti riikide okupeerimisega.

Harald Perlitz suri 4. juulil 1972 Stockholmis.

Prof. Perlitzi abikaasa Anna Perlitzi soovil andsid Eesti Teaduslik Selts Rootsis ja Balti Arhiiv (vahendaja Kaljo Käärrik) 1996. a. prof. Harald Perlitzi pagulasaastate tööd ning kirjavahetuse, mille hulgas on ka üksikuid varasemaid kirju, säilitamiseks üle Tartu Ülikooli Raamatukogule. Üle anti ka H. Perlitzi pronksbüsti. Lugupidamisest tubli teadlase, sõjamehe ning poliitilise võitleja vastu tellisid H. Perlitzi sõbrad, kaasvõitlejad, kolleegid ja õpilased 1949. a. kujur Ernst Jõesaarelt tema büstskulptuuri. Hiljem valati kuju pronksi ning kingiti 1957. a. Perlitzile Eesti Komitee auliikmeks valimise puhul.

2002. aastal korrastatud isikuarhiivis on 167 säilikut aastatest 1924—1996. Nende hulgas on H. Perlitzi töömaterjale metallide ja nende sulamite kohta; Eesti ajalugu käsitlevaid, pagulaspoliitiliste ning mitmesuguste tähtpäevadega seotud ettekannete ja kõnede tekste; artikleid. Ulatusliku osa moodustab H. Perlitzi kirjavahetus kolleegide, õpilaste, sugulaste ja omastega. Eriti mahukas ja sisukas on kirjavahetus Endel Arujaga, oma kunagise

uurimisgrupi liikmega, mis hõlmab aastaid 1940—1957, pagulaspõlve algusest kuni H. Perlitzi siirdumiseni Ankarasse.

Kirjavahetust ning muid H. Perlitzi tegevust Tartu Ülikooli teoreetilise ja tehnilise füüsika laboratooriumi juhatajana kajastavaid materjale leidub ka TÜ Füüsikaosakonna arhiivifondis (F 55, nim. 7).

H. Perlitzi isikuarhiivi korraldas lõplikult ja nimistu koostas Aili Bernotas.

Fond 148 : Kadari, Helmut (1903—1976), õigusteadlane, Tartu Ülikooli professor

Helmut Kadari (1937. aastani Kristal) astus Tartu Ülikooli õigusteaduskonda kohe pärast gümnaasiumi lõpetamist Tallinnas 1922. a. Ta lõpetas ülikooli 1926. a. *cum laude* ja oli pärast seda kuni 1931. aastani õigusteaduskonna juures teaduslik stipendiaat kriminaalõiguse alal. Neil aastail läbis ta sõjaväeteenistuse ja täiendas end Heidelbergi ja Viini ülikoolis ning Roomas. 1929. a. omandas H. Kadari Tartu Ülikoolis tööga *Kahevõitlus* magistrikraadi. 1931. aastast töötas H. Kadari Tartu Ülikoolis õppejõuna. 1933.—1935. a. täiendas H. Kadari end kriminaalõiguse alal välismaal: Münchenis, Hamburgis, Viinis, Roomas, Prahast, samuti Kreekas, kus ta külastas sealseid ülikoole ja raamatukogusid. 1936. a. sai temast professori kt. ja 1938 erakorraline professor. Sõja ajal katkenud tööd jätkas H. Kadari nõukogudeaegses ülikoolis kriminaalõiguse kateedri juhataja-professorina ning selle kõrval paari aastakümne vältel ka teaduskonna dekaanina.

Prof. H. Kadari tähtsamad teoreetilised uurimused ilmusid ennesõjaaegsetes *Tartu Ülikooli Toimetustes*. Sõjajärgsetel aastatel oli kriminaalõiguse õppejõudude teadustöö tagasihoidlik, seda pärssis intensiivne töö üleliiduliste õpikute tõlkimisel eesti keelde. H. Kadari algatusel ja aktiivsel osavõtul valmis siiski TRÜ esimene originaalõpik kriminaalõiguse üldosast.

Teadlasena on Helmut Kadari andnud hinnatava panuse kriminaalseadusandluse arendamisesse Eestis. Tema seisukohad kriminaalvastutuse aluste, kausaalseose, hädakaitse jt. küsimustes on leidnud tunnustust ka väljaspool Eestit.

Helmut Kadari suri pärast pikaajalist rasket haigust 29. novembril 1976. aastal.

H. Kadari arhiivipärandi andis Tartu Ülikooli Raamatukogule 1995. aastal üle tema lesk Marta Kadari. Mitte eriti mahukas arhiivifond (62 säilikut) sisaldab vähesel määral biograafilisi dokumente ja mõningaid üliõpilasaastate loengu- jm. konspekte, magistratöö *Kahevõitlus* koostamiseks kogutud materjale ja selle käsikirjavariante. Üllatuslikuks osaks arhiivipärandis on üle 200 H. Kadari teostatud pastelli, pliiatsijoonistuse ja visandi. Need pärinevad koolieast, mil kunstiannet ilmutav nooruk õppis 4 aastat Tallinnas Ants Laikmaa ateljees. H. Kadari materjalide kõrval on ka tema pojale Tõnu Kadarile (1942—1985, lõpetas Tartu Ülikooli samuti juristina) kuulunut: elulookirjeldus, õpingute ning teenistuskäiguga seotud dokumendid; üliõpilastööd. On ka mõningaid kirjutisi ja fotosid H. Kadari abikaasa õest, maailmamainega pedagoogikateadlasest Hilda Tabast.

Ülevaate koostas kursusetöona TÜ õigusteaduskonna üliõpilane Kristel Värä, isikuarhiivi korraldas lõplikult ja nimistu koostas Tatjana Šahhovskaja.

F 149 : Kalnin, Viktor (1929—1992), meditsiiniajaloolane, Tartu Ülikooli dotsent

Pärast Võru Keskkooli lõpetamist 1948. a. asus Viktor Kalnin õppima Tartu Ülikooli arstiteaduskonda. Lõpetanud studiumi 1954. a. kiitusega, asus ta tööle hügieeni ja tervishoiuorganisatsiooni kateedris, kus jätkas elu lõpuni vanemõpetaja ja dotsendina. 1972. a. kaitses V. Kalnin väitekirja ja sai meditsiinikandidaadi teaduskraadi.

Viktor Kalnin luges meditsiiniajaloo, tervishoiuorganisatsiooni ja sotsiaalhügieeni kursusi ning koostas mitu meetodilist õppevahendit. Järjest enam süvenes V. Kalnini huvi meditsiiniajaloo vastu, mis kujunes tema peamiseks uurimisvaldkonnaks ja tõi talle tunnustuse Baltimaadel ning väljaspoolgi. Ta avaldas mitmetes väljaannetes regulaarselt artikleid arstiteaduse ajaloost. Teadusajaloolasena on ta käsitlenud peaaegu kõiki meditsiinivaldkondi, kuid kõige lähedasemad olid Tartu Ülikooli ajaloo seotud teemad: arstiteadlased ning eesti rahvusest arstid. Viktor Kalnini üheks viimaseks tööks jäi monograafia *Eesti arstiteaduse ajaloost*, mis ilmus postuumselt 1996. a. Osa sellest kirjutas ta juba raskelt haigena. V. Kalnini sulest on ilmunud 3 monograafiat, üle 300 teadusliku ja ligi 700 populaarteaduslikku artiklit. Doktoriväitekirja kaitsmine ilmunud teadustööde põhjal jäi teostamata eeskätt tervislikel põhjustel.

Viktor Kalnini arhiivipärandi andis TÜ Raamatukogule 1995. a. üle tema lesk Maie Lõvi-Kalnin. V. Kalnini isikuarhiivis on 385 säilikut. Olulise osa moodustavad tema loengute konspektid, tööde käsikirjad ning kogutud töömaterjalid. Eesti arstkonna ajaloo uurijatele on väärtuslikuks allikaks V. Kalnini poolt kogutud andmestik, osalt koos fotodega, arstiteaduskonna õppejõudude kohta seni ilmunuta teatmeteose *Tartu Ülikooli õppejõud 1902—1975* jaoks.

Isikuarhiivi korraldas lõplikult ja nimistu koostas Tatjana Šahhovskaja.

Fond 151 : Kaelas, Aleksander (1911, Karksi—1964, Stockholm), välis-Eesti õigusteadlane ja välismaal Eesti kohta selgitustööd teinud ajakirjanik

Aleksander Kaelas õppis Karksi-Nuia kõrgemas algkoolis ja seejärel Viljandi Maakonna Poeglaste Gümnaasiumis (1927—1931). Õppimise ajal kuulus ta mitmesse kultuuri-, karskus- ja spordiseltsi. Gümnaasiumi kolmanda klassi õpilasena hakkas A. Kaelas tegema kaastööd ajalehele *Sakala* ning andis koos klassivendadega välja aasta enne gümnaasiumi lõpetamist õpilaste eneseharimise rühma aastapäevaalbumi.

1932. a. astus A. Kaelas Tartu Ülikooli õigusteaduskonda. Õpingute kõrvalt oli ta vabakutseline ajakirjanik *Sakala* ja *Vaba Maa* juures. Ta oli Eesti Sotsialistliku Tööliste

Partei, Eesti Kirjanduse Seltsi, Akadeemilise Õigusteaduse Ühingu ja mitme teise poliitilise ja teadusseltsi liige. A. Kaelas kuulus EÜS Veljestosse. Pärast õigusteaduskonna lõpetamist 1936. aastal õppis A. Kaelas lühemat aega ka majandusteaduskonnas.

Aleksander Kaelase peamiseks huviks olid sotsiaal- ja tööõigus, tööliste olukord, töökaitse ja sotsiaalkindlustus. Kuni emigreerumiseni töötas A. Kaelas Eesti Ametiühingute Keskliidus, tööinspeksioonides Tartus, Tallinnas jm. ning luges ka tööõigusealaseid loenguid Tartu Ülikoolis.

Pärast Baltikumi okupeerimist Nõukogude Liidu poolt emigreerus Aleksander Kaelas Soome kaudu Rootsi, kus temast kujunes üks pagulaseestlaste väljapaistvamaid ja tunnustatumaid tegelasi. A. Kaelas aitas organiseerida Eesti Komiteed, Eesti Rahvusfondi, Eesti Rahvusnõukogu, Eesti Demokraatlikku Klubi ning oli ühel või teisel viisil neis kõigis tegev. A. Kaelas oli ka üks pressibülletääne väljaandva ühingu *Balt-Press* ja Eesti Sotsialistliku Ühingu asutajaid. A. Kaelas oli Eesti Teaduslik Selts Rootsis liige ning Eesti Teadusliku Instituudi tööõiguse õppejõud aastatel 1955—1961. Ta kuulus Eesti Juristide Ühingusse Rootsis, Stockholmi Eesti Algkooli Sõprade Seltsi, kirjastuse *Eesti Raamat* toimetusse ning Ida- ja Kesk-Euroopa Uniooni Stockholmis.

Aleksander Kaelase peamiseks tegevusalaks oli okupeeritud Eestile suunatud välisselgitustöö. Raadiojaamade *Vaba Euroopa* ja *Ameerika Hääl* kaastöölisena kirjutas ta 1951—1957 mitusada selleteemalist artiklit. Tema sulest ilmus ligi kakskümmend ENSV-d käsitlevat raamatut ja brošüüri.

Aleksander Kaelase kirjutiste teemaring oli lai: õigus ja majandus, sotsiaalolud, poliitika, kultuur jne. Tema liialdusteta, ulatuslikul statistilisel andmestikul ning faktide analüüsil põhinevad kergestiloetavas stiilis kirjutised on usaldustäratavad. A. Kaelase töid on avaldatud eesti, inglise, saksa, rootsi, soome, hispaania, hollandi ja norra keeles.

A. Kaelase arhiivipärandi andis 1995. a. Tartu Ülikooli Raamatukogule üle Eesti Teaduslik Selts Rootsis.

Isikuarhiivi (272 säilikut) olulisema osa moodustavad peamiselt ajakirjandusest kogutud ja süstematiseeritud materjalid Eesti jt. Baltimaade ning NSV Liidu lähiajaloo, poliitika, sotsiaalpoliitika, majanduse, kultuuri jm. valdkondadest ning nõukogude okupatsioonist ja selle tagajärgedest. Siin on mahukas kartoteek EKP, ELKNÜ, ENSV valitsuse, prokuratuuri, kõrgemate õppeasutuste, muuseumide, raamatukogude jt. juhtivtöötajate ning funktsionääride kohta. Väärtuslikuks osaks on materjalid balti pagulaste ja väliseestlaste organisatsioonide tegevuse kohta Rootsis (Eesti Rahvusfond, Eesti Rahvusnõukogu, Eesti Komitee, Euroopa Liikumise Eesti Rahvuskomitee jt.). Eesti pagulaselu uurijatele on huvipakkuv A. Kaelase kirjavahetus väliseestlastega, mille ta ise oli paigutatud teema alla *Võitlev Eesti*. Kõik arhiivimaterjalid olid A. Kaelase poolt süstematiseeritult kaustadesse paigutatud, süsteemi püüti arhiivifondi korraldamisel säilitada.

A. Kaelase abikaasalt Lili Kaelaselt saadi 2001. aastal isikuarhiivile olulist täiendust: emigratsiooni algusaja päevaraamatud, A. Kaelase stipendiumifondi põhikiri ja

kirjavahetus fondi asjus (1965.—1995. a.) jm. Koos A. Kaelase arhiivipärandiga saabus väike osa Lili Kaelase, ajaloolase-arheoloogi ja ühiskonnategelase, materjale: elulookirjeldus ja teadustööde bibliograafia, haridus- ning teenistuskäiku kajastavad dokumendid, kirjavahetus kodu-eestlastega, Lili Kaelase Muusikafondi stipendiumi materjalid (1991—2001).

Ülevaate koostas kursusetöona TÜ õigusteaduskonna üliõpilane Tiina Ostrat, isikuarhiivi korraldas lõplikult ja nimistu koostas Tatjana Šahhovskaja.

F 166 : Eesti kooli õppekava toetav slaidikogu

Kogu loodi 1920.—1930. aastatel Tartu Linna Pedagoogilises Muuseumis. Muuseumi esmaseks ülesandeks oligi õppevahendite kogu loomine ja laenutamine koolidele ning kultuuriasutustele, samuti kohapeal kasutamise võimaldamine. Õppematerjale valmistati Eestis või muretseti välismaalt. Suurema osa õppevahenditest moodustasid diapositiivid, mida 1933. aastaks oli juba 6000 ringis, mitu diapositiiviseeriat oli valmistamisel. Pildivalikud koostasid vastava ala spetsialistid, iga seeria juurde kuulus selgitav brošüür. Need seeriad olid koolides väga nõutud.

Analoogilisi diapositiivide seeriaid loodi ka Tallinna Linna Pedagoogilises Muuseumis. Eesti Pedagoogikamuuseumis Tallinnas on neid hoiul üsna arvukalt. Tartu Ülikooli Raamatukogu sai slaidikogu Tartu Linnavalitsuse haridusosakonnalt 1999. a.

Arhiveeritud kogu (F 166) sisaldab 2054 klaasslaidi (klaasdiapositiivi) 112 karpis. Arvatavasti on raamatukogusse jõudnud vaid kolmandik kunagisest kogumist. Slaidid süstematiseeriti arhiveerimisel 15 teema järgi, 16. jaotusse *Mitmesugust* paigutati vähesed ülejäänud. Kõige arvukamalt leidub kogus laide geograafiast (60 karpi, sh. 17 karpi Eesti kohta), vähemal määral on esindatud kosmoloogia, meteoroloogia, füüsika, inimese anatoomia, tervishoid, kehakultuur, kunst, kirjandus, kirja ja raamatu ajalugu, arheoloogia, religioon, muusika, käsitöö.

Slaide on mitmes formaadis vahemikus 5 x 5 cm — 9,5 x 12 cm ning nad on tehniliselt heas seisukorras. Põhiosa slaididest oli paigutatud ühetaolistesse puukarpidesse. Enamik on must-valged, ent üsna palju on ka kaunilt käsitsi koloreeritud laide. Põhiliselt on tegemist reprodega fotodest ja trükistest. Slaididele lisatud selgitavad brošüürid pole kahjuks säilinud. Siiski on karpides enamasti olemas slaidide nimekiri ning pealkirjastatud ümbris, mitmes karpis on ka pikemad selgitused diapositiividel kujutatute kohta. Nimekirjade järgi otsustades on osas karpidest laide puudu.

Ligi pooltel slaididel ei ole märgitud valmistamiskohta ega valmistajat. Olemasolevad andmed näitavad valmistajatena fotograafe ja fotoateljeesid Eestis, Saksamaal ja Ameerika Ühendriikides. Eesti fotograafidest on rohkesti tartlase Voldemar Thomsoni, vähemal määral H. Muischneki, Eduard Sellekese ja Chr. Miidtra ning Nõmme fotograafi A. Volkovi tehtud laide. Saksamaalt on esindatud Ed. Liesegang (Düsseldorf); *Verlag Dr. Franz Stiedner* (Berliin); Th. Benzinger, *Lichtbilderverlag* (Stuttgart), Ameerika Ühendriikidest on esindatud Jonathan A. Rawson jun. ja *Scott Studios* (mõlemad New Yorgis).

Aastatel 2000—2001 kogu puhastati, süstematiseeriti ja kirjeldati elektronkataloogis ESTER. Esialgul tegelesid sellega Tartu Descartes`i Lütseumi 11. klassi õpilased Elina Jõgi ja Triin Irs, kellel valmis õpilastöö *1930. aastate Eesti kooli õppekava toetava slaidikomplekti uurimine ja kirjeldamine* (Tartu, 2001. 21 lk). Elektronkataloogi kirjete põhjal koostati slaidikogu inventaranimistu.

Kogu korraldas lõplikult ja nimistu koostas Sulo Lembinen.

Kasutatud kirjandus:

Vellema, M. Tartu Linna Pedagoogiline Muuseum (Tema 10-aastase tegevuse puhul) // Kasvatus, 1933, nr. 2, lk. 71—75.

F 167 : Knorring, Gustav von (1894, Tallinn—1989, Buchholz), parun, baltisakslane, Vene Keiserliku Ihukaardiväe ratsarügemendi ohvitser, Eesti Vabariigi sõjaväeprokurör

Gustav von Knorring sündis Tallinnas baltisaksa aadliperekonnas. 1906—1911 õppis ta Tallinna Rütli- ja Toomkoolis. G. von Knorringi haridustee jätkus Keiserlikus Õigusteaduslikus Koolis Peterburis, mille ta lõpetas 1915. a. Samal ajal lõpetas ta ka Keiserliku Paažide Korpuse sõjaaegse kursuse. Esimesest maailmasõjast võttis G. von Knorring osa vabatahtlikuna, teenides hiljem ohvitserina ratsakaardiväe polgus.

Eesti Vabadussõjas võitles Gustav von Knorring leitnandina Balti pataljonis. Pärast sõja lõppu asus ta tööle juristina. 1920. a. oli G. v. Knorring Eesti Vabariigi sõjaringkonnakohtu kohtu-uuriija, 1920—1937 sõjaväeprokuröri abi, alates 1937. a. sõjaväeprokurör. 1939. a. siirdus kolonel Gustav von Knorring baltisakslaste ümberasumise käigus Saksamaale. Pärast Teist maailmasõda töötas ta kohtunikuna Hamburgis. Elu lõpuni säilitas G. von Knorring sidemed emigreerunud vene aadel- ja ohvitserkonnaga ning kuulus nende ühendustesse.

Gustav von Knorringi sugulaste kätte Saksamaal jäänud vähesed arhiivimaterjalid andis 2001.—2002. a. TÜ Raamatukogule üle prof. dr. Dietrich A. Loeber, kes on kandnud tema mälestuse jäädvustamise eest hoolt ka muul viisil — 1994. a. korraldas ta Tartus G. v. Knorringi 100. sünniaastapäevale pühendatud konverentsi. Isikuarhiiv (21 säilikut) sisaldab mõningaid biograafilisi ja geneoloogilisi materjale, mida on tema kohta kogunud Dietrich A. Loeber. G. von Knorringist jäänud materjalid (üksikud kirjad, fotod jm.) kajastavad Keiserliku Paažide Korpuse endiste kasvandike ning Keiserliku Ihukaardiväe ratsarügemendi ohvitseride elu ja tegevust paguluses.

Isikuarhiivi korraldas lõplikult ja nimistu koostas Tatjana Šahhovskaja.

VI. Näitused

Raamatukogus koostatud näitused

1. Friedrich Puksoo preemia laureaadid (M. Ermel, R. Saukas)
2. Prof. Aleksander Elango 100 (M. Vanamb)
3. Akadeemik Karl Ernst v. Baer 200 (M. Burenkov, K. Jalas)
4. Prof. Juri Lotman 80 (T. Kuzovkina, T. Šahhovskaja)
5. Tartu Ülikooli Raamatukogu 200 (L. Dubjeva, K. Jalas, A. Laumets, S. Madisson (projektijuht), K. Taal, M. Vanamb)
6. Prof. Evald Blumfeldt 100 (K. Taal)
7. Prof. Jaan Konks 100 (K. Taal)
8. *Rara bibliothecae*. Tartu Ülikooli Raamatukogu 200. aastapäevaks (M. Rand (projektijuht), käsikirjade ja haruldaste raamatute osakonna töötajad)
9. Lääne-Eruopa graafika Tartu Ülikooli Raamatukogus (T. Nurk (külalisena), K. Tammur)
10. Austria rariteete kirjas ja kunstis (T. Šahhovskaja, K. Tammur)
11. Prof. Leo Leesment 100 (M. Rand, K. Taal; väljapanek Pärnu Muuseumis)
12. TÜ Farmakoloogiainstituut 200 (E. Kilomann, S. Prank)
13. *Elupuu ja hiiepuu*. Prof. Gustav Ränk 100 (S. Madisson)
14. 200 aastat germanistikat Tartu Ülikoolis. [Pühendatud prof. Felix Kibbermanni 100. sünniaastapäevale] (M. Burenkov, V. Seiler)
15. [Ajakiri] *Akadeemia* (A. Laumets)
16. Minevikku hoides (rändnäitus; E. Sarap jt. ennistuskeskuse töötajad)
17. 20 aastat vanamuusikat TÜ Raamatukogu fonoteegis.

Külalisenäitused

1. 450 aastat *St. D. Olai* raamatukogu (Eesti Akadeemiline Raamatukogu)
2. *Korp!* Raimla 80 (*Korp!* Raimla)
3. Wilhelm Sturve 150
4. Anne Franki lugu (Anne Franki Maja Amsterdamis ja Jaan Tõnissoni Insituut)
5. TÜ arstitudengite suvi välismaal. 2 (Eesti Arstiteaduse Üliõpilaste Selts)

Kunstinäitused

1. *Naine (sinine)*. Ilmar Kruusamäe aktimaalid
2. *Vaated*. Anne Kokkov, Riho Hütt
3. *Mida naerad koolijüts? Meelemürgid* Tartu Kunstigümnaasiumi õpilastööd
4. Ülle Meisteri ja Maarja Vannas-Raidi raamatuillustratsioonid
5. Konrad Mäe Maalistuudio kevadnäitus
6. *Budapesti valgus ja varjud*. Róbert Hodosi fotod (Ungari Kultuuri Instituut)
7. Illustratsioonid *Don Quijote* teemal (Hispaania Kuningriigi Suursaatkond Eestis)
8. *Mari loodususu kombestik*. Fotonäitus (Mari Vabariigi Rahvusmuuseum)
9. Rooma keisrite ja nende perekonnaliikmete portreed kameedel, müntidel ja skulptuuris (TÜ Kunstimuuseum ja TÜ Geoloogiamuuseum)
10. *Teine pool*. Fotonäitus (Austria Vabariigi Suursaatkond Eestis)
11. Wiltrud Krämeri graafika (Tartu Saksa Kultuuri Insituut)

12. Ani Liffländeri vaibad (Soome)
13. *DALI*. Laura Kõivu Hiina reisi lõuendid
14. Salme Allikheina energeetilised maalid
15. Nerva graafika
16. Gilles Philbert'i fotod (Prantsusmaa)
17. *Võõras linnas*. Toomas Liivamäe fotod
18. *Käed*. Tartu Eksliibriseklubi
19. *Reality*. TÜ maaliüliõpilaste rühmanäitus
20. *Juhuslikult*. TÜ maaliüliõpilaste rühmanäitus
21. *CITES-I*. Rahvusvahelise kaubanduse poolt ohustatud looma- ja taimeliigid
22. Anneli Säre pastellid 2000—2002
23. Urmas Miku mälestusnäitus
24. *Ajale jäädvustatud hetked*. Malev Toome fotod
25. Helmi Räime maalid
26. Aapo Pukki portreemaalid
27. *Inimeste vahel*. Sinan Cakmaki fotod
28. Maris Palgi maalid
29. *Sitsiilia protsessioon*. Fotonäitus
30. *See maagiline aeg*. Jõulunäitus

VII. Teaduslike organisatsioonide, korralduskogude, ajakirjade toimetuskolleegiumide liikmed

- Bernotas, A.** Akadeemiline Baltisaksa Kultuuri Selts Tartus (juhatuse liige)
- Dubjeva, L.** Akadeemiline Ajaloo Selts (revisjonikomisjoni liige)
- Ermel, M.** Õpetatud Eesti Selts,
ajakirja *Raamatukogu* toimetuskolleegium,
Kultuuriministeeriumi raamatukogutöötajate koolituse nõukogu (esimees),
ERÜ koolitustoimkonna liige
- Kümnik, M.** Õpetatud Eesti Selts (revisjonikomisjoni liige)
- Liivamägi, T.** Avatud Ühiskonna Instituudi projekti *Electronic Information for Libraries* (eIFL) (töörühma liige),
IFLA Ülikooli- jt. Teadusraamatukogude sektsiooni alatine komitee
(Standing Committee of Section of University Libraries and Other Research
Libraries of IFLA),
Eesti Instituut (juhatuse liige),
Eesti Kirjandusmuuseumi teadusnõukogu,
Eesti Kirjanduse Selts (aseesimees),
Eesti Rahvusraamatukogu nõukogu ja teadusnõukogu liige
- Meltsas, M.** Avatud Ühiskonna Instituudi projekti eIFL Eesti koordinaator,
Eesti Psühholoogide Liit
- Rand, M.** Akadeemiline Baltisaksa Kultuuri Selts Tartus,
Akadeemilise Muinsuskaitse Seltsi TÜ vilistlasklubi

- Seiler, V.** Akadeemiline Baltisaksa Kultuuri Selts Tartus
Sepp, A. ERÜ bibliograafiatoimkonna liige,
ELNET Konsortsiumi erilaadide töörühma ja tehnilise töörühma liige
Taal, K. Akadeemiline Ajaloo Selts,
Õpetatud Eesti Selts (juhatuse liige)
Tammur, K. Akadeemiline Baltisaksa Kultuuri Selts Tartus
Tankler, H. Baltische Historische Kommission (Göttingen) (kirjavahetajaliige),
Eesti teaduse biograafilise leksikon toimetuskolleegium,
Teadusajaloo ja Teadusfilosoofia Ühenduse Balti komisjon,
Teadusajaloo ja Teadusfilosoofia Eesti Ühendus (juhatuse liige)
Tering, A. Baltische Historische Kommission (Göttingen) (kirjavahetajaliige)

VIII. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu liikmed

L. Dubjeva, O. Einasto, M. Ermel, V. Hiir, M.-N. Ilus, K. Jalas, K. Jentson, H. Kõrs, M. Kümnik, T. Liivamägi, E. Loorits, S. Madisson, M. Meltsas, K. Miil, Ü. Mölder, M. Pikk, M. Poljakov, S. Prank, M. Rand, I. Smuškina, L. Šavrak, R. Tammeorg, M. Vanamb.

IX. Välislähetused, õppereisid

1. **Signe Bachmann**, Helsingi Ülikooli Raamatukogu, 10.—11. aprill
2. **Andres Didrik**, Tampere muusikaraamatukogud, 21.—27. juuli
3. **Maiga Davõdov**, Vammala vanaraamatupäevad (Soome), 27. juuni—1. juuli
4. **Olga Einasto**, St. Peterburgi turismiseminar, 1. oktoober
5. **Sirje Haas**, Helsingi Ülikooli Raamatukogu, 10.—11. aprill
6. **Kersti Jalas**, Venemaa Rahvusraamatukogu ja Venemaa Rahvusarhiiv, 29.—31. mai
7. **Anneli Jõgi**, Venemaa Rahvusraamatukogu ja Venemaa Rahvusarhiiv, 29.—31. mai
8. **Avo Kartul**, Tampere muusikaraamatukogud, 21.—27. juuli
9. **Avo Kartul**, rahvusvaheline konverents *Echolot 2002* Moskvas, 1.—4. november
10. **Kalju Kill Kask**, Groningeni Ülikool, 10.—17. juuni
11. **Tiina Kuusik**, Pennsylvania Ülikooli Raamatukogu, 4.—23. veebruar
12. **Lilia Külv**, Helsingi Ülikooli Raamatukogu, 10.—11. aprill
13. **Eha Lambing**, Helsingi Ülikooli Raamatukogu, 10.—11. aprill
14. **Sulo Lembinen**, SEPIA *workshop* Amsterdams, 17.—23. oktoober
15. **Anne Lentsius**, LIBER-i kaardiraamatukoguhoidjate 13. rahvusvaheline konverents Helsingis, 3. september
16. **Toomas Liivamägi**, Alamsaksimaa Riigi- ja Göttingeni Ülikooli Raamatukogu, 6.—10. märts
17. **Toomas Liivamägi**, Läti Rahvusraamatukogu, 27.—29. detsember

18. **Mari-Liis Lipstok**, NATO teabekeskuste seminar Kopenhagensis, 8.—17. juuli
19. **Maria Luštšik**, Põhjamaade 5. rahvusvaheline raamatukogudevahelise laenutuse konverents Reijavikis, 3.—5. oktoober
20. **Maria Luštšik**, rahvusvaheline konverents LIBECOM-2002 Zvenigorodis, 11.—15. november
21. **Sirje Madisson**, Helsingi Ülikooli Raamatukogu, 10.—11. aprill
22. **Marika Meltsas**, Põhjamaade raamatukogukonsortsiumite nõupidamine Helsingis, 11. juuni
23. **Marika Meltsas**, Avatud Ühiskonna Instituudi projekti *eIFL* õpikoda *Consortium Basics* Londonis, 15.—17. august
24. **Marika Meltsas**, Euroopa Raamatukogukonsortsiumite Ühenduse E-ICOLC konverents Thessalonikis, 3.—5. oktoober
25. **Marika Meltsas**, Avatud Ühiskonna Instituudi projekti *eIFL* Peaassamblee St. Peterburgis, 29. november—1. detsember
26. **Kärt Miil**, seminar *Training for Law Librarians* Budapestis, 14.—19. oktoober
27. **Külli Moont**, Helsingi Ülikooli Raamatukogu, 10.—11. aprill
28. **Olli Nukk**, Helsingi Ülikooli Raamatukogu, 10.—11. aprill
29. **Kristina Pai**, LIBER-i aastakoosolek Grazis, 1.—8. juuli
30. **Sigrid Prank**, EAHIL-i seminar meditsiiniraamatukoguhoidjatele Kaunases, 21.—27. aprill
31. **Algo Rämmer**, Tartu Ülikooli aastapäeva konverents Läti Teaduste Akadeemias Riias, 6.—7. oktoober
32. **Ene Sarap**, Venemaa Rahvusraamatukogu ja Venemaa Rahvusarhiiv, 29.—31. mai
33. **Ene Sarap**, Vammala vanaraamatupäevad, 27. juuni—1. juuli
34. **Ene Sarap**, LIBER-i kaardiraamatukoguhoidjate 13. rahvusvaheline konverents Helsingis, 3. september
35. **Ene Sarap**, Soome Kirjanduse Seltsi raamatukogu, 14.—20. detsember
36. **Valentina Selge**, Venemaa Rahvusraamatukogu ja Venemaa Rahvusarhiiv, 29.—31. mai
37. **Anneli Sepp**, Tampere muusikaraamatukogud, 21.—24. juuli
38. **Anneli Sepp**, IAML-i konverents Berkeleys, 4.—9. august
39. **Ilona Smuškina**, Saksamaa raamatukoguhoidjate 12. kongress Hannoveris, 5.—10. september
40. **Reet Sonn**, Soome Kirjanduse Seltsi raamatukogu, 14.—20. detsember
41. **Piret Zettur**, Innovative Users Groupi 10. aastakoosolek Hustonis, 27.—30. aprill
42. **Ehtel Taevere**, Pennsylvania Ülikooli Raamatukogu, 4.—23. veebruar
43. **Ruth Tammeorg**, Helsingi Ülikooli Raamatukogu eurodokumentatsiooni keskus, 6.—7. mai
44. **Hain Tankler**, rahvusvaheline teadusajaloo konverents Sumõ Ülikoolis (Ukraina), 13.-20. mai
45. **Hain Tankler**, rahvusvaheline teadusloo seminar Stockholmi Ülikoolis, 15.—17. september
46. **Hain Tankler**, Tartu Ülikooli aastapäeva konverents Läti Teaduste Akadeemias Riias, 6.—7. oktoober
47. **Hain Tankler**, Aleksander Humbolti Ülikool Berliinis, 14. jaanuar—12. veebruar, 21. oktoober—20. november

48. **Hain Tankler**, rahvusvaheline informaatikakonverents *IST Event 2002* Kopenhagenis, 3.—6. november
49. **Hain Tankler**, TÜR-i projekti *Ajalooliste erikogude digiteerimine ja kättesaadavaks tegemine võrgukeskkonnas* kaitsmine EL 6. raamprogrammi projektide arutelul Luxembourgis, 11. november
50. **Tiina Tensing**, Venemaa Rahvusraamatukogu ja Venemaa Rahvusarhiiv, 29.—31. mai
51. **Helju Vaidla**, Helsingi Ülikooli Raamatukogu, 10.—11. aprill
52. **Margit Veromann**, Tampere muusikaraamatukogud, 21.—24. juuli.

X. Välislahetuste aruanded

Ameerikat avastamas

Tiina Kuusik

4.—22. veebruarini 2002 stažeerisin koos Ehtel Teeverega **Pennsylvania Ülikoolis** (Penn; Philadelphia, USA). Vahetusprogrammi Pennsylvania Ülikooli Raamatukoguga on 1999. aastast toetanud Melloni Fond (*A. W. Mellon Foundation*) ning juba mitmel meie raamatukogu töötajal on olnud võimalus seal ennast täiendada. Pennist on Tartus käinud käsikirjade ja haruldaste raamatute osakonna juhataja Michael Ryan.

Kokkuleppel raamatukoguga kestab vahetusprogramm vähemalt kolm nädalat, õpireisi kava koostatakse vastavalt külastaja ettepanekutele. Loomulikult on kõigi meie raamatukogu esindajate eesmärk olnud saada võimalikult palju kogemusi ja teavet oma tööülesannete paremaks täitmiseks ning uusi ideid TÜ Raamatukogu edendamiseks.

Pennsylvania Ülikool on üks prestiižikamaid Ameerika erakõrgkooli (viimaste reitingute järgi viiendal kohal), kus õppimine on väga kallis. Raamatukogu juhib peadirektor koos seitsme valdkonna direktoriga. Peadirektor on ülikoolis prorektori staatuses. Vastutusvaldkondade direktorid moodustavad tegevjuhtkonna, kes tegelevad ka jooksvate probleemide lahendamise, kuid põhiline on siiski arendustegevus. Igapäevatöö korraldamisega tegelevad järgmise taseme juhid.

Penni raamatukogu moodustavad pearaamatukogu ja 15 haruraamatukogu. 01.06.2000—01.06.2002 eelarve oli ca 35 miljonit USD (ei sisalda hoone hoolduskulusid). Lisaraha hankimine on arendusdirektori, kes on ettevalmistuselt nn. *fundriser*, põhiülesanne. Raamatukogu ca 5 miljonist teavikust on enamus avariulitel. Raamatukogus on 35500 nimetust perioodikaväljaandeid (sh. 198 andmebaasi ja 4734 e-ajakirja). Penni raamatukogu külastab aastas umbes 2 miljonit lugejat, valdavalt üliõpilased ja ülikooli töötajad. Personali suurus: professionaalid (*librarian*) — 120 TTE*, tugipersonal (*support staff*) — 181,5 TTE. Raamatukogus töötab erinevatel ametikohtadel umbes 300 üliõpilast (*student assistant*; 99,7 TTE). Professionaali keskmine aastapalk on 47054 USD.

* TTE - täistööaja ekvivalent.

Vastuvõtjate poolseks kuraatoriks raamatukogus oli personalidirektor Robert Eash (*Human Resources Manager*), kes vastavalt minu soovidele koostas külastusprogrammi. Minu peamiseks huviks oli personalitöö korraldamine (tööjõu planeerimine, värbamine, koolitamine, arendamine, töösoorituse hindamine jms.). Samuti olin ma huvitatud raamatukogu juhtimisest üldiselt: teenuste *marketing*'ist, avalikkussuhetest ning lisavahendite hankimisest e. *fund-raising*'ust. Õppereisi jooksul osalesin mitmel personalitööd puudutaval koosolekul, sealhulgas ühel töölevõtu intervjuul ja kahel ülikooli personaliosakonna koosolekul. Seega sain palju huvipakkuvat informatsiooni ametikohtade kujundamise (*job design*), personaliliigituse ja töösoorituse hindamise kohta. Töötajate ülesanded, seega ka vastutus ja õigused on väga selgelt määratletud ning töö sujub. Kõrvaltvaatajale tundus see olevat väga ladus ja tulemuslik. Tähelepanuväärne on, et eesmärkide saavutamiseks rakendatakse rohkesti meeskonnatööd. Kuna Penni raamatukogu kasutab väga palju üliõpilastööjõudu, siis sain mõningaid kasulikke mõtteid selleks ka meil.

Kuna mul oli laiem huvi juhtimistegevuse vastu raamatukogus, siis kohtusin kõigi direktorite (v.a. kogude direktor) ja paljude juhtivspetsialistidega. Põnevaimad vestlused olid arendus- ja välissuhete direktori Adam Corson-Finnertyga (*Director of Development and External Affairs*), kellelt sain nii mõnegi hea idee meil rakendamiseks ning Joe Zuccaga, kes on teinud imetlusväärset tööd raamatukogu tegevust kajastava statistilise andmebaasi loomisel (kasutatav sisevõrgus).

Minu sealviibimise ajal toimus uuring, kuidas kasutajad on rahul teenuste kvaliteediga. Külastasime ka mitut haruraamatukogu.

Imetlusväärset:

- digitaalse raamatukogu arendamine (juba praegu vapustaval tasemel),
- uute tehnoloogiliste võimaluste kiire rakendamine: kodulehekülg andmebaasi põhiseks ja *browser* kui töökeskkond,
- elektrooniliste ajakirjade arhiveerimine
- lugejatunnuste põhjal elektroonilistele ajakirjadele juurdepääsu lubamine ka võõra IP numbriga arvutilt,
- selge infopoliitika: eri tüüpi andmed eraldi andmebaasides, iga teenuse jaoks oma server; iga arendusvaldkonna jaoks oma personal,
- kopeerimis- ja skaneerimisvõimaluste rohkus ja läbimõeldus,
- silmapaistvalt selge ja ladus töökorraldus (selge vastutus ja selged õigused),
- töö- ja infokoosolekute ratsionaalsus,
- igasuguste regulatsioonide rohkus (näiteks käsitleb personalitööd umbes 500 regulatsiooni),
- statistiliste andmete kogumise süsteemsus,
- eelarvele lisaraha hankimine (*fund raising*), sh. ainult sellel eesmärgil tegutsevad erinevad huvigrupid (sõbrad, prominentidest koosnev nõukogu jne.).

Hämmastav:

- andmebaaside dubleerimine,

- otsingu hõlbustamiseks elektrooniliste ajakirjade andmebaasidesse veel sihtgrupi (*community*) kohta oma märksõna lisamine,
- personalivärbamise pikk protseduur (2—6 kuud),
- koosolekute kultuur (söömine koosoleku ajal),
- infopunktide paljusid (*general information, reference services, circulation services, periodical services* — kõik teenindustsoonis, lisaks veel *guard* — meie mõistes administraatorid),
- ülevaate puudumine avakogus leiduvast.

SEPIA *workshop* fotokogude korraldamisest Amsterdumis

17.—23. okt. 2002

Sulo Lembinen

Workshop´i korraldas ECPA (*European Commission on Preservation and Access*) Euroopa Liidu rahastatava SEPIA projekti (*Safeguarding European Photographic Images for Access*) raames. ECPA on 1994. a. loodud iseseisev sihtasutus asukohaga Amsterdumis, mille eesmärk on, nagu nimestki ilmneb, edendada Euroopa raamatukogude ja arhiivide kogude säilitamist ja kättesaadavaks tegemist. Selleks levitab ECPA publikatsioone, korraldab konverentse, koosolekuid ja *workshop*´e ning arendab muud asjakohast tegevust.

ECPA-ga tekkisid TÜR-il kontaktid 1997. a., mil käsikirjade ja haruldaste raamatute osakonna juhataja Mare Rand osales nende korraldatud *workshop*´il Marburgis. Järgnevatel aastatel on meid pidevalt informeeritud ECPA tegevusest. Kõnesoleval *workshop*´il osalemine sai võimalikuks eelkõige tänu korraldajate lahkele kaasabile ja TÜR-i toetusele.

Osavõtjaid oli Rootsist, Suurbritanniast, Šveitsist, Saksamaalt, Hollandist, Venemaalt, Poolast jm.; lektorid olid Hollandist, USA-st ja Suurbritanniast. Ajakava oli tihe — 6 päeva jooksul käsitleti kõiki tähtsamaid fotokogude korraldamist puudutavaid teemasid:

- fotomaterjalid ja -tehnikad: fotograafiliste protsesside ja tehnikate ajalugu ja iseloomulikud tunnused, sealhulgas vanade fotograafiliste protsesside identifitseerimise praktikum,
- fotomaterjalide säilitamine: fotomaterjalide kahjustused, nende põhjused ja mehhanismid, vajalikud ettevaatusabinõud, säilitustingimused, säilitusümbrised, käsitsemine jm.,
- fotomaterjalide digiteerimine: digiteerimisprojekti planeerimine, materjalide valik, finantsküsimused, digiteerimise tehnilised küsimused, metaandmed jm.,
- tegutsemise katastroofi korral,
- *copyright*,
- fotomaterjalide kataloogimine.

Tutvumiskäik *Rijksmuseum*´i andis ülevaate sealsest tööst fotomaterjalidega. *Workshop*´i viimasel päeval toimunud grupitöö ülesandeks oli koostada digiteerimisprojekt etteantud

tingimustel ja tutvustada seda.

Workshop andis nii uusi ideid kui ka kinnitas meie seniseid teadmisi ja praktikat, julgustades alustatud jätkama. Toon näite ühest kättesaadavast võimalusest säilitusprobleemide lahendamisel. Külmkapi muretsemine selleks otstarbeks KHO hoidlasse on TÜR-is juba ammu kõne all olnud, pole aga seni teoks saanud. Tuleks aga hankida küll, sest Amsterdamiski soovitati fotode ja negatiivide pikaajalise säilitamise odavaima võimalusena kasutada tavalist toiduainete hoidmiseks mõeldud külmkappi (peab kindlasti olema jäävaba (*frost-free*)), kusjuures fotomaterjalid tuleb eelnevalt pakkida ja sellekski võib kasutada odavaimat võimalust — toiduainete säilitamiseks mõeldud plastikkarpe või plastikaatkotte (polüetüleenist), vältimaks niiskuse kondenseerumist fotomaterjalide säilitusümbristele. Temperatuuri ja suhtelist õhuniiskust kapis tuleb sealjuures täpselt jälgida. Külmsäilituse üheks miinuseks on aga materjalide kasutamise keerukus: külmhoiult välja võetud materjalid vajavad aklimatiseerumisaega.

Hoiatusena toodi esile juhtum digiteerimise algusaegadest, kui see kõik oli veel uudne ning infotehnoloogia näis pakkuvat piiramatuid võimalusi: ühes asutuses visati pärast klaasnegatiivide kogu digiteerimist negatiivid ära, sest nende säilitamist ei peetud enam vajalikuks!

Konkreetsete näidetena esitleti kaht digiteerimisprojekti ning demonstreeriti vastavaid andmebaase. Mõni sõna ühest — projektist EVA (*European Visual Archive Project*), mis algas detsembris 1998 ja lõppes veebruaris 2001. EVA süsteemi laiendatakse ja arendatakse edasi ka pärast projekti tähtaja lõppu ning sellega võivad ühineda teisedki asutused. Kokku osales projektis kuus partnerit, sealhulgas kaks arhiivi — Antwerpeni Linnaarhiiv ja Londoni Linnaarhiiv (*London Metropolitan Archives*). Projekti algul korraldasid mõlemad arhiivid oma fotokogude kasutajate seas küsitluse, millest selgus muuhulgas, et kasutajad olid eriti huvitatud hoonestatud keskkonna ajaloolistest fotodest. See määras fotode valiku EVA süsteemis esitlemiseks. (Võrdluseks olgu nimetatud, et TÜR-i fotokogu nii kodu- kui välismaiste kasutajate esmaseks huviobjektiks on portreed, mistõttu digiteerimist alustati nendest). Digiteerida otsustati ainult must-valgeid paberfotosid. Fotosid digiteerisidki projekti raames nimetatud asutused, kumbki tegi 10000 pildifaili ja igale pildile eraldi failina XML-formaadis kirjelduse. Mõlemad arhiivid saatsid nii pildifailid kui kirjeldused FTP teel EVA süsteemi serverisse, kus neil oli võimalik iseseisvalt andmeid lisada, muuta ja kustutada. Veebiandmebaasis vaatamiseks loodi väikese lahutusega failid, mille alla vasakule lisati *copyright*'i andmed. Kuna ükski olemasolev tesaurus ei sobinud fotodel kujutatute avamiseks rahuldavalt, loodi spetsiaalne EVA leksikon, mis sisaldab 6000 terminit hollandi, inglise ja saksa keeles. Paremate otsingutulemuste saavutamiseks loodi ingliskeelne "laiendusnimestik", kus on määratletud laiemad ja kitsamad mõisted. EVA projektist saab lähemalt lugeda ja andmebaasiga tutvuda aadressil www.eva-eu.org

Kokkuvõtteks võib öelda, et *workshop* oli igati kasulik ja arendav, võimaldades täiendada teoreetilisi teadmisi ja praktilisi oskusi, saada ülevaate kolleegide tegevusest ja probleemidest ning vahetada kogemusi.

XI. Teenetemärgi laureaadiid 2002. a.

1. **Kaja Noodla** (TÜR teenistuses 1949—1971) — raamatukogu väljatooja sõjajärgsest kaosest, mitme uue töösuuna rajaja (töö rariteetidega, Tartu Ülikooli bibliograafia, lugejauuringud), õpetaja ja suunaja
2. **Endel Valk-Falk** (TÜR teenistuses 1967—1973) — restaureerimisosa-konna ja raamaturestauraatorite koolkonna rajaja, TÜR teenetemärgi kavandi autor
3. **Lea Trikkant** (TÜR teenistuses 1953—2001) — Tartu Ülikooli Raamatukogu väljaarendamise eest teadusraamatukoguna aastatel 1965—1977
4. **Tiina Nurk** (TÜR teenistuses 1972—1993) — raamatukogu kunstikogu teadusliku läbitöötamise ning tutvustamise eest
5. **Ene-Lille Jaanson** (TÜR teenistuses 1969—2001) — Tartu Ülikooli trükikodade ajaloo (1632—1818) uurimise ning nende toodangu bibliograafiate koostamise eest
6. **Lia Urba** (TÜR teenistuses 1966. aastast) — raamatukogu kogude uude majja ületoomise strateegia ja paigutuspõhimõtete väljatöötamise ning kogude ületoomise korraldamise eest 1980.—1982. a.
7. **Helje Riives** (TÜR teenistuses 1965—1988) — raamatukogu kataloogisüsteemi arendamise eest 1965.—1988. a.
8. **Urve Tõnnov** (TÜR teenistuses 1964—2001) — uue hoone töökorralduse väljatöötamise ning raamatukogu arendustegevuse juhtimise eest 1977.—1988. a.
9. **Malle Ermel** (TÜR teenistuses 1974. aastast) — teenete eest raamatukogu arendamisel direktorina 1990.—1995. a.
10. **Peeter Olesk** (TÜR teenistuses 1995—1999) — teenete eest raamatukogu arendamisel direktorina 1995.—1999. a.
11. **Ingrid Saare** (TÜR teenistuses 1987—1996) — esimese toimiva raamatukogusüsteemi INGRID väljatöötamise ning rakendamise töögrupi juht 1994.—1996. a.
12. **Tullio Ilomets**, Tartu Ülikooli dotsent — missioonitundelise tegevuse eest ülikooli ajaloolise raamatuvara ja käsikirjapärandi säilimiseks
13. **Tõnis Lukas**, EV haridusminister 1999.—2002. a. — teadusraamatukogude arengule kaasaaitamise eest
14. **Jüri Sepp**, Tartu Ülikooli majandusteaduskonna dekaan, prof. — majanduskirjanduse kogu ning majandusraamatukogu arendamise eest
15. **Heino Mardiste**, Tartu Ülikooli dotsent — toetuse eest raamatukogu kaardikogu arendamisel ja tutvustamisel
16. **Endel Aruja**, Toronto Ülikooli Tartu Instituudi arhivaar, Tartu Ülikooli auliige — pikaajalise toetuse ning rohkete raamatuannetuste eest
17. **Alur Reinans**, Eesti Kultuuri Koondis Rootsis esimees — Rootsi eestlaste raamatuannetuste vahendamise eest
18. **Ago Ambre**, Eesti Majandushariduse Ameerika Fondi president — pikaajalise toetuse eest
19. **Gert von Pistohlkors**, Balti Ajalookomisjon (Göttingen) esimees, Tartu Ülikooli audoktor — pikaajalise toetuse eest
20. **Esko Häkli**, Helsingi Ülikooli Raamatukogu direktor — pikaajalise toetuse ning koostöö eest
21. **Elmar Mittler**, Alamsaksimaa Riigi- ja Göttingeni Ülikooli Raamatukogu direktor — pikaajalise toetuse ja koostöö eest

22. **Edmund Pollak** — Saksa Liitvabariigi Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Kõrgkoolirektorite Nõukogu abi vahendamise eest 1991.—1992. a.
23. **Richard Quandt**, Princestoni Ülikooli emeriitporfessor, Andrew W. Melloni Fondi esindaja — kaasaaitamise eest Eesti teadusraamatukogude infotehnoloogilisel arendamisel
24. **Paul H. Mosher**, Pennsylvania Ülikooli prorektor, raamatukogude direktor — toetuse ning koostöö eest
25. **Jürgen Heeg**, Saksa Liitvabariigi Sachsen-Anhalti Liidumaa Kultuuri- ja Haridusministeeriumi raamatukogunõunik — pikaajalise toetuse ja koostöö eest.

**LIBER DATICUS BIBLIOTHECAE UNIVERSITATIS
TARTUENSIS 2002**

Ahun, T. — 1
Aidma, R. — 1
Altnurme, R. — 1
Annus, E. — 1
Arak, E. — 1
Aruja, E. — 118
Arumaa, P. — 25
Avramecs, B. — 1
Baronov, S. — 1
Belova, O. — 1
Beyer, J. — 14
Bowen, A. — 12
Bron, A. — 2
Bruns, T. — 1
Büttner, R. — 15
Classen, C. J. — 1
Demidov, S. — 1
Dmitrovskaja, M. A. — 2
Drews, D. — 1
Drews, J. — 8
Dulitšenko, A. — 11
Duzhy, I. D. — 1
Elango, A. — 1
Elder, A. — 5
Engelbrecht, J. — 5
Ennuste, Ü. — 5
Ermel, M. — 3
Ernits, M. — 1
Espenberg, A. — 1
Frolkis, D. E. — 1
Ganelin, R. — 1
Ginter, J. — 1
Haller, T. — 1
Hamalainen, P. K. — 1
Hanson, M. — 72
Hasse, M. — 2
Heinsoo, E. — 2

Hetzer, A. — 2
Hollberg, N. — 4
Horn, E. — 1
Hussar, P. — 1
Ingerpuu, N. — 1
Issakov, S. — 2
Iva, S. — 1
Jaani, A. — 2
Jagomägi, G. — 9
Jakobson, M. — 103
Jalas, K. — 9
Jankunas, A. — 1
Jegorov, B. F. — 1
Joost, U. — 1
Jõesaar, E. — 6
Jääts, I. — 1
Jürgenstein, J., pärandist — 140
Jürimäe, E. — 9
Jürimäe, T. — 5
Kaalep, A. — 1
Kaelas, A., pärandist — 40
Kala, T. — 1
Kalling, K. — 2
Kalmann, H. — 2
Kannel, E. — 1
Kapsta, H. — 1
Karling, S. — 1
Kartul, A. — 1
Kasemaa, K. — 4
Kask, K. — 2
Kilk, L. — 5
Kisseljova, L. — 1
Kitching, J. — 1
Kivistik, M. — 5
Kleinert, A. — 2
Klöker, M. — 1
Koshelev, A. — 1
Kostabi, H. — 1
Kotljakov, V. M. — 4
Kreem, J. — 1
Krikman, A. — 1
Krinal, V. — 18
Krivušina, E. — 1
Krotova, L. N. — 1
Krusten, R. — 1

LIBER DATICUS

Kukk, K. — 3
Kulmar, T. — 10
Kureniit, A. — 2
Kurs, O. — 3
Kurvits, R. — 1
Kuzovkina, T. — 1
Kutti, A. — 6
Kutti, H. — 12
Kutti, K. — 1
Kuusik, E. — 1
Kuusk, A. — 1
Kuusk, P. — 3
Kõiv, R. — 1
Kämmerer, Th. — 36
Külvik, M. — 2
Laanemäe, R. — 1
Laar, O. — 1
Laasmägi, R. — 15
Labotkin, R. — 22
Lahti, R. (Helsingi) — 1
Lauer, R. — 1
Laugaste, E. — 105
Lauk, E. — 115
Laurits, A. — 3
Leetma, H. — 2
Lehtaru, J. — 2
Lehtjärv, A. — 14
Leiger, K. — 1
Lepajõe, M. — 2
Lepik, E. — 14
Lepp, T. — 3
Liivamägi, T. — 5
Liljanto, K. — 9
Lindemann, B. — 4
Lindroos, R. T. — 13
Link, E. — 4
Loeber, D. A. — 10
Loide, V. — 1
Loit, U. — 2
Loosme, I. — 20
Lotman, M. — 1
Luts, K. — 86
Luts, M. — 1
Maastik, Al. — 1
Mahtina, V. — 1
Maier, I. — 1

LIBER DATICUS

Mardiste, H. — 10
Maslov, A. — 2
Merenäkk, L. — 3
Michelson, M. — 4
Miil, K. — 2
Mikk, J. — 3
Minoru Tomita — 1
Mitjushev, I. — 2
Mõtuste, L. — 1
Männik, M. — 4
Nail, N. — 2
Nairismägi, A. — 1
Neubarth, M. — 2
Nikitin, O. — 4
Noodla, K. — 2
Noormägi, J. — 28
Normann, H. — 1
Olesk, S. ja P. — 255
Ootsing, R. — 48
Otsing, A. — 77
Otsus, U. — 1
Paarlahti, T. — 2
Paczolay, G. — 1
Pai, K. — 1
Palmeos, P., pärandist — 103
Panov, A. — 1
Parhomenko, E. — 1
Parve, V. — 1
Perale, M. — 1
Petersen, E. — 1
Pilt, A. — 2
Pippuri, E. — 4
Pistohlkors, G. v. — 602
Poots, L. — 20
Preem, M. — 3
Puhvel, J. — 1
Pungas, M. — 1
Pärtelpoeg, A. — 13
Päsmel, A. — 9
Päsmel, E. — 1
Püssa — 35
Püssa, A. — 58
Püssa, O. — 7
Püssa, T. — 32
Raim, J. — 6
Rand, M. — 3

LIBER DATICUS

Randjärv — 3
Randveer, A. — 4
Rank, S. — 1
Raukas, E. — 1
Reial, V. — 2
Reifman, I. — 1
Reinola, S. — 1
Reintam, I. — 1
Repp — 9
Riismandel, V. — 1
Roginski, S. — 1
Ränk, S. — 9
Saar, E. — 1
Saar, I. — 7
Saari, J. (Disabled War Veteran Association of Finland) — 1
Saarma, E. — 1
Sade, T. — 1
Sadikov, R. — 1
Saks, F. — 1
Saks, K. — 10
Sanden, E. — 9
Sangmeister, D. — 17
Sarapik, H. — 52
Sarapik, K. — 32
Sauks, F., pärandist — 109
Sauks, R. — 1
Savenkova, L. — 1
Scheunchen, H. — 1
Schulze-Koop, M. — 144
Schweizer, M. — 1
Semakova, I. B. — 1
Sermat, V. — 1
Sibul, S. — 1
Silm, E. — 4
Sirp, Ü. — 3
Smirnov, S. — 1
Solovjeva, G. I. — 1
Sootak, J. — 25
Spiegel, T. — 1
Staden, B. v. — 1
Starr, C. K. — 4
Strömpl, J. — 1
Sultsmann, M.-K. — 9
Susi, R. — 3
Suslov, A. — 1
Sutrop, M. — 1

LIBER DATICUS

Sutrop, U. — 1
Sõõm, E. ja A. — 1
Zettur, P. — 1
Zirin, S. — 14
Zolotarevskij — 1
Talistu, L. — 1
Tamm, Ü. — 2
Tammet, H. — 2
Tammet, M. — 4
Tammoja-Kiis, S. — 67
Tampere, A. — 3
Tankler, H. — 3
Tarro, E. — 4
Tarro, H. — 2
Tarro, K. — 106
Tarro, V. — 1
Taterka, T. — 1
Teder, E. — 1
Teesalu, S. — 2
Thoma, P. — 1
Thomson, U. — 3
Throckmorton, R. — 5
Tiik, S. — 1
Tkachenko, S. — 1
Tomson, I. — 2
Tosin, A. — 5
Trei, J. EV peakonsul Peterburis — 3
Trett, L. — 1
Troost, K. — 13
Tsõpanov, J. — 1
Tulviste, P. — 2
Tuulmets, L. — 1
Tuurand, A. — 1
Tõruvere, E. — 1
Tänava, M. — 3
Türnpu, H. — 25
Univere, A. — 7
Uustalu, A. — 1
Vahing, V. — 1
Vahing-Karotam, H. — 30
Vain, A. — 4
Valdsaar — 5
Valk, A. — 36
Valk-Falk, E. — 1
Wefers, S. — 1
Veiderma, M. — 1

LIBER DATICUS

- Welding, S. O. — 1
Wenzler, L. — 4
Viirsalu, K. — 8
Ville, J. — 1
Villem, J. — 2
Viskis-Hove, M. — 5
Woodson, D. — 7
Voolma, K. — 3
Västrik, E. H. — 2
Vääri, Ed. — 1
Õnnepalu, T. — 1
Yoval, S. — 1
anonüümsed annetused — 1673
- A. Dumas` Vene Sõprade Ühing — 1
Agora-gazeta — 1
Akadeemia Nord — 7
American Society of Nephrology — 1
Ameerika Ühendriikide Saatkond — 1
AO Ingri — 1
AS Ekspresskataloogid — 2
AS Eniro — 3
AS MEFO — 8
Audentese Ülikool — 1
Balti Juhtimiskonverents — 19
Balti Kaitsekolledž — 1
Bertelsmann Stiftung — 2
Carnegie Moscow Center — 2
CYAN - Editorial Tiempos Proximos — 2
Deutsche Forschungsgemeinschaft — 1
Dutch MFA — 1
EDK — 8
EDP Sciences (France) — 1
EELK Usuteaduse Instituut — 6
Eesti Akadeemiline Raamatukogu — 22
Eesti Akadeemiliste Naiste Ühing — 2
Eesti Arhitektuurimuseum — 1
Eesti Autismiühing — 1
Eesti Diabeedi Liit — 3
Eesti Eripedagoogide Liit — 1
Eesti Evangeelne Luterlik Kirik — 10
Eesti Geenikeskus — 3
Eesti Geoloogiakeskus — 6
Eesti Haigekassa — 14
Eesti Hoiuraamatukogu — 3
Eesti Informaatikakeskus — 3

LIBER DATICUS

- Eesti Instituut — 17
Eesti Kaubandus-Tööstuskoda — 2
Eesti Keele Nõukogu — 6
Eesti Keele Sihtasutus — 27
Eesti Kergejõustikuliit — 3
Eesti Kirik — 2
Eesti Kirjanduse Selts — 1
Eesti Kirjandusmuuseumi Arhiivraamatukogu — 31
Eesti Kirjanike Liit — 1
Eesti Matemaatika Selts — 1
Eesti Muusikaakadeemia — 1
Eesti Onkoloogiakeskus — 1
Eesti Pank — 161
Eesti Post — 5
Eesti Rahvusraamatukogu — 27
Eesti Roerichi Selts — 34
Eesti Roheline Liikumine — 14
Eesti Teaduslik Selts Rootsis — 6
Eesti Teaduste Akadeemia — 3
Eesti Tennise Liit — 4
Eesti Ühispank — 2
Eesti Ühistegeline Liit — 5
Eestimaa Looduse Fond — 2
Eestimaa Rahvaliit — 6
EK — 1
Ekspress Hotline — 2
EL Phare eesti keele õppe programm — 8
ELUS botaanikasektsioon — 8
Eniro Eesti AS — 1
Eesti Põllumajandusülikool — 10
EPMÜ Loomakasvatusinstituut — 2
ET — 1
Euroopa Liidu Innovatsioonikeskus — 1
Euroopa Liit — 28
European Institute of Public Administration — 1
Europäische Rechtsakademie Trier — 1
Euroülikool — 1
EV Haridusministeerium — 4
EV Kaitseministeerium — 4
EV Keskkonnaministeerium — 14
EV Põllumajandusministeerium — 13
EV Rahandusministeerium — 5
EV Riigikantselei — 8
EV Riigikontroll — 15

LIBER DATICUS

EV Sotsiaalministeerium — 27
EV Statistikaamet — 2
EV Välisministeerium — 9
Federal Reserve System — 1
Finnish Surgical Society — 1
Flemish-Netherlands Foundation — 1
Foundation Enterprise Estonia — 1
Fritz Thyssen Stiftung — 2
Fundacion Berndt Wistedt (Madrid) — 2
Germanisches Nationalmuseum — 6
GlaxoSmithKline — 1
Helsingi Ülikooli Raamatukogu — 1
Hiiu Maavalitsus — 2
Hiiumaa Kaitsealade Administratsioon — 1
Hollandi Saatkond — 4
IAEA — 9
ILO — 8
IMF — 266
Inimõiguste Teabekeskus — 3
Innenministerium Baden-Württemberg — 1
International Reading Association — 2
International Society of Nephrology — 1
Isamaaliit — 1
Jaan Tõnissoni Instituut — 5
Jaapani Saatkond — 1
Joachim Jungius-Gesellschaft — 1
Joensuu Yliopisto — 1
Jõgeva Vallavalitsus — 3
Karlstads Universitet Biblioteket — 1
Karula Muinsuskaitse Selts — 4
Kaunase Meditsiiniülikool — 1
KEK — 1
Kirjastus Aleksandra — 2
Kirjastus Blackwell Science — 2
Kirjastus Cambridge UP — 1
Kirjastus Elsevier Science — 5
Kirjastus Kluwer Academic Publishers — 3
Kirjastus Sweet & Maxwell, England — 1
Kirjastus Taylor & Frances Group — 4
Kirjastus TEA — 23
Kirjastus Werner Söderström OY — 1
Konstanze Ülikool — 255
Kuopio Ülikooli Raamatukogu — 1
Kuressaare Linnavalitsus — 1

LIBER DATICUS

Lendmuusik — 11
London Archaeologist toimetused — 1
Looduskaitse Komisjon — 1
Läti raamatukoguhoidjad — 1
Läti Sorose Fond — 2
Läänemaa Maavalitsus — 6
Läänemaa Muuseum — 2
Maailmapank — 8
Marshall Center — 1
Matsalu Looduskaitseala — 4
Metsanduslik Uurimisinstituut — 3
Mitte-eestlaste Integratsiooni Sihtasutus — 12
MLA — 1
National Institute for Defense Studies — 1
NATO Peakorter — 2
Noor-Isamaa — 6
Nõo Vallavalitsus — 2
O. Lutsu nim. Tartu Linnaraamatukogu — 323
Open Society Institute (Hungary) — 10
OÜ Greif — 4
Panta — 3
Peetri kogudus — 1
Peipsi Koostöö Keskus — 1
Phare — 7
Pihkva Pedagoogiline Instituut — 1
Piiblitõlke Instituut — 1
Poliitikauuringute Keskus PRAXIS — 7
Prantsuse uuringute keskus — 38
Põlvamaa keskkonnateenistus — 4
Rahukorpus — 12
Rahvakultuuri Keskus — 1
Regione del Veneto (Italy) — 2
Riigimetsa Majandamise Keskus — 7
Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus — 10
Robert Schumanni Fond — 3
Rõuge Vallavalitsus — 1
SA Archimedes — 7
SA Arhimedese Innovatsioonikeskus — 2
SA Eesti Kutsehariduse Reform — 1
SA Eesti Õiguskeskus — 247
Sankt Peterburgi Ülikooli Muuseum — 1
Sathya Sai Baba Ühendus Eestis — 4
SEI — 4
Sibelius-Akatemia — 10

LIBER DATICUS

- Soome Instituut — 6
Soome Kirjanduse Selts — 1
Soome Suursaatkond — 1
Soome Sõjaveteranide Eesti ühendus — 138
Sorose Fond — 101
Sotsiaaluuringute Instituut — 4
Study Group on Adolescence — 3
Suomalainen Lakimiesyhdistys — 1
Suure-Jaani Gümnaasium — 1
Swiss Institute of Comparative Law — 1
Taimetoodangu Inspektsioon — 2
Tallinna Linnakantselei — 2
Tallinna Linnavalitsus — 4
Tallinna PedagoogikaülikoolII — 26
Tallinna Teadlaste Maja — 8
Tallinna Tehnikaülikool — 287
Tallinna Vesi — 4
Tartu Linnamuuseum — 4
Tartu Linnavalitsus — 66
Tartu Linnavolikogu — 7
Tartu M. Reiniku Gümnaasium — 1
Tartu Observatoorium — 1
Tartu Püha Aleksandri Kogudus — 1
Teadus- ja Arendusnõukogu sekretariaat — 30
Teater Vanemuine — 2
Teek — 1
Tervisekasvatuse Keskus — 41
The British Psychological Society — 1
The United Nations University — 1
Tiigrihüppe Sihtasutus — 4
Tõrva Linnavalitsus -1
TÜ Ajakirja Bezopasnost` Evrazii toimetis — 3
TÜ Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond — 9
TÜ ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakonna raamatukogu — 1
TÜ Ajaloo Muuseum — 1
TÜ Anatoomia instituut — 38
TÜ Arstiteaduskond — 1
TÜ Arvutiteaduse instituut — 138
TÜ Botaanika ja ökoloogia instituut — 3
TÜ Eesti keele õppetool — 9
TÜ Eesti kirjanduse õppetool — 1
TÜ Eesti Mereinstituut — 2
TÜ Elektrometria labor — 1
TÜ Eripedagoogika õppetool — 21

LIBER DATICUS

- TÜ Euroopa Kolledž — 30
TÜ Filosoofiateaduskond — 3
TÜ Füsioteraapia lektoraat — 1
TÜ Füüsika Instituut — 4
TÜ Füüsika-keemiateaduskond — 12
TÜ Geograafia Instituut — 64
TÜ Haridusteaduskond — 52
TÜ Histoloogia ja embrüoloogia õppetool — 3
TÜ Kehakultuuriteaduskond — 17
TÜ Kirjastus — 282
TÜ Kohtuarstiteaduse õppetool — 11
TÜ Koolifüüsika keskus — 7
TÜ Kriminoloogia õppetool — 15
TÜ Kunstiajaloo õppetool — 1
TÜ Kunstimuuseum — 343
TÜ Majandusteaduskond — 3
TÜ Matemaatika-informaatikateaduskond — 5
TÜ Pedagoogika osakond — 17
TÜ Polikliiniku ja perearstiteaduse õppetool — 26
TÜ Raamatupood — 2
TÜ rektoraat — 9
TÜ Religioonipedagoogika kabinet — 20
TÜ Skandinavistika osakond — 11
TÜ Sotsiaalteaduskond — 30
TÜ Zooloogia ja hüdrobioloogia instituut — 2
TÜ Teabetalitus — 19
TÜ Tervishoiu instituut — 70
TÜ Usuteaduskond — 230
TÜ Vene ja slaavi filoloogia osakond — 11
TÜ Õiguse ajaloo õppetool — 2
TÜ Õigusinstituut — 1
TÜ Õigusteaduskond — 20
TÜ Ökoloogia instituut — 3
TÜ Üldosakond — 5
TÜK Lastekliinik — 3
TÜK Psühhiaatrikliinik — 1232
TÜR NATO teabekeskus — 2
Underi ja Tuglase Kirjanduskeskus — 14
United Nations Development Programme — 1
University of Pennsylvania Library — 4
USEPA — 2
Vanemuise Selts — 2
Venemaa Rahvusraamatukogu — 1
Venäjän ja Itä-Euroopan instituutti — 1

LIBER DATICUS

Viljandi Keskraamatukogu — 1
Viljandi Kultuurikolledž — 1
Vilniuse Tehnikaülikool — 1
World Jurist Association — 2
Võru Maavalitsus — 10
Yale University Library — 395

SUMMARY

Annual Report 2002

I. Budget

	2000	2001	2002
Total budget income (thous. EEK)	34146,0	26884,1	31791,4
from the university budget	27066,0	26804,1	24554,2
from the state budget	7080,0	80,0	4500,0
from services for a fee			1186,7
other (projects, contracts, private and other sponsors)			1550,5
Total expenditure (thous. EEK)	3446,0	26904,6	31750,7
current expenses,	27146,0	26698,8	31543,7
salaries	14562,6	13692,8	14665,0
acquisition expenses	8445,7	8500,0	10203,2
information technology expenses	42,9	58,2	95,0
public utilities	2033,5	2265,6	2577,3
other expenses (travel, transportation, office expenses, management expenses, training expenses and others)	2061,3	2182,2	4003,2
investments	7 000,0	185,3	207,0
major repairs	7 000,0	-	-
information technological investments	-	185,3	207,0

II. Staff

As of 31.12.2002, the number of FTE staff in the library was 219,95. Among them, the number of professional FTE staff was 167,45 (190 staff members), and support FTE staff was 52,50 (62 workers).

130 professional staff members had university degrees, (including 16 university degrees in librarianship); five professional staff members had been graduated from a librarianship college, and 53 had finished secondary schools (four of them had received specialised secondary education in librarianship). Seven staff members had a scientific degree.

A new classification of positions together with new official titles became effective on 1 January 2002. The official title of librarian was maintained only when denoting a specialist. The official title of senior librarian was abolished; new official titles of assistant and customer service assistant were adopted. In order to bring the salaries of the library staff members into accordance with the university salary regulations, the requirements to the qualifications of staff members were detached from the requirements to positions, thus reducing the number of positions requiring higher education.

The position of the director of collections was created. Students were employed as customer service assistants in readingrooms and circulation.

The evaluation of staff members was started according to the methods developed at the library. Among the first staff members to be evaluated were the subject librarians and vice-directors (the director of collections, the director of public services, the director of technology).

III. Development

The main development objectives of the year under review were:

- development of information technological infrastructure;
- enlargement of the collection of electronic materials and increasing of the amount of electronic services;
- co-operation with the member libraries of the ELNET Consortium in the acquisition of electronic materials, implementation of information system INNOPAC and creation of common databases (ESTER, ARTIKKEL);
- enlargement and improvement of the content and accessibility of open collections in readingrooms; preparations for the merging of the textbook and main collections and their readingrooms and the creation

- of subject area readingrooms for the humanities, social sciences, and science and medicine;
- improvement of organisational culture;
- broadening of international co-operation.

On 18 February 2002, Tartu University Library council approved the draft of the document “Development Plan of Tartu University Library [2002—2005]”. In accordance with the new redaction of the Law of Research and Development Activities, proclaimed by the Riigikogu in 2001, Tartu University Library was granted the status of a research and archive library for the next five years by the directive No 593, issued by the Ministry of Education on 28 May 2002.

Information technological development

The library web page was redesigned to offer more information and services in comparison with the earlier version, which was more focussed on self-introduction. The new web page has made nine new databases, including two digital databases (*Portraits and Location Views; Autographs*) accessible to the users. The principles and technical description for electronic publication and archiving of dissertations (applicable in 2003) and for digital collections were developed. By the end of the year 2002 the library housed two servers and 254 computer work places (249 of them with the Internet connection), 108 of which were for public use.

Organisational culture

The library applied a new subject area-centred management system (collections, public services, technology and administration) beginning from 1 January 2002. A draft for the university library network statute was developed to specify the relations between Tartu University Library and specialised faculty and department libraries of the university, which was in principle approved at the Department of Research and Institutional Development of the university. The system of subject librarians, applied at the library in 2001, has yielded positive results - co-operation with the university faculties in the acquisition of library materials has improved.

Projects

Participation in the projects of *ELNET Consortium Retrospective National Bibliography* and *Retrospective Conversion of Catalogue Cards* was continued:

- *Estonian book 1918—1944*
- *Estonian book 1945—1991*
- *Estonian periodicals*
- *Foreign book 1970—1994.*

*Preservation, complementation and making accessible of the Tartu University Library collections in the humanities and old collections of museological value (planned for 2002—2006, financed from the state target program *Estonian Language and National Culture*).*

Western European Works of Early Graphic Arts in the Collections of Tartu University Library (to develop an exhibition of the works of graphic arts, displayed at the Library Book Museum, into a virtual exhibition; supported by the Department of Culture of Tartu Town Government). Slides were made of the prints, which were later digitised. The creation of informational technological basis necessary for the virtual exhibition was begun.

Digitising and Networking of Special Scientific Collections DiNess – the objective of the project, initiated for joining the 6th Framework Programme of the EU, is to find co-operation partners interested in digitising historical special collections and in making them accessible over the Internet.

eIFL (Electronic Information for Libraries), a project supported by the Soros Foundation and the Open Society Institute (Budapest), for making electronic resources accessible for the libraries of Eastern Europe and developing countries.

Erfassung und kulturgeschichtliche Erschliessung des Personalschrifttums im alten deutschen Sprachraum des Ostens, a project initiated by the interdisciplinary Institute of the Cultural History of the Early Modern Age of the University of Osnabrück, Germany, in 1996.

IV. Collections

Acquisitions

Acquisition sums for 2002 amounted to 10203000 EEK. The growth in expenditure, when compared with the year of 2001, was most pronounced in the acquisition of electronic materials (an increase by 516900 EEK). The total

sum used for purchasing user licences of databases and e-journals was 1490000 EEK. In 2002, the number of titles of remote-access electronic periodicals was 6590; among them, 4569 titles contained issues for the year 2002, and the archive of e-publications contained 2021 titles. The number of titles of paper subscriptions for foreign journals was 600, comprising less than 10% of the current foreign periodicals (the total of 7200 titles, including 6590 electronic periodicals). Regardless of an increase in the acquisition budget, it was necessary to reduce the number of copies of Estonian publications, purchased in addition to legal deposit copies.

Foreign exchange of publications has remained on the same level already for several years. In 2002 the library had 320 exchange partners; 2694 items with the total price of 1052200 EEK were acquired via foreign exchange.

The library collections were enlarged by a number of valuable **donations** in 2002. Among the donators should be listed the inheritors of Doc. Paula Palmeos and athlete Jaan Jürgenstein; donations were also given by Prof. Epp Lauk and Prof. Valner Krinal. Foreign donations arrived from Dr. Endel Aruja in Canada, Prof. Gert von Pistohlkors (materials on history) and the Schulze-Koops (a valuable collected edition of J. W. Goethe's works) in Germany; a collection of books on Assyrology came from Th. Kämmerer; Prof. Isidor Levin from St. Petersburg, Russia, gave a collection of materials on folkloristics; M. Männik from the USA sent a collection of medical journals. Yale University Library (USA) sent numerous books on art history. The US scientific journal donation project aimed at libraries in Central and Eastern Europe was continued, as well as the Pushkin project supported by the Soros Foundation. *Th. Karger-Verlag* (Switzerland) donated 29 titles of scientific journals.

Tartu University Library collections in 2002 (ISO 2789-1991)

	01.01.2002	Acquisitions	Withdrawals	31.12.2002
Total (items)	3813941	59316	99700	3772927
Linear meters	64768			63615
Active collections (items)	3471763	52144	83019	3440888
Linear meters	59301			58386
Books (No of copies)	2638638	32012	82732	2587918

SUMMARY

Incl. dissertations	507426	1221	-	508647
Serials	626056	13107	277	638886
inc. journals (complete sets)	173469	3234	-	176703
newspapers (complete sets)	9436	985	-	10421
searials (No of copies)	443151	8888	277	541762
Special modes of technical literature	350	146	-	496
Cartographic doc.	8213	293	-	8605
Printed music doc.	3781	152	-	3923
Graphic documents	5600	210	-	52810
incl. art collection	14436	-	-	14436
Photos	38164	-	-	38164
incl. photos in photo collection	22871	-	-	22871
photos in manuscript collections	15293	-	-	15293
Manuscripts	32273	1053	-	33326
Small prints	73958	4274	-	78232
Audiovisual documents	17717	803	-	18520
Electronic documents	6123	94	-	6217
incl. CD-ROMs	1636	94	-	1730
discs	4487	-	-	4487
Microforms	11955	-	-	11955
incl. microfishes	7340	-	-	7340
microfilms	4615	-	-	4615
Reserve collection	314196	2306	5280	310682
Exchange collection	27982	4866	11491	21357

2. Collections management and preservation

To gain space for the next five years, Estonian publications of A and B format were relocated on the A-level of the stacks. To gain space for the archival collection of Estonian publications, it was decided to merge the previously separate older collection of reference literature with the main collection. Preparing for the forthcoming merging of the textbook and monograph

collections readingrooms, subject librarians together with the staff of the textbook collection weeded out outdated textbooks and reduced the excessive number of copies of some titles, which were discarded. The total of 81181 items were discarded from the textbook collection, 2684 of them, mainly Estonian books, were added to other collections.

Regarding the preservation of library collections, the problem of inadequate microclimate remained topical. The decision made by the preservation work group prescribed that mainly the Estonian publications of the first half of the 20th century, which are very popular among the library users, were sent to be restored, as well as less damaged rare books and manuscripts.

V. Cataloguing, electronic catalogue ESTER

Electronic catalogue ESTER was complemented with

- 20686 original records (titles)
- 6072 copied records (titles)
- 5374 on the fly short records for materials that had already been entered into card catalogue
- 39465 records of retrospective conversion (conversion of card catalogues into electronic format, the conversion of short record entries into full records and complementing of copied records)
- 1884 normative records

Creating of normative records for the publications and institutions of the University of Tartu was started. This extremely time-consuming work brought along the need to correct and organise records in the Tartu database. To facilitate the workload of the creators of normative records, *OÜ Sirvi* scanned the bibliographic file of Tartu University and arranged it into a digital database *Lecturers of Tartu University in 1919—1939. The persons working at Tartu University 1940—→* (www.utlib.ee/kataloogid/kartbib/tyisik).

24 218 items were subject catalogued, 1 103 new subject headings were added to the thesaurus INGRID. Co-operation with the department of normative data of the National Library of Estonia in co-ordinating the common part of

INGRID and the Estonian general dictionary of subject headings was continued.

Retrospective conversion of card catalogues was continued. Tartu University Library participated in retrospective conversion projects initiated by the ELNET Consortium. In the framework of two subprojects of *The Retrospective National Bibliography of Estonian Publications — Estonian Book from 1918 to 1944* and *Estonian Book from 1945 to 1991*, 22000 records of books published in 1945—1991, which had so far not been added to the Tallinn database, and the records of Tartu University dissertations and prize works from 1918 to 1991 were converted. Under the project *Estonian periodicals*, the records of newspapers and leaflets, received from the Estonian National Library and the Estonian Academic Library, were edited according to the needs of our library and item records were added to them. Under the project *Foreign-language Books from 1970 to 1994*, the entries of card catalogues were revised and edited, and an inventory was carried out in the collection of foreign-language books. As a result, the checking of duplicity was made much easier. By the end of the year 2002, the electronic catalogue contained 23,82% of active collections (by the end of 2001, the percentage was 18,8).

VI. Public services

In 2002, the library had 29 207 registered users; 50,3% of them were the students, post-graduates and doctoral students, and 2,5% were the lecturers and researchers of the University of Tartu; 18,6% were the students and lecturers of other institutions of higher education, and 28,5% were others. The number of users who had borrowed from the library was 23874 (in 2001 — 21441). 391079 visits (in 2001 — 510000) and 475803 loans were registered during the year of 2002, including 356541 home loans and 119262 in-house loans (in 2001 — 674780, 259400 and 415380).

Such a drop in the number of physical visits can be explained by the fact that electronic catalogue search (especially for newer publications) and ordering can be performed outside the library. Due dates can be renewed and queues can be posted via e-mail. All electronic journals and databases purchased by the library are accessible via the university computer network, and in case of

university lecturers, even at home. The library subscribes for more than 600 paper versions of foreign journals; a number of them are deposited to branch libraries and faculty libraries for a certain period. In addition to that, the branch libraries that have joined the electronic catalogue can deposit monographs from the main collection for the duration of one semester. During the year under observation, both the number of registered users and the number of users who had borrowed library materials increased. The total number of physical visits and the number of loans made with the help of library staff decreased (see Table 5).

The drop in the total number of loans also can be explained by the fact that open collections in the readingrooms were considerably enlarged. Work with the open collections was one of the main tasks in developing public services in 2002. To simplify the finding of books in the open collections, the classification and location scheme for the open collections in the main library was improved. The task of bringing books of fiction from the reading lists of the students of philology into the monograph readingroom was begun. By the end of 2002, the open collections amounted to 5557 linear metres (in 2001 – 4823 linear metres). Self-service in-house loans from the open collections are not reflected in the statistics. Preparations were started for the merging of the monograph and textbook collections and their readingrooms.

1048 written inquiries were received where information was requested about the lecturers and alumni of the University of Tartu and about people connected with Estonia. Many inquiries were about the accessibility of materials in the library collections. Electronic reference service has become more and more popular – in 2002, answers were given to 806 inquiries received via e-mail.

Traditionally, library instruction was offered to freshmen (in Estonian, English and Russian), and regular classes were conducted to the total of 990 participants. The number is larger than in the previous years. The number of participants increased due to good co-operation between the subject librarians and the tutors of freshmen. Courses and practical training in professional information search, taught by subject librarians, were given to the students of psychology, international law and economics.

In 2002, the library had purchased user licences for 90 full-text databases: EBSCO, ScienceDirect, JSTOR (Arts&Science I Collection, Arts&Science II

Collection, Business Collection) Cambridge Scientific Abstracts, PROLA (Physical Review on the Web), MathSciNet (Mathematical Reviews on the Net), Current Contents Connect, STN International, EUROSTAT, and CELEX. In addition to that, trial access was open to 26 more databases. All databases (excl. STN International, EUROSTAT and CELEX) are accessible via the university computer network and for the faculty members also from their home computers. 41 CD-ROM databases can be used in the library computer classroom. The number users who perform information searches is constantly near 30000 (mainly students).

The number of orders for ILL has increased yearly: in 1999 — 3327 orders; in 2002 — 4750 orders. The share of students and master's students has grown among ILL users. Orders for books and journal articles not available at the library can be filled in the library as well as on the library homepage. 1509 ILL orders were received from other libraries, 164 of them from abroad (in 2001 — 1028 and 115).

VII. Bibliographies

Four themes were continued in the field of bibliography in 2002 (in 2001 – six themes), and databases, or in a few cases, files, were added upon.

- Tartu University. History. Biographical Bibliography of the Faculty, Staff and Alumni (1632—1710, 1802—2001→)
- ARTIKKEL
- Bibliography of Estonian History (1918—1944)
- Publications of Tartu University Library from 1961 to 2001.

VIII. Manuscripts and Rare Books

Items with autographs and dedications, and numbered publications of small number of copies (28 items) were transferred from the general collection into the collection of Manuscripts and Rare Books Department, as well as rare books on military history from the exhibition *Rara bellica*. Seven titles of Russian-language books (mainly the literary classics of the beginning of the 20th century) and 149 titles (30 volumes) of books in other foreign languages, the majority of which were, according to the union catalogue of foreign-language publications issued in Russia in the 18th century, the only known copies, were also added to the collections of the department. The sorting of

small prints according to subjects was completed, the bulk of the materials were added to the collection of small prints.

Additional materials were donated to several personal archives (Igor Gräzin, Gustav v. Knorring, Rudolf Kulpa, Juri Lotman, Viktor Masing, Laine Peep). The most important donation of the year 2002 — the archival materials of the Estonian section of the Baltic University, operating in West-Germany in 1946—1949, which had been considered lost for a long time — was given by Uppsala University Library on the occasion of the 200th Anniversary of Tartu University Library.

Bookplates acquired during the recent years (210 bookplates made by V. Toots, M. Olvet, H. Lahi and others) were added to the art collection. The cataloguing of drawings by J. W. Krause (294 cards were entered into the card catalogue) and the supplementing of their passports was continued.

Photograph collection was mostly complemented by photos of library events. Donations of original photos of public figures of the period of Estonian national awakening, of composers of a later period, of writers and other figures of culture, and of portraits of the alumni of the Theological Faculty of the University of Tartu were received.

Seven personal archives were processed (Harald Perlitz, Hillar Palamets, Helmut Kadari, Viktor Kalnin, Aleksander Kaelas, Gustav v. Knorring and the Estonian section of the Baltic University). Electronic lists of seven archival collections were published (F 143 Järvelaid, Peeter; F 148 Kadari, Helmut; F 151 Kaelas, Aleksander; F 167 Knorring, Gustav v.; F 136 Lotman, Juri; 163 Saareste, Ernst Julius; F 162 Schlossmann, Karl).

The creating of a card catalogue of Latin-language letters from I. J. von Essen's collection of letters (298 letters) was continued. Electronic cataloguing of F. L. Schardius's collection of autographs was completed (1184 autographs were catalogued). The creation of a digital database of autographs was started. At first, the parameters for digitisation were tested for different types of paper (colour, changes due to its age and defects), ink and pencil writings, seal impressions and other features to specify the technical parameters of the work.

352 researchers, the majority of whom (62%) were the students, faculty members and the staff of the University of Tartu, used the materials of Manuscripts and Rare Books Department in 2002. Foreign researchers came from Italy, Japan, Latvia, Poland, Sweden, Germany, Finland, Hungary, USA, and Russia. The number of registered loans was 5687. The circle of subjects the researchers needed materials on was very wide, ranging from the history of Estonian literature to problems concerning the history of Tartu University to all kinds of problems of the history of Old Livonia, etc.

340 requests for information came from Estonia, England, Italy, Japan, Latvia, Sweden, Germany, Denmark and USA.

IX. Research

In 2002 research was continued in the following subject areas:

1. The History of Tartu University Library and Its Collections in the 19th and 20th Centuries.

A monograph *History of Tartu University Library 1802—2002* (edited by H. Tankler and M. Ermel) was planned to be published in the anniversary year of the library of 2002, but regrettably, one of the authors was unable to complete his part of the manuscript. The book will be published next year. Biographical overviews were published about the former staff members of the library (Hugo Kapp, Aleksandr Rastorgujev, Otto Freymuth); a study of the development of the information search systems of the library was published as well.

Studies of the contents and development of the collections of oriental manuscripts, autographs connected with St. Petersburg Academy of Sciences and old publications of the city of Gdansk were published.

2. The History of Tartu University: Contacts with European Universities and Research Institutions

Senior researchers Hain Tankler and Arvo Tering worked with the target financed subject *Rationality of Thinking and rationality in Philosophy and History of Science* (TFLF 10526).

H. Tankler focused his research on the relations between Tartu University and German universities in the field of medicine in the 19th and 20th centuries, and

published an illustrated bilingual publication *Medicine at Tartu and Berlin Universities: Historical Relations*, and an article discussing the alumni of Tartu University, who had worked as university lecturers in Germany. Several articles on the development of pharmacy in Tartu University were published. Another area of research was the role of Tartu University in the development of Latvian intelligentsia in the late 19th and early 20th centuries and relations between Estonian and Latvian scientists in the 1920s and 1930s. The work on a collection of articles on scholarly relations between Tartu University and Ukraine (in co-operation with Ukrainian researchers) will soon be completed. A manuscript on the history of Tartu University Library in 1802—1917 was prepared.

A. Tering continued the compilation of a voluminous reference work *The Immatriculation Book of Students from Estonia, Livonia and Kurland in 1561—1800*. He complemented the alphabetical part of the Immatriculation book with data gathered at German archives and libraries and continued work on the chronological part of the book. He also published an article on the development of Estonian and Livonian intelligentsia.

3. Modern problems of librarianship

Three Master's theses are being written by staff members of the library, developing a conceptual model of teamwork as a precondition for effective internal organisation of the library, and discussing performance appraisal on the example of Tartu University Library.

Compared with the year of 2001, the number of publications and presentations given at conferences and seminars increased. An international conference *From Printed Book to Digital. Tartu University Library 200*, held on 13—14 October 2002 with 140 participants was a success. Of the 21 conference presentations, 6 were given by staff members of the library; 3 participants were from Germany, one participant came from Lithuania, Poland, Finland and Denmark each.

X. Co-operation with Estonian libraries

Co-operation with Estonian libraries has mostly been active inside the work groups of the ELNET Consortium and the ELA. In addition to the application

of a joint information system and the creation of e-catalogue and other databases, the activities of the Consortium have included the co-ordinated acquisition of electronic materials.

Since 1998, Tartu University Library has together with the ELA been awarding Friedrich Puksoo Prize to the author of the best work on book history, book science, librarianship or bibliography. In 2002, the Prize was awarded to Ilse Hamburg for her monograph *The History of Estonian Bibliography in 1901—1917* (Tallinn, 2001).

Library staff members have given consultations to museums and libraries in Tartu and Tallinn, items from the library collections have been deposited to exhibitions in other libraries. Among successful joint projects we should mention the displaying of an exhibition *Library of Tallinn St. Olaf's Church 450*, compiled by the Estonian Academic Library, in Tartu University Library Book Museum. The Tartu public had a good opportunity of learning about the only almost fully preserved Estonian library of the Reformation era.

Subject librarians are developing contacts with colleagues at the library of Tallinn Technical University. A group of Tartu subject librarians visited this library in November to share experience in teaching on-line information search.

Already for a number of years Tartu University Library has offered practical training to the students of librarianship, information science and document management of the Viljandi Culture Academy.

XI. International Co-operation

Traditional areas of international co-operation are the exchange of publications and interlibrary loans.

Long-time co-operation relations in scientific description and research of rare materials and in the exchange of copies of such materials have been established with archives, museums and libraries in Latvia, Sweden, Germany, Switzerland, Russia and USA. Very productive contacts have been established with individual researchers from Germany (Armin Hetzer, Dirk Sangmeister,

Werner Stark, Herman Weiss and others), thanks to whom we have acquired data about reference works and valuable publications (about 20 titles of reference works and monographs).

In 2002 the library participated in two extensive international projects: *Electronic Information for Libraries* (the project organised by the Soros Foundation and the Open Society Institute in Budapest to make electronic resources accessible to libraries of Eastern Europe and developing countries; M. Meltsas) and *Erfassung und kulturgeschichtliche Erschliessung des personalschrifttums im alten deutschen Sprachraum des Ostens* (a project initiated in 1996 by the Interdisciplinary Institute for Cultural History of the Early Modern Era at Osnabrück University for republishing the old occasional publications found in the libraries and archives of the Baltic area and for publishing a joint catalogue of these works; Ü. Mölder, M. Ermel). In order to join the 6th Framework Program of the EU, a project *Digitizing and Networking of Special Scientific Collections DiNess* (H. Tankler, H. Epner) was initiated to find co-operation partners for digitising historical special collections and making them accessible on-line.

Tartu University Library (represented by Kärt Miil) participated in the creation of the Consortium of Legal Resource Centres and Legal Information Specialists of Central and Eastern Europe and Asia (CLCLIS CEEA), formed to help the purchasing of legal databases. The foundation documents of the Consortium, initially financed by the Constitutional and Legal Policy Institute (COLPI) are being drawn.

A 70-page list of publications held at Tartu University Library was compiled (by Irina Opletajeva) for the bibliography *Памятные книжки и статистические обзоры Российской империи* of the Russian National Library.

23 annotations of the publications by Estonian scholars of the humanities were sent to a German publication *Berichte und Forschungen: Jahrbuch des Bundesinstituts für Kultur und Geschichte der Deutschen im östlichen Europa* (Kersti Taal, Lea Teedema, Vilve Seiler).

The Restoration Centre of the library continued their co-operation agreement with the library of the Finnish Literary Society for the restoration of their

materials. Turku University Library requested an expert opinion on the state of their collection of old publications, which was given by Ene Sarap and Reet Sonn.

Thanks to foreign embassies, cultural institutes, libraries and museums, the users of Tartu University Library were able to view a number of interesting exhibitions.

A number of foreign colleagues visited Tartu University Library during the year of its 200th anniversary. On 8 May, President of IFLA Christine Deschamps visited the library and gave a presentation on this great all-world organisation of librarians. During the Estonian-German Academic Week the library received Director of the Thüringer Landes- und Universitätsbibliothek Jena Sabine Wefers, who gave two talks to the librarians.

Colleagues from Iceland, Lithuania, Poland, Germany, Slovakia, Finland and Denmark participated in the conference *From Printed Book to Digital. Tartu University Library 200*.

Co-operation with the Penn Library (University of Pennsylvania, USA) continued.

Tartu University Library belongs to the following international organisations:

- Association of Libraries of the Baltic Region *Bibliotheca Baltica*,
- European Association for Health Information and Libraries Association (EAHIL),
- International Association of Music Libraries, Archives and Documentation Centres (IAML),
- European Information Association (EIA) and its branch for Baltic and Nordic Countries,
- * International Association of Law Libraries (IALL).

Research

About the archive of the Estonian Section of the Baltic University in Tartu University Library

Tatjana Shakhovskaja

The Baltic University (BU) was a university jointly organised by Estonian, Latvian and Lithuanian DPs in Western Germany, which offered young people the opportunity to study and for scholars to continue their research. The university had eight faculties: the faculties of philosophy and philology, economics and law, mathematics and natural sciences, chemistry, agriculture, medicine, architecture and construction, and mechanics. The university started work in Hamburg in 1946, but due to the lack of space it was necessary to move to Pinneberg (Holstein) in January 1947, where the buildings of a former barracks were given for the university use. Teaching continued all through the year for nine semesters. The total of 2006 students were enrolled in the BU, 79 of them graduated from the university. The BU offered positions for about 200 former university lecturers. The share of Estonians was the smallest among the three groups of nationals, which roughly corresponded to the numerosness of Estonians among the DPs in Germany. The number of Estonian lecturers was 50, the majority of them had worked at the University of Tartu before the beginning of the war, and some of them had taught at the Tallinn Technical University. About 300 Estonian students were enrolled, seven of them graduated from the BU. Many students, who had started their studies at the BU, continued their education at different universities in the USA, Canada, Australia, England and elsewhere. In such a way, the BU was a springboard for a large number of students and scholars from the Baltic countries and helped to advance their further careers in other countries of exile.

After the closing of the BU in 1949, all its possessions, including a rather large library and archive, remained under the care of the President of the university Eduards Šturms, who lived in Germany until his death in 1959. It is not known why and when the archive of the BU was moved to Sweden, the contents of the archive have not been specified. The archive has been preliminarily processed, and it is located in Uppsala University Library. The materials concerning the Latvian and Lithuanian sections of the BU have not been put into order. The task of Jüri Leps, the Uppsala archivist of Estonian nationality, was to sort out

Estonian-language documents, as he knew the language. In 2002 it was decided to give the materials to Tartu University Library as a present to its 200th Anniversary.

The archive of the Estonian section of the BU, which has by now arrived in Tartu, is not voluminous. The materials reflecting one of the important chapters of Estonian exile in Germany have been processed (F 168) and they amount to 14 folders containing 1069 sheets. Mainly the archive holds the correspondencies of the Estonian section of the BU ranging from the time of preparing for the opening of the university up to its closing time from 1945 to 1949. The correspondencies were organised into two subdivisions:

- I. Correspondencies and other documents concerning the establishment of the university, hiring of the faculty and other organisational work and,
- II. Correspondencies concerning the students.

Performance Appraisal at Tartu University Library

Tiina Kuusik

Problems connected with performance appraisal are topical in the librarianship all over the world. The question is not whether appraisal is necessary or not, but how to create an efficient appraisal system, or how to improve the already existing one, and how to apply it successfully to make one's organisation more effective. Successful performance appraisal requires the selection of appraisal goals, criteria, methods and performers depending on the characteristics of the organisation. The planning and management of appraisal process is essential. In case of an effective appraisal system the members of the organisation feel its direct effect on their work results.

At Tartu University Library, two pilot projects of performance appraisal were carried out in the spring and autumn of 2002 for two groups of staff members – reference librarians and vice directors. The general appraisal principles, concrete operations and basic documents were worked out. The planners and drawers of basic documentation proceeded from the general theoretical treatment of the subject and the specific features of Tartu University Library. A combination of 360-degree feedback system and appraisal interviews was used.

Appraisal results for both groups rather showed positive extremes, allowing us to conclude that the actual attitude of the staff members towards the appraisal was distrustful, or they did not find much use for the development of the organisation and individuals in the appraisal process. Also the summary appraisals of the work of both the subject librarians and vice directors were high. The majority of staff members have worked at the library for a long time and such appraisal was a new initiative; we should expect that for them it will take rather a long time to realise the benefits of the system, since long-time interpersonal relations are important for the staff members.

Both the appraisal process itself, in the course of which several organisational problems came into focus, and the appraisal results, which can be used in the better organisation of work are of essential nature. Positive features are that all decisions concerning the appraisal and its different components were made in consensus with the staff members and that the methods and basic documentation related to the appraisal can be of further use.

Developing the basics of appraisal system is a valuable stage in developing the whole organisation. The system needs further elaboration so that it could be used in appraising the whole staff of the library.